

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

EUROSISTĒMA

Konverģences ziņojums

2020. gada jūnijs

Saturs

1.	Ievads	2
2.	Analīzes struktūra	4
2.1.	Ekonomiskā konverģence	4
1. ielikums.	Cenu dinamika	6
2. ielikums.	Fiskālās norises	7
3. ielikums.	Valūtas kursa norises	11
4. ielikums.	Ilgtermiņa procentu likmju dinamika	12
5. ielikums.	Citi būtiski faktori	13
2.2.	Nacionālo tiesību aktu atbilstība Līgumiem	14
3.	Ekonomiskās konverģences stāvoklis	40
3.1.	Cenu stabilitātes kritērijs	46
3.2.	Valdības budžeta stāvokļa kritērijs	48
3.3.	Valūtas kursa kritērijs	49
3.4.	Ilgtermiņa procentu likmju kritērijs	50
3.5.	Citi būtiski faktori	51
4.	Kopsavilkumi par valstīm	58
4.1.	Bulgārija	58
4.2.	Čehija	60
4.3.	Horvātija	62
4.4.	Ungārija	64
4.5.	Polija	66
4.6.	Rumānija	68
4.7.	Zviedrija	70

Latviešu valodā tulkotas tikai šādas 2020. gada jūnija Konverģences ziņojuma nodaļas: "Ievads", "Analīzes struktūra", "Ekonomiskās konverģences stāvoklis" un "Kopsavilkumi par valstīm". Sīkāku informāciju sk. [pilnajā ziņojuma tekstā angļu valodā](#), kas pieejams ECB interneta vietnē.

1. Ievads

Kopš 1999. gada 1. janvāra euro ieviests 19 ES dalībvalstīs; šajā ziņojumā aplūkotas septiņas no astoņām ES valstīm, kuras vēl nav ieviesušas vienoto valūtu. Viena no astoņām valstīm – Dānija – paziņojusi Eiropas Savienības Padomei (tālāk tekstā – ES Padome) savu nodomu nepiedalīties Ekonomikas un monetārās savienības (EMS) trešajā posmā.¹ Tāpēc konverģences ziņojumi par Dāniju jā sagatavo tikai pēc šīs valsts pieprasījuma. Tā kā šāds pieprasījums nav iesniegts, šajā Konverģences ziņojumā vērtētas šādas valstis: Bulgārija, Čehijas Republika, Horvātija, Ungārija, Polija, Rumānija un Zviedrija. Saskaņā ar Līgumu par Eiropas Savienības darbību (tālāk tekstā – Līgums)² visas septiņas valstis apņēmušās ieviest euro, un tas nozīmē, ka tām jācenšas izpildīt visus konverģences kritērijus.

Sagatavojot šo ziņojumu, ECB izpilda Līguma 140. panta prasību. 140. pants paredz, ka vismaz reizi divos gados vai pēc tādas dalībvalsts pieprasījuma, uz kuru attiecas izņēmums, ECB un Eiropas Komisijai jāziņo ES Padomei "par panākumiem, ko guvušas dalībvalstis ar izņēmuma statusu, pildot saistības attiecībā uz ekonomiskās un monetārās savienības izveidi". Šajā Konverģences ziņojumā aplūkotās septiņas valstis vērtētas šāda regulārā divu gadu cikla kontekstā. Arī Eiropas Komisija sagatavojusi ziņojumu, un abi ziņojumi vienlaikus tiek iesniegti ES Padomei.

Šajā ziņojumā ECB izmanto iepriekšējos Konverģences ziņojumos lietoto satvaru. ECB vērtē, vai attiecīgajās septiņās valstīs panākts augsts ilgtspējīgas ekonomiskās konverģences līmenis, vai valsts tiesību akti atbilst Līgumiem un Eiropas Centrālo banku sistēmas un Eiropas Centrālās bankas Statūtiem (tālāk tekstā – Statūti) un vai izpildītas normatīvās prasības, lai attiecīgā nacionālā centrālā banka (NCB) kļūtu par Eurosistēmas neatņemamu sastāvdaļu.

Ekonomiskās konverģences procesa novērtējums ir būtiski atkarīgs no pamatā esošās statistikas kvalitātes un integritātes. Politiski apsvērumi vai iejaukšanās nedrīkst ietekmēt statistikas, īpaši valdības finanšu statistikas, apkopošanu un sniegšanu. ES dalībvalstis aicinātas uzskatīt savas statistiskās informācijas kvalitāti un integritāti par augstas prioritātes jautājumu, nodrošināt, ka šīs statistikas apkopošanā tiek izmantota pienācīga kontroles un līdzsvara sistēma, kā arī piemērot standartu minimumu statistikas jomā. Šie standarti ir ārkārtīgi svarīgi, lai nostiprinātu valsts statistikas iestāžu neatkarību, integritāti un atbildību un palīdzētu vairost uzticēšanos valdības finanšu statistikas kvalitātei (sk. 6. nodaļu).

¹ 1992. gadā slēdzot Māstrihtas līgumu, Dānijai tika paredzēta izņēmuma klauzula, t.i., iespēja izvēlēties nepiedalīties EMS trešajā posmā un attiecīgi neieviest euro.

² Ja nav noteikts citādi, šajā ziņojumā visas atsauces uz Līgumu attiecas uz Līgumu par Eiropas Savienības darbību un atsauces uz pantu numerāciju atspoguļo numerāciju, kas ir spēkā kopš 2009. gada 1. decembra. Ja nav noteikts citādi, šajā ziņojumā visas atsauces uz Līgumiem attiecas gan uz Līgumu par Eiropas Savienību, gan uz Līgumu par Eiropas Savienības darbību. Šo terminu skaidrojums pieejams arī [ECB interneta vietnē](#).

Jāņem vērā arī tas, ka ar 2014. gada 4. novembri³ katrai valstij, attiecībā uz kuru atcelts izņēmums, ne vēlāk kā euro ieviešanas datumā jāpievienojas Vienotajam uzraudzības mehānismam (VUM). Ar šo datumu uz attiecīgo valsti attiecas visas ar VUM saistītās tiesības un pienākumi. Tāpēc ir ārkārtīgi svarīgi, lai tiktu veikti nepieciešamie sagatavošanās darbi. Īpaši tiks veikts katras tādas dalībvalsts banku sistēmas visaptverošs novērtējums, kura pievienojas euro zonai un tādējādi arī VUM.⁴

Šā ziņojuma struktūra ir šāda. 2. nodaļā aprakstīta ekonomiskās un tiesiskās konverģences novērtēšanā izmantotā pamatprincipu sistēma. 3. nodaļā sniegts galveno ekonomiskās konverģences aspektu horizontāls pārskats. 4. nodaļā ietverti valstu kopsavilkumi, sniedzot ekonomiskās un juridiskās konverģences novērtējuma galvenos rezultātus. 5. nodaļā detalizētāk izklāstīts ekonomiskās konverģences stāvoklis katrā no septiņām aplūkotajām dalībvalstīm. 6. nodaļā sniegts konverģences rādītāju un to apkopošanas statistiskās metodoloģijas pārskats. Visbeidzot, 7. nodaļā vērtēta katras aplūkotās dalībvalsts nacionālo tiesību aktu, t.sk. NCB statūtu, atbilstība Līguma 130. un 131. pantam.

³ Tas ir datums, ar kuru ECB sāka pildīt Padomes 2013. gada 15. oktobra Regulas (ES) Nr. 1024/2013, ar ko Eiropas Centrālajai bankai uztic īpašus uzdevumus saistībā ar politikas nostādņem, kas attiecas uz kredītiestāžu prudenciālo uzraudzību, 33. panta 2. punktā uzticētos uzdevumus.

⁴ Sk. Eiropas Centrālās bankas 2014. gada 16. aprīļa Regulas Nr. ECB/2014/17, ar ko izveido vienotā uzraudzības mehānisma pamatstruktūru Eiropas Centrālās bankas sadarbībai ar nacionālajām kompetentajām un norīkotajām iestādēm (VUM pamatregulas), 10. apsvērumu.

2. Analīzes struktūra

2.1. Ekonomiskā konverģence

Lai novērtētu ekonomisko konverģenci ES dalībvalstīs, kas vēlas ieviest euro, ECB izmanto vienotu analīzes sistēmu. Šī vienotā sistēma, kas konsekventi tiek piemērota visos Eiropas Monetārā institūta (EMI) un ECB Konverģences ziņojumos, balstās, pirmkārt, uz Līguma nosacījumiem un to piemērošanu ECB darbībā attiecībā uz cenu, fiskālo bilanču un parāda rādītāju, valūtas kursu un ilgtermiņa procentu likmju norisēm, kā arī citiem ekonomiskajai integrācijai un konverģencei svarīgiem faktoriem. Otrkārt, tā pamatojas uz vairākiem retrospektīviem un uz nākotni vērstiem papildu ekonomiskajiem rādītājiem, kurus uzskata par lietderīgiem konverģences ilgspējas detalizētākai novērtēšanai. Uz visiem šiem faktoriem balstītais aplūkotās dalībvalsts novērtējums ir svarīgs, lai nodrošinātu, ka tās integrācija euro zonā notiks bez lielām grūtībām. Tālāk 1.–5. ielikumā īsumā aplūkotas tiesību aktu normas un izklāstīta metodoloģija to piemērošanai ECB darbībā.

Lai nodrošinātu nepārtrauktību un vienādu attieksmi, šis ziņojums pamatojas uz ECB (un pirms tam – EMI) iepriekš publicētajos ziņojumos noteiktajiem principiem. Īpaši, piemērojot konverģences kritērijus, ECB ievēro vairākus vadošos principus. Pirmkārt, katrs kritērijs tiek precīzi interpretēts un piemērots. Šā principa pamatā ir apsvērums, ka kritēriju galvenais mērķis ir nodrošināt, lai euro zonā varētu piedalīties tikai tās dalībvalstis, kuru ekonomiskie nosacījumi veicina cenu stabilitātes un euro zonas vienotības saglabāšanu. Otrkārt, konverģences kritēriji veido loģisku un saskaņotu kopumu, un tie visi jāizpilda; Līgumā kritēriji sniegti kā vienlīdz svarīgi un bez hierarhijas. Treškārt, konverģences kritēriji jāizpilda, pamatojoties uz reāliem datiem. Ceturtkārt, konverģences kritēriju piemērošanā jāievēro konsekvence, caurredzamība un vienkāršība. Turklāt, apsverot atbilstību konverģences kritērijiem, būtisks faktors ir ilgspēja, jo konverģence jāpanāk ne tikai kādā konkrētā laikā, bet tai jābūt ilgstošai. Tāpēc valstu novērtējumos plaši aplūkota konverģences ilgspēja.

Šajā saistībā attiecīgo valstu ekonomiskās norises tiek aplūkotas retrospektīvi, galvenokārt aptverot pēdējos 10 gadus. Tas palīdz labāk noteikt, cik lielā mērā pašreizējie sasniegumi ir patiesu strukturālo pārkārtojumu rezultāts, kam savukārt vajadzētu ļaut labāk novērtēt ekonomiskās konverģences ilgspēju.

Papildus un atbilstošā apjomā izmanto arī nākotnes perspektīvu. Šādā kontekstā īpaša uzmanība pievērsta tam, ka labvēlīgu tautsaimniecības attīstības tendenču ilgspēja ir ļoti atkarīga no atbilstošas un ilgstošas politikas reakcijas uz pašreizējiem un nākotnes sarežģītajiem uzdevumiem. Stingra vadība, stabilas institūcijas un ilgspējīgas valsts finanses arī ir svarīgas, lai vidējā termiņā un ilgtermiņā veicinātu produkcijas izlaides ilgspējīgu kāpumu. Kopumā uzsvērts, ka ekonomiskās konverģences ilgspējas nodrošināšana atkarīga gan no stabila sākumstāvokļa un stabili iestāžu esamības, gan no pareizas politikas īstenošanas pēc euro ieviešanas.

Vienoto sistēmu piemēro individuāli katrai no septiņām aplūkojamām ES

dalībvalstīm. Šo valstu novērtējumi, kuros analizēts katras dalībvalsts sniegums, būtu jāizskata atsevišķi saskaņā ar Līguma 140. panta noteikumiem.

Šajā Konverģences ziņojumā ietvertie statistiskie dati atbilst stāvoklim

2020. gada 7. maijā. Konverģences kritēriju piemērošanā izmantotos statistiskos datus nodrošinājusi Eiropas Komisija (sk. 6. nodaļu, kā arī tabulas un attēlus) sadarbībā ar ECB (valūtas kursi un ilgtermiņa procentu likmes). Vienojoties ar Eiropas Komisiju, noteikts, ka cenu stabilitātes kritērija atsaucēs periods aptver laikposmu no 2019. gada aprīļa līdz 2020. gada martam. Arī ilgtermiņa procentu likmju kritērija atsaucēs periods aptver laikposmu no 2019. gada aprīļa līdz 2020. gada martam. Savukārt valūtas kursu atsaucēs periods aptver laikposmu no 2018. gada 1. aprīļa līdz 2020. gada 31. martam. Vēsturiskie dati par fiskālo stāvokli aptver periodu līdz 2019. gadam. Ņemtas vērā arī dažādu avotu sniegtās prognozes kopā ar attiecīgās dalībvalsts jaunāko konverģences programmu un citu informāciju, kas svarīga konverģences ilgtspējas turpmākā novērtēšanā. Eiropas Komisijas 2020. gada pavasara ekonomiskās prognozes⁵ un Brīdināšanas mehānisma 2020. gada ziņojums, kas citstarp ņemti vērā šajā ziņojumā, publicēti attiecīgi 2020. gada 6. maijā un 2019. gada 17. decembrī. ECB Ģenerālpadome apstiprināja šo ziņojumu 2020. gada 4. jūnijā.

Šajā ziņojumā koronavīrusa (COVID-19) pandēmijas ietekme uz konverģences novērtējumu aplūkota tikai ļoti ierobežotā apmērā.

Tā kā vēl pārāgi izdarīt konkrētus secinājumus par pandēmijas ietekmi uz attiecīgo valstu konverģenci un to, vai šī ietekme konkrētajās valstīs būs simetriska vai asimetriska, tās detalizēta analīze tiks sniegta nākamajā konverģences ziņojumā. Ņemot vērā COVID-19 pandēmiju, turpmāko konverģences novērtējumu raksturo liela nenoteiktība, un pilnu pandēmijas ietekmi iespējams atspoguļot tikai *ex post* novērtējumā. Lielākā daļa ES dalībvalstu ieviesa ierobežojošus pasākumus, lai samazinātu saslimšanas gadījumu skaitu, kā arī ieviesa īpašus fiskālās, makroprudenciālās, uzraudzības un monetārās politikas pasākumus ekonomiskās ietekmes mazināšanai. Tāpat pašlaik vēl nav iespējams pilnībā izprast, kā šī ietekme atspoguļosies statistiskajos datos. Paaugstināta nenoteiktība raksturo visus konverģences kritērijus. Runājot par cenu stabilitātes kritēriju, inflācijas dinamiku turpmākajos mēnešos apvij liela nenoteiktība. Konkrētāk, COVID-19 pandēmijas izraisītā ekonomiskā lejupslīde varētu turpināties ilgāk vai arī atveseļošanās varētu notikt ātrāk, nekā iepriekš gaidīts. Liela nenoteiktība raksturo risku līdzsvaru starp lejupvērsto spiedienu uz inflāciju saistībā ar vājāku pieprasījumu un augšupvērsto spiedienu saistībā ar piegādes pārrāvumiem. Runājot par fiskālo kritēriju, COVID-19 pandēmija ietekmē valsts finanšu stāvokļa prognozes, bet galvenie fiskālo norišu rādītāji no 2010. gada līdz 2019. gadam saglabājušies nemainīgi. Analizējot fiskālo perspektīvu, ECB galvenokārt balstās uz Eiropas Komisijas 2020. gada pavasara ekonomiskajām prognozēm, kas liecina par strauju valdības budžeta bilances stāvokļa pasliktināšanos visās aplūkotajās valstīs saistībā ar nozīmīgu ekonomiskās aktivitātes sarukumu un krīzes mazināšanas nolūkā īstenotajiem fiskālajiem pasākumiem. COVID-19 pandēmijas iespējamā ietekme uz budžeta pozīciju ilgtspēju vidējā termiņā un ilgtermiņā novērtēta vien jaunākajās

⁵ Ņemot vērā ārkārtas apstākļus un lielo nenoteiktību, Eiropas Komisijas prognozes jāsaprot kā viens no iespējamajiem scenārijiem.

prognozēs un netiek aplūkota lielās nenoteiktības dēļ. Konkrētāk, ECB analīzes pamatā ir Eiropas Komisijas 2019. gada *Debt Sustainability Monitor*, kas tika publicēts pirms COVID-19 pandēmijas. COVID-19 krīzes laikā valūtas kursa svārstības un lejupvērsti spiediņš uz nacionālo valūtu kursiem attiecībā pret euro pastiprinājās. Lai samazinātu vispārējā konverģences novērtējuma novirzes, valūtas kursa norišu pārskata periods beidzas 2020. gada martā. Ņemot vērā COVID-19 pandēmijas ietekmi uz finanšu tirgiem, 2020. gada aprīlis nav iekļauts ilgtermiņa procentu likmju norišu analīzē. Ļoti lielā finanšu tirgu nenoteiktība un svārstīgums varētu aizēnot finanšu tirgu norišu informatīvo saturu un tādējādi radīt iespējamās neatbilstības katras valsts konverģences procesa vispārējā novērtējumā. Kopumā pienācīgu pandēmijas ekonomiskās ietekmes uz konverģences novērtējumu analīzi iespējams veikt tikai retrospektīvi.

Juridiskie noteikumi attiecībā uz cenu dinamiku un to piemērošana ECB darbībā atspoguļoti 1. ielikumā.

1. ielikums

Cenu dinamika

1. Līguma noteikumi

Saskaņā ar Līguma 140. panta 1. punkta pirmo ievilkumu Konverģences ziņojumam jānovērtē, cik augsts noturīgas konverģences līmenis sasniegts, atsaucoties uz katras dalībvalsts šāda kritērija izpildi:

"augsts cenu stabilitātes līmenis; to konstatē, samērojot inflācijas līmeni attiecīgajā valstī ar inflācijas līmeni, augstākais, trijās cenu ziņā stabilākajās dalībvalstīs".

Protokola Nr. 13 par konverģences kritērijiem 1. pants paredz, ka:

"Līguma par Eiropas Savienības darbību 140. panta 1. punkta pirmajā ievilkumā minētās cenu stabilitātes kritērijs ir tas, ka dalībvalstī ir stabilas cenas un vienā gadā pirms novērtējuma vidējais inflācijas līmenis nepārsniedz 1.5 procentu punktus, to samērojot ar, augstākais, tādu triju dalībvalstu datiem, kur cenu stabilitāte ir vislielākā. Inflāciju mēra, salīdzinot patēriņa cenu indeksus, ņemot vērā to, ka dažādās valstīs to nosaka dažādi."

2. Līguma noteikumu piemērošana

Šajā ziņojumā ECB piemēro Līguma noteikumus šādi.

Pirmkārt, minēto "vienā gadā pirms novērtējuma vidējo inflācijas līmeni" aprēķina, izmantojot 12 mēnešu vidējā SPCI rādītāja pārmaiņas atsaucē periodā no 2019. gada aprīļa līdz 2020. gada martam salīdzinājumā ar iepriekšējo 12 mēnešu vidējo rādītāju.

Otrkārt, nosacījumu "augstākais, trijās dalībvalstīs, kur cenu stabilitāte ir vislielākā", kas izmantots atsaucē vērtības definīcijā, piemēro, izmantojot šādu triju dalībvalstu nesvērto aritmētisko vidējo inflāciju: Portugāle (0.2%), Kipra (0.4%) un Itālija (0.4%). Tādējādi, pieskaitot 1.5 procentu punktus vidējam rādītājam, atsaucē vērtība ir 1.8%. Jāuzsver, ka saskaņā ar Līgumu valsts inflācijas rādītāji tiek vērtēti relatīvajā izteiksmē, t.i., salīdzinājumā ar citām dalībvalstīm. Tādējādi cenu stabilitātes

kritērijā ņemts vērā tas, ka kopējie šoki, ko rada, piemēram, pasaules izejvielu cenas, uz laiku var novirzīt inflāciju no līmeņa, kas atbilst centrālo banku noteiktiem mērķrādītājiem.

Pēdējos piecos pārskatos izmantota "izņēmuma" pieeja, lai atbilstoši risinātu iespējamās būtiskās novirzes atsevišķu valstu inflācijas norisēs. Dalībvalsti uzskata par izņēmumu, ja tiek izpildīti divi nosacījumi: 1) valsts 12 mēnešu vidējais inflācijas līmenis ir ievērojami zemāks nekā salīdzinošie citu dalībvalstu rādītāji un 2) valsts cenu norises spēcīgi ietekmējuši ārkārtas apstākļi. Šajā pārskatā neviena no dalībvalstīm ar viszemāko inflāciju nav identificēta kā izņēmums.

Inflāciju nosaka, pamatojoties uz SPCI, ko ievieša konverģences novērtēšanai cenu stabilitātes jomā, izmantojot salīdzināšanas metodi (sk. nodaļas 2. sadaļu).

Vidējā SPCI inflācija 12 mēnešu atsaucē periodā no 2019. gada aprīļa līdz 2020. gada martam tiek aplūkota, ņemot vērā dalībvalsts ekonomisko darbību cenu stabilitātes ziņā pēdējos 10 gadus. Tādējādi iespējams vispusīgāk novērtēt cenu dinamiku ilgtspēju aplūkojamā valstī. Tāpēc uzmanība pievērsta monetārās politikas virzienam, īpaši tam, vai monetārās iestādes galvenokārt koncentrējušās uz cenu stabilitātes nodrošināšanu un saglabāšanu, kā arī uz citu ekonomiskās politikas jomu ieguldījumu šā mērķa sasniegšanā. Turklāt ņemta vērā makroekonomiskās vides ietekme uz cenu stabilitātes nodrošināšanu. Cenu dinamika vērtēta pieprasījuma un piedāvājuma apstākļos, galvenokārt aplūkojot vienības darbaspēka izmaksas un importa cenas ietekmējošos faktoros. Visbeidzot, ņemtas vērā arī citu svarīgu cenu indeksu tendences. Nākotnes perspektīvā sniegts ieskaits gaidāmajās inflācijas norisēs tuvāko gadu laikā, t.sk. svarīgāko starptautisko organizāciju un tirgus dalībnieku prognozes. Turklāt raksturoti institucionālie un strukturālie aspekti, kas svarīgi, lai pēc euro ieviešanas saglabātu cenu stabilitāti veicinošu vidi.

Tiesību aktu noteikumi attiecībā uz fiskālajām norisēm un to piemērošana ECB darbībā un arī procedūras jautājumi atspoguļoti 2. ielikumā.

2. ielikums

Fiskālās norises

1. Līguma un citu tiesību aktu noteikumi

Saskaņā ar Līguma 140. panta 1. punkta otro ievilkumu Konverģences ziņojumam jānovērtē, cik augsts ilgtspējīgas konverģences līmenis sasniegts, atsaucoties uz katras dalībvalsts šāda kritērija izpildi:

"valsts finanšu stāvokļa stabilitāte; to konstatē, izejot no tā, vai ir sasniegts valsts budžeta stāvoklis bez pārmērīga deficīta, kā noteikts šā Līguma 126. panta 6. punktā".

Protokola Nr. 13 par konverģences kritērijiem 2. pants paredz, ka:

"Minētā Līguma 140. panta 1. punkta otrajā ievilkumā minētais valdības budžeta stabilitātes kritērijs ir tas, ka novērtējuma brīdī uz dalībvalsti neattiecas atbilstīgi 126. panta 6. punktam pieņemtais Padomes lēmums par pārmērīgu budžeta deficītu."

126. pantā noteikta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra. Saskaņā ar 126. panta 2. un 3. punktu Eiropas Komisija sagatavo ziņojumu, ja dalībvalsts neizpilda prasības attiecībā uz fiskālo disciplīnu, īpaši, ja:

1. plānotā vai reālā valdības budžeta deficīta attiecība pret IKP pārsniedz atsaucēs vērtību (kas Protokolā par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru noteikta kā 3% no IKP), izņemot gadījumu, kad:
 - a) vai nu šī attiecība ir būtiski un pastāvīgi samazinājusies un sasniegusi atsaucēs vērtībai tuvu līmeni; vai arī
 - b) atsaucēs vērtība ir pārsniegta tikai izņēmuma kārtā un uz laiku, un šī attiecība joprojām ir tuvu atsaucēs vērtībai;
2. valdības parāda attiecība pret IKP pārsniedz atsaucēs vērtību (kas Protokolā par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru noteikta kā 60% no IKP), ja vien šī attiecība pietiekami strauji nesamazinās un netuvinās atsaucēs vērtībai.

Turklāt Komisijas sagatavotajā ziņojumā jāņem vērā tas, vai valdības budžeta deficīts pārsniedz valdības ieguldījumu izdevumus, un visi pārējie būtiskie faktori, t.sk. dalībvalsts ekonomiskā un budžeta situācija vidējā termiņā. Komisija var sagatavot ziņojumu arī tad, ja tā uzskata, ka dalībvalstij ir pārmērīga budžeta deficīta rašanās risks, lai gan kritēriji izpildīti. Ekonomikas un finanšu komiteja sniedz atzinumu par Komisijas ziņojumu. Visbeidzot, saskaņā ar 126. panta 6. punktu ES Padome, pamatojoties uz Komisijas ieteikumu un ņemot vērā visas piezīmes, kuras, iespējams, vēlas paust attiecīgā dalībvalsts, ievērojot kvalificētu balsu vairākumu un neiesaistot attiecīgo dalībvalsti, un pēc vispārējā novērtējuma nolemj, vai šajā dalībvalstī ir pārmērīgs budžeta deficīts.

Līguma 126. panta noteikumi tālāk skaidroti Padomes Regulā (EK) Nr. 1467/97⁶, kurā grozījumi veikti ar Padomes Regulu (ES) Nr. 1177/2011⁷, un tostarp:

- apstiprina parāda kritērija un deficīta kritērija vienādo pamatojumu, nosakot pirmā kritērija darbību, bet pieļaujot triju gadu pārejas periodu dalībvalstīm, kurām atceltas pirms 2011. gada uzsāktās pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras. Regulas 2. panta 1.a punkts paredz, ka tad, ja tā vērtība pārsniedz atsaucēs vērtību, uzskata, ka valdības parāda attiecība pret IKP pietiekami samazinās un pietiekami strauji tuvojas atsaucēs vērtībai, ja atšķirība attiecībā pret atsaucēs vērtību pēdējos trijos gados sarūkusī par robežvērtību – vidēji par vienu divdesmito daļu gadā, pamatojoties uz grozījumiem pēdējos trijos gados, par kuriem pieejami dati. Parāda kritērija prasību uzskata par izpildītu arī tad, ja Komisijas budžeta prognozēs norādīts, ka prasītais samazinājums notiks triju gadu ilgā laikposmā. Ieviešot šo parāda attiecības samazināšanas robežvērtību, būtu jāņem vērā ekonomiskās attīstības cikla ietekme uz parāda sarūkuma gaitu;

⁶ Padomes 1997. gada 7. jūlija Regula (EK) Nr. 1467/97 par to, kā paātrināt un precizēt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu (OV L 209, 02.08.1997., 6. lpp.).

⁷ Padomes 2011. gada 8. novembra Regula (ES) Nr. 1177/2011, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1467/97 par to, kā paātrināt un precizēt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu (OV L 306, 23.11.2011., 33. lpp.).

- detalizē svarīgākos faktorus, ko Komisija ņem vērā, gatavojot ziņojumu saskaņā ar Līguma 126. panta 3. punktu. Svarīgi, ka Regula nosaka vairākus faktorus, kas būtiski ietekmē vidēja termiņa tautsaimniecības, budžeta un valdības parāda stāvokļa norišu novērtējumu (sk. Regulas 2. panta 3. punktu un ECB gatavotās analīzes sīkāku raksturojumu tālāk).

Turklāt Līgums par stabilitāti, koordināciju un pārvaldību (LSKP) ekonomiskajā un monetārajā savienībā, kas pamatojas uz pilnveidotā Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumiem, stājās spēkā 2013. gada 1. janvārī.⁸ III sadaļa (Budžeta pakts) paredz arī saistošu budžeta nosacījumu, lai nodrošinātu, ka valdības budžets ir sabalansēts vai ar pārpalikumu. Šo normu uzskata par ievērotu, ja gada strukturālā bilance atbilst attiecīgās valsts specifiskajam vidēja termiņa mērķim un strukturālā izteiksmē deficīts nepārsniedz 0.5% no IKP. Ja valdības parāda attiecība ir ievērojami mazāka par 60% no IKP un fiskālās ilgtspējas riski ilgtermiņā ir nelieli, vidēja termiņa mērķrādītājs var sasniegt strukturālo deficītu, kas nepārsniedz 1% no IKP. LSKP ietver arī parāda samazināšanas robežvērtības normu, uz ko izdarīta atsauce Padomes Regulā (ES) Nr. 1177/2011, ar ko grozīta Padomes Regula (EK) Nr. 1467/97. Līgumslēdzējam dalībvalstīm jāievieš savā konstitūcijā vai citā par gada budžeta likumu augstākā tiesību aktā noteiktās fiskālās normas, automātiski iedarbinot korekcijas mehānismu, ja novēro novirzes no fiskālā mērķa.

2. Līguma noteikumu piemērošana

Konverģences novērtēšanai ECB pauž savu viedokli par fiskālajām norisēm. Vērtējot ilgtspēju, ECB aplūko fiskālo norišu galvenos rādītājus no 2010. gada līdz 2019. gadam, prognozes un problēmas valdības finanšu jomā, analizējot saiknes starp deficīta un parāda norisēm. Vērtējot COVID-19 pandēmijas ietekmi uz valdības finanšu stāvokli, ECB pamatojas uz 2020. gada 20. martā spēkā stājušos Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējo izņēmuma klauzulu. Konkrētāk, attiecībā uz preventīvo daļu Regulas (EK) Nr. 1466/97⁹ 5. panta 1. punktā un 9. panta 1. punktā noteikts, ka "nopietnas ekonomiskās lejupslīdes periodos euro zonā vai Savienībā kopumā dalībvalstīm var uz laiku atļaut pilnībā neveikt [...] vidēja termiņa budžeta mērķa sasniegšanai vajadzīgās korekcijas ar noteikumu, ka tādējādi vidējā termiņā netiek apdraudēta fiskālā stabilitāte." Konkrētāk, attiecībā uz korektīvo daļu Regulas (EK) Nr. 1467/97 3. panta 5. punktā un 5. panta 2. punktā noteikts, ka "ja notiek nopietna ekonomiskā lejupslīde euro zonā vai visā Savienībā, Padome pēc Komisijas ieteikuma var arī izlemt pieņemt pārskatītu ieteikumu atbilstīgi LESD 126. panta 7. punktam ar nosacījumu, ka tas neapdraud fiskālo stabilitāti vidējā termiņā." Papildus ECB veic nacionālo budžetu ietvaru efektivitātes analīzi saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 1467/97 2. panta 3.b punktu un Padomes Direktīvu 2011/85/ES.¹⁰ Saskaņā ar 126. pantu ECB pretstatā Komisijai nav oficiāli iesaistīta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrā. Tāpēc ECB ziņojumā tikai tiek norādīts, vai valsts pakļauta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrai.

Attiecībā uz Līguma noteikumu, ka parāda attiecībai, kas pārsniedz 60% no IKP, būtu "pietiekami strauji jāsamazinās un jātuvinās atsaucēs vērtībai", ECB novērtē iepriekšējās un nākotnes parāda attiecības rādītāja tendences. Attiecībā uz dalībvalstīm, kur parāda attiecība pārsniedz atsaucēs vērtību, ECB sniedz informāciju par Eiropas Komisijas veikto jaunāko novērtējumu saistībā ar to, vai

⁸ LSKP piemērojams arī tām ES dalībvalstīm, uz kurām attiecas izņēmums, kuras šo procedūru ratificējušas, sākot ar datumu, kad stāsies spēkā lēmums par izņēmuma atcelšanu, vai arī agrāk, ja attiecīgā dalībvalsts paziņos par savu nodomu ar šo agrāko datumu uzņemties pildīt visus LSKP nosacījumus vai to daļu.

⁹ Padomes 1997. gada 7. jūlija Regula (EK) Nr. 1466/97 par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu (OV L 209, 02.08.1997., 1. lpp.).

¹⁰ Padomes 2011. gada 8. novembra Direktīva 2011/85/ES par prasībām dalībvalstu budžeta strukturām (OV L 306, 23.11.2011., 41. lpp.).

dalībvalstis ievēro parāda samazināšanas robežvērtības normu, ko nosaka Regulas (EK) Nr. 1467/97 2. panta 1.a punkts.

Fiskālo norišu novērtējums balstīts uz datiem, kas iegūti, pamatojoties uz nacionālajiem kontiem saskaņā ar Eiropas Kontu sistēmu 2010 (EKS 2010; sk. 6. nodaļu). Lielāko daļu šajā ziņojumā sniegto rādītāju 2020. gada aprīlī nodrošināja Komisija, un tie ietver datus par valdības 2010.–2019. gada fiskālo situāciju un Komisijas prognozes 2020. un 2021. gadam.

Attiecībā uz valsts finanšu ilgtspēju atsaucies gada (2019. gada) rezultāti aplūkoti, ņemot vērā aplūkojamās valsts darbību pēdējos 10 gados.

Vispirms tiek vērtēta budžeta deficīta rādītāja dinamika. Ieteicams ņemt vērā, ka valsts gada budžeta deficīta rādītāja pārmaiņas parasti nosaka dažādi faktori. To ietekmi var iedalīt, no vienas puses, cikliskos efektos, kas atspoguļo budžeta deficīta reakciju uz ekonomiskās attīstības cikla pārmaiņām, un, no otras puses, necikliskos efektos, ko bieži izmanto strukturālo vai pastāvīgo fiskālās politikas korekciju atspoguļošanai. Tomēr ne vienmēr var uzskatīt, ka šādi necikliski efekti, kādi skaitliskā izteiksmē sniegti šajā ziņojumā, pilnībā atspoguļo fiskālo pozīciju strukturālās pārmaiņas, jo tie ietver īslaicīgu ietekmi uz budžeta bilanci, ko izraisa gan politikas pasākumu, gan īpašu faktoru ietekme. Sevišķi grūti novērtēt, kā strukturālās budžeta pozīcijas mainījušās COVID-19 pandēmijas laikā, ņemot vērā potenciālā ražošanas apjoma līmeņa un pieauguma tempa nenoteiktību.

Pēc tam tiek vērtēta valdības parāda attiecības dinamika un to noteicošie faktori šajā periodā.

Šie faktori ir nominālā IKP pieauguma tempa un procentu likmju atšķirības, sākotnējā bilance un deficīta-parāda korekcija. Šāda perspektīva var sniegt papildu informāciju par to, cik lielā mērā makroekonomiskā vide, īpaši izaugsmes temps un procentu likmes, ietekmējusi parāda dinamiku. Tā var arī nodrošināt plašāku informāciju par strukturālās bilances un ciklisko norišu ietekmi, kas atspoguļojas sākotnējā bilancē, un deficīta-parāda korekcijā iekļauto īpašu faktoru nozīmi. Turklāt valdības parāda struktūra aplūkota, īpaši pievēršoties īstermiņa parāda un ārvalstu valūtas parāda īpatsvaram un to dinamikai. Salīdzinot šos īpatsvarus ar pašreizējo parāda rādītāja līmeni, parādīts fiskālo bilanču jutīgums pret valūtas kursu un procentu likmju pārmaiņām.

Vērtējot nākotnes perspektīvas, tiek aplūkoti valsts budžeta plāni un jaunākās Eiropas Komisijas prognozes 2020. un 2021. gadam un ņemta vērā konverģences programmā noteiktā vidēja termiņa fiskālā stratēģija.

Tiek ietverts Stabilitātes un izaugsmes paktā paredzētā attiecīgās valsts vidēja termiņa budžeta mērķa prognozētās izpildes, kā arī parāda rādītāja perspektīvas novērtējums, ņemot vērā pašreizējo fiskālo politiku. COVID-19 pandēmijas kontekstā stājusies spēkā vispārējā izņēmuma klauzula, saskaņā ar kuru pieļaujama novirzīšanās no vidēja termiņa budžeta mērķa (sk. 2. ielikumu). Papildus tiek uzsvērti ilgtermiņa uzdevumi budžeta stāvokļa ilgtspējas saglabāšanai un plašas konsolidācijas jomas, īpaši tās, kuras attiecas uz nefondēto valsts pensiju sistēmu saistībā ar demogrāfiskajām pārmaiņām un valdības iespējamām saistībām. COVID-19 pandēmijas iespējamā ietekme uz budžeta pozīciju ilgtspēju vidējā termiņā un ilgtermiņā novērtēta vien jaunākajās prognozēs un ilgtermiņā netiek aplūkota lielās nenoteiktības dēļ. Turklāt

atbilstoši iepriekšējai praksei analizēta arī lielākā daļa svarīgu faktoru, kas noteikti Regulas (EK) Nr. 1467/97 2. panta 3. punktā un kuru apraksts sniegts 2. ielikumā.

Tiesību aktu normas valūtas kursu norišu jomā un to piemērošana ECB darbībā atspoguļotas 3. ielikumā.

3. ielikums

Valūtas kursa norises

1. Līguma noteikumi

Saskaņā ar Līguma 140. panta 1. punkta trešo ievilkumu Konverģences ziņojumam jānovērtē, cik augsts ilgtspējīgas konverģences līmenis sasniegts, atsaucoties uz katras dalībvalsts šāda kritērija izpildi:

"vismaz divus gadus attiecīgās valsts valūtas kursa svārstības palikušas Eiropas Monetārās sistēmas valūtas kursa mehānisma noteiktajās robežās, un šīs valsts valūta nav devalvēta attiecībā pret euro".

Protokola Nr. 13 par konverģences kritērijiem 3. pants paredz, ka:

"Kritērijs minētā Līguma 140. panta 1. punkta trešajā ievilkumā minētajai dalībai Eiropas Monetārās sistēmas valūtas kursa mehānismā ir tāds, ka dalībvalsts vismaz divus gadus pirms novērtējuma bez lielām grūtībām ievērojusi paredzētās normālās svārstību robežas Eiropas Monetārās sistēmas valūtas kursa mehānismā. Proti, dalībvalsts šajā laikā pēc savas iniciatīvas nav devalvējusi savas valūtas divpusējo centrālo kursu attiecībā pret euro."

2. Līguma noteikumu piemērošana

Attiecībā uz valūtas kursa stabilitāti ECB novērtē, vai valsts bez nopietnām problēmām piedalījies VKM II (kas no 1999. gada janvāra aizstāja VKM) vismaz divus gadus pirms konverģences novērtējuma, īpaši nemazinot savas valūtas kursu attiecībā pret euro. Īsāka dalības laika gadījumos valūtas kursa dinamika aplūkota divu gadu atsaucē periodā.

Novērtējot valūtas kursa stabilitāti attiecībā pret euro, uzmanība pievērsta tam, vai valūtas kurss ir tuvu VKM II centrālajam kursam, ņemot vērā arī faktorus, kuri varētu veicināt attiecīgā valūtas kursa kāpumu, kas atbilst iepriekš izmantotajai pieejai. Tāpēc svārstību koridora diapazons VKM II nerada problēmas valūtas kursa stabilitātes kritērija novērtēšanā.

Turklāt jautājumu par to, vai valstij nav bijušas "nopietnas grūtības", parasti izskata šādi: 1) novērtējot valūtas kursa novirzi no VKM II centrālā kursa attiecībā pret euro; 2) izmantojot rādītājus, piemēram, valūtas kursa svārstības attiecībā pret euro un to tendenci, kā arī īstermiņa procentu likmju starpības attiecībā pret euro zonu un to dinamiku; 3) apsverot ārvalstu valūtas intervencu nozīmi; un 4) izvērtējot starptautisko finanšu palīdzības programmu nozīmi valūtas stabilizēšanā.

Šā ziņojuma atsaucē periods ir no 2018. gada 1. aprīļa līdz 2020. gada 31. martam. Visi divpusējie valūtas kursi ir oficiālie ECB atsaucē kursi (sk. 6. nodaļu).

Papildus dalībai VKM II un nominālā valūtas kursa pārmaiņām attiecībā pret euro pārskata periodā īsumā aplūkoti dati par pašreizējā valūtas kursa stabilitāti. Tie tiek iegūti no reālo efektīvo valūtas kursu, kā arī maksājumu bilances tekošā, kapitāla un finanšu kontu dinamikas. Kopējā ārējā parāda un starptautisko investīciju bilances pārmaiņas arī tiek vērtētas ilgākos laika periodos. Sadaļā par valūtas kursa dinamiku aplūkoti arī attiecīgās valsts integrācijas euro zonā līmeņa rādītāji. To vērtē ārējās tirdzniecības (eksporta un importa), kā arī finanšu integrācijas izteiksmē. Visbeidzot, sadaļā par valūtas kursa dinamiku aplūkots, vai attiecīgā novērtētā valsts divu gadu atsaucē periodā guvusi labumu no centrālās bankas likviditātes palīdzības vai maksājumu bilances atbalsta (divpusēja vai daudzpusēja), iesaistoties SVF un/vai ES (ja tāds saņemts). Tiek izskatīta gan faktiskā, gan piesardzības nolūkā pieprasītā palīdzība, t.sk. piekļuve piesardzības finansējumam, piemēram, SVF elastīgās kredītlīnijas veidā.

Tiesību aktu noteikumi attiecībā uz ilgtermiņa procentu likmju dinamiku un to piemērošana ECB darbībā atspoguļoti 4. ielikumā.

4. ielikums

Ilgtermiņa procentu likmju dinamika

1. Līguma noteikumi

Saskaņā ar Līguma 140. panta 1. punkta ceturto ievilkumu Konverģences ziņojumam jānovērtē, cik augsts ilgspējīgas konverģences līmenis sasniegts, atsaucoties uz katras dalībvalsts šāda kritērija izpildi:

"stabilitāte, ko dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, panākusi konverģencē un Eiropas Monetārās sistēmas valūtas kursa mehānismā, kuru atspoguļo ilgtermiņa procentu likmes".

Protokola Nr. 13 par konverģences kritērijiem 4. pants paredz, ka:

"Minētā Līguma 140. panta 1. punkta ceturtajā ievilkumā minētās procentu likmju konverģences kritērijs ir tas, ka dalībvalsts vidējā nominālā ilgtermiņa procentu likme, kas pirms novērtējuma novērota vienu gadu, pārsniedz ne vairāk kā par 2 procentu punktiem likmes, augstākais, trijās dalībvalstīs, kur cenu stabilitāte ir vislielākā. Procentu likmes mēra, par pamatu ņemot valsts ilgtermiņa obligācijas vai līdzīgus vērtspapīrus un ņemot vērā to, ka dažādās valstīs tās nosaka dažādi".

2. Līguma noteikumu piemērošana

Šajā ziņojumā ECB piemēro Līguma noteikumus šādi.

Pirmkārt, attiecībā uz "vidējo nominālo ilgtermiņa procentu likmi", kas "pirms novērtējuma novērota vienu gadu", ilgtermiņa procentu likme aprēķināta kā vidējais aritmētiskais rādītājs pēdējos 12 mēnešos, par kuriem pieejami SPCI dati. Šajā ziņojumā aplūkotais atsaucē periods ir no 2019. gada aprīļa līdz 2020. gada martam, un tas atbilst cenu stabilitātes kritērija atsaucē periodam.

Otrkārt, nosacījumu "augstākais, trijās dalībvalstīs, kur cenu stabilitāte ir vislielākā", kas izmantots atsaucē vērtības definēšanai, piemēro, izmantojot ilgtermiņa procentu likmju nesvērto vidējo aritmētisko rādītāju tajās pašās trijās ES dalībvalstīs, kuru dati izmantoti cenu stabilitātes kritērija

novērtēšanas atsaucēs vērtības aprēķinā (sk. 1. ielikumu). Attiecībā uz šajā ziņojumā aplūkoto atsaucēs periodu cenu stabilitātes kritērija novērtēšanas atsaucēs vērtības aprēķinā izmantotas šādas triju valstu, kurām ir viszemākais inflācijas līmenis, ilgtermiņa procentu likmes: 0.5% (Portugāle), 0.8% (Kipra) un 1.6% (Itālija). Tādējādi vidējais rādītājs ir 0.9%, un, pieskaitot 2 procentu punktus, atsaucēs vērtība ir 2.9%. Procentu likmes aprēķinātas, pamatojoties uz pieejamām saskaņotajām ilgtermiņa procentu likmēm, kuras noteiktas konverģences novērtēšanai (sk. 6. nodaļu).

Kā jau minēts, Līgumā precīzi sniegta atsauce uz "konverģences stabilitāti", ko atspoguļo ilgtermiņa procentu likmes. Tāpēc norises atsaucēs periodā no 2019. gada aprīļa līdz 2020. gada martam aplūkotās saistībā ar ilgtermiņa procentu likmju tendencēm pēdējos 10 gados (vai citā periodā, par kuru pieejami dati) un galvenajiem faktoriem, kas nosaka to atšķirības salīdzinājumā ar euro zonā dominējošo vidējo ilgtermiņa procentu likmi. Atsaucēs periodā euro zonas vidējā ilgtermiņa procentu likme, iespējams, daļēji atspoguļoja vairāku euro zonas valstu augstās valstij specifiskās riska prēmijas. Tāpēc salīdzinājumam izmantota arī euro zonas AAA reitinga valdības ilgtermiņa obligāciju peļņas likme (t.i., euro zonas AAA ienesīguma līknes ilgtermiņa ienesīgums, kas ietver euro zonas valstis ar AAA reitingu). Šā ziņojuma analīzes pamatojumam sniegta informācija par finanšu tirgus apjomu un attīstību. Tās pamatā ir trīs dažādi rādītāji (nefinanšu sabiedrību emitēto apgrozībā esošo parāda vērtspapīru apjoms, akciju tirgus kapitalizācija un iekšzemes nefinanšu privātajam sektoram izsniegtie MFI kredīti), kas kopā nosaka finanšu tirgus apjomu.

Visbeidzot, saskaņā ar Līguma 140. panta 1. punktu šajā ziņojumā jāanalizē vairāki citi svarīgi faktori (sk. 5. ielikumu). Šajā ziņā 2011. gada 13. decembrī saskaņā ar Līguma 121. panta 6. punktu stājusies spēkā uzlabota tautsaimniecības pārvaldības sistēma, kuras mērķis ir nodrošināt ciešāku ekonomiskās politikas saskaņošanu un ilgtspējīgu ES dalībvalstu ekonomiskās darbības konverģenci. 5. ielikumā īsumā raksturotas atbilstošās tiesību aktu normas un veids, kādā minētie papildu faktori atspoguļoti ECB veiktajā konverģences novērtējumā.

5. ielikums

Citi būtiski faktori

1. Līguma un citu tiesību aktu noteikumi

Līguma 140. panta 1. punkts paredz: "Komisijas un Eiropas Centrālās bankas ziņojumos ņem vērā arī tirgu integrācijā gūtos sasniegumus, maksājumu bilances tekošā konta stāvokli un tā dinamiku, kā arī vienības darbaspēka izmaksu un citu cenu indeksu attīstības vērtējumu."

Tāpēc ECB ņem vērā tiesību aktu kopumu par ES tautsaimniecības pārvaldību, kas stājās spēkā 2011. gada 13. decembrī. Pamatojoties uz Līguma 121. panta 6. punkta nosacījumiem, Eiropas Parlaments un ES Padome apstiprināja detalizētus daudzpusējas uzraudzības procedūras noteikumus, uz kuriem izdarīta atsauce Līguma 121. panta 3. un 4. punktā. Šie noteikumi tika pieņemti, "lai labāk koordinētu dalībvalstu ekonomikas politiku un nodrošinātu stabilo ekonomisko

konverģenci" (121. panta 3. punkts), jo "ir jāizdara secinājumi par Ekonomikas un monetārās savienības darbības pirmajos desmit gados gūto pieredzi, un jo īpaši ir jāuzlabo Savienības ekonomikas pārvaldība, to balstot uz valstu lielāku atbildību".¹¹ Tiesību aktu pakete ietver uzlabotu uzraudzības sistēmu (makroekonomiskās nelīdzsvarotības novēršanas procedūra; MNNP), lai novērstu pārmērīgu makroekonomisko un makrofinansiālo nelīdzsvarotību un palīdzētu tās skartajām ES dalībvalstīm izstrādāt korektīvo pasākumu plānus pirms šo noviržu nostiprināšanās. MNNP un tās preventīvā un korektīvā daļa attiecas uz visām ES dalībvalstīm, izņemot tās, kuras, izmantojot starptautisku finanšu palīdzības programmu, jau pakļautas rūpīgākai pārbaudei. MNNP ietver brīdināšanas mehānismu, lai laikus atklātu veidojošos makroekonomisko nelīdzsvarotību, kas balstās uz pārredzamu rādītāju kopsavilkumu ar brīdināšanas sliekšni (robežvērtībām) visām ES dalībvalstīm, apvienojot to ar tautsaimniecības novērtējumu. Šajā novērtējumā *inter alia* būtu jāņem vērā nominālā un faktiskā konverģence euro zonā un ārpus tās.¹² Izvērtējot makroekonomiskās nelīdzsvarotības, būtu jāņem vērā to nopietnība un to iespējamā negatīvā ekonomiskā un finansiālā ietekme, kas ir nelabvēlīga Savienības ekonomiskajai stabilitātei un apdraud Ekonomikas un monetārās savienības raitu darbību.¹³

2. Līguma noteikumu piemērošana

Saskaņā ar iepriekšējo praksi papildu faktori, uz kuriem izdarīta atsauce Līguma 140. panta 1. punktā, aplūkoti 5. nodaļā, sadaļu nosaukumiem atbilstot 1.–4. ielikumā raksturotajiem atsevišķajiem kritērijiem. Lai analīze būtu pilnīga, 3. nodaļā sniegts rādītāju kopsavilkums šajā ziņojumā novērtētajām valstīm, t.sk. attiecībā uz brīdināšanas sliekšni (robežvērtībām), tādējādi nodrošinot visu pieejamo informāciju, kas svarīga, lai noteiktu makroekonomisko un makrofinansiālo nelīdzsvarotību, kas varētu kavēt augsta ilgtspējīgas konverģences līmeņa sasniegšanu saskaņā ar Līguma 140. panta 1. punktu. Jāatzīmē, ka ES dalībvalstis, uz kurām attiecas izņēmums un kuras pakļautas pārmērīgas nelīdzsvarotības novēršanas procedūrai, nevar uzskatīt par tādām, kas sasniegušas augstu ilgtspējīgas konverģences līmeni saskaņā ar Līguma 140. panta 1. punktu.

2.2. Nacionālo tiesību aktu atbilstība Līgumiem

2.2.1. Ievads

Saskaņā ar Līguma 140. panta 1. punktu ECB (un Eiropas Komisijai) vismaz reizi divos gados vai pēc tādas dalībvalsts pieprasījuma, uz kuru attiecas izņēmums, jā sagatavo ziņojums Padomei par panākumiem, ko guvušas dalībvalstis, uz kurām attiecas izņēmums, pildot saistības attiecībā uz ekonomikas un monetārās savienības izveidi. Šajos ziņojumos jāiekļauj katras dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, nacionālo tiesību aktu, t.sk. NCB statūtu, novērtējums par atbilstību Līguma 130. un 131. pantam un attiecīgajiem Statūtu pantiem. Šādu Līgumā noteiktu pienākumu dalībvalstīm, uz kurām attiecas izņēmums, dēvē arī par tiesisko konverģenci.

¹¹ Sk. Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 16. novembra Regulas (ES) Nr. 1176/2011 par to, kā novērst un koriģēt makroekonomisko nelīdzsvarotību (OV L 306, 23.11.2011., 25. lpp.), 2. apsvērumu.

¹² Sk. Regulas (ES) Nr. 1176/2011 4. panta 4. punktu.

¹³ Sk. Regulas (ES) Nr. 1176/2011 17. apsvērumu.

Vērtējot tiesisko konvergenci, ECB neaprobežojas tikai ar nacionālo tiesību aktu burta formālu novērtējumu, bet var arī apsvērt, vai attiecīgo nosacījumu ieviešana atbilst Līgumu un Statūtu garam. ECB īpašas bažas rada jebkuras pazīmes, ka uz kādas dalībvalsts NCB lēmējinstītūcijām tiek izdarīts spiediens, kas neatbilst Līguma garam attiecībā uz centrālo banku neatkarību. ECB arī uzskata, ka nepieciešama raita un nepārtraukta NCB lēmējinstītūciju darbība. Šajā sakarā dalībvalstu atbildīgajām iestādēm ir pienākums veikt nepieciešamos pasākumus, lai, atbrīvojoties NCB lēmējinstītūcijas locekļa vietai, nodrošinātu savlaicīgu jauna locekļa iecelšanu amatā.¹⁴ Pirms ECB sniegs galīgu pozitīvu novērtējumu, secinot, ka dalībvalsts nacionālie tiesību akti atbilst Līgumam un Statūtiem, tā veiks rūpīgu visu norišu monitoringu.

Dalībvalstis, uz kurām attiecas izņēmums, un tiesiskā konverģence

Bulgārija, Čehijas Republika, Horvātija, Ungārija, Polija, Rumānija un Zviedrija, kuru nacionālie tiesību akti tiek vērtēti šajā ziņojumā, ir dalībvalstis, uz kurām attiecas izņēmums, t.i., tās vēl nav ieviesušas euro. Zviedrija kļuva par dalībvalsti, uz kuru attiecas izņēmums, ar Padomes 1998. gada maija lēmumu.¹⁵ Attiecībā uz pārējām dalībvalstīm ES Aktu par pievienošanās nosacījumiem 4.¹⁶ un 5.¹⁷ pants nosaka, ka katra no minētajām dalībvalstīm no pievienošanās dienas piedalās Ekonomikas un monetārajā savienībā kā dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums Līguma 139. panta izpratnē.

Šajā ziņojumā nav aplūkota Dānija – dalībvalsts ar īpašu statusu, kura vēl nav ieviesusi euro. Protokolā Nr. 16 par dažiem nosacījumiem attiecībā uz Dāniju, kas pievienots Līgumiem, noteikts, ka, ņemot vērā 1993. gada 3. novembrī Padomei iesniegto Dānijas valdības paziņojumu, uz Dāniju attiecas izņēmums un tā atcelšanas procedūra tiks uzsākta tikai pēc Dānijas lūguma. Tā kā uz Dāniju attiecas Līguma 130. pants, *Danmarks Nationalbank* jāpilda centrālās bankas neatkarības prasības. EMI 1998. gada Konverģences ziņojumā secināts, ka šis noteikums izpildīts. Dānijas konverģences līmenis nav vērtēts kopš 1998. gada tās īpašā statusa dēļ. Līdz laikam, kad Dānija Padomei paziņos par nodomu ieviest euro, *Danmarks Nationalbank* nav jābūt tiesiski integrētai Eurosistēmā un neviens Dānijas tiesību akts nav jāpielāgo.

Apvienotā Karaliste 2017. gada 29. martā paziņoja Eiropadomei par savu nodomu izstāties no ES saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 50. pantu. 2020. gada

¹⁴ Atzinumi CON/2010/37 un CON/2010/91.

¹⁵ Padomes 1998. gada 3. maija Lēmums 98/317/EK saskaņā ar Līguma 109.j panta 4. punktu (OV L 139, 11.05.1998., 30. lpp). Piezīme. Lēmuma 98/317/EK nosaukums atsaucas uz Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu (pirms Līguma pantu numerācijas maiņas saskaņā ar Amsterdamas līguma 12. pantu); šis noteikums atcelts ar Lisabonas līgumu.

¹⁶ Akts par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas, Kīpras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Ungārijas Republikas, Maltas Republikas, Polijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas pievienošanās nosacījumiem un pielāgojumiem Līgumos, kas ir Eiropas Savienības pamatā (OV L 236, 23.09.2003., 33. lpp.).

¹⁷ Bulgārijas un Rumānijas gadījumā sk. Akta par Bulgārijas Republikas un Rumānijas pievienošanās nosacījumiem un pielāgojumiem Līgumos, kas ir Eiropas Savienības pamatā, 5. pantu (OV L 157, 21.06.2005., 203. lpp.). Horvātijas gadījumā sk. Akta par Horvātijas Republikas pievienošanās nosacījumiem un pielāgojumiem Līgumā par Eiropas Savienību, Līgumā par Eiropas Savienības darbību un Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līgumā 5. pantu (OV L 112, 24.04.2012., 21. lpp.).

31. janvārī Apvienotā Karaliste izstājās no Eiropas Savienības, pamatojoties uz kārtību, kas izklāstīta Līgumā par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības un Eiropas Atomenerģijas kopienas (tālāk tekstā – "Izstāšanās līgums"). Saskaņā ar Izstāšanās līgumu ES tiesību akti joprojām ir spēkā Apvienotajā Karalistē un attiecībā uz to pārejas periodā, kas sākas dienā, kad Apvienotā Karaliste izstājās no ES, un beidzas 2020. gada 31. decembrī.¹⁸ Taču saskaņā ar Protokolu Nr. 15 par atsevišķiem nosacījumiem attiecībā uz Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienoto Karalisti, kas pievienots Līgumiem, Apvienotajai Karalistei nav pienākuma ieviest euro, ja vien tā nepaziņo Padomei par nodomu to darīt. 1997. gada 30. oktobrī Apvienotā Karaliste iesniedza Padomei paziņojumu, ka neievieš euro 1999. gada 1. janvārī, un šī situācija nav mainījies. Atbilstoši šim paziņojumam atsevišķi Līguma (t.sk. 130. un 131. panta) un Statūtu noteikumi neattiecas uz Apvienoto Karalisti. Tāpēc pašlaik nav likumīgas prasības nodrošināt, lai nacionālie tiesību akti (t.sk. *Bank of England* Statūti) atbilstu Līgumam un Statūtiem.

Tiesiskās konverģences vērtēšanas mērķis ir palīdzēt Padomei pieņemt lēmumus par to, kuras dalībvalstis izpilda "saistības attiecībā uz ekonomiskās un monetārās savienības izveidi" (Līguma 140. panta 1. punkts). Tiesiskajā jomā šādi nosacījumi īpaši attiecas uz centrālās bankas neatkarību un NCB tiesisko integrāciju Eurosistēmā.

Tiesiskā novērtējuma struktūra

Tiesiskajā novērtējumā kopumā ievērota iepriekšējo ECB un EMI tiesiskās konverģences ziņojumu uzbūve.¹⁹

Nacionālo tiesību aktu atbilstība aplūkota, ņemot vērā tiesību aktus, kas stājās spēkā pirms 2020. gada 24. marta.

¹⁸ Izstāšanās līguma 127. panta 1. punkts. Sk. arī Izstāšanās līguma 127. panta 3. un 6. punktu un 7. panta 1. punktu. Izstāšanās līguma 128. panta 4. punkts nosaka, ka saistībā ar piedalīšanos institucionālajā kārtībā, kas noteikta Līguma 282. un 283. pantā un Statūtos (izņemot Statūtu 21.2. pantu) *Bank of England* pārejas periodā neuzskata par dalībvalsts nacionālo centrālo banku.

¹⁹ Konkrēti ECB 2018. gada maija Konverģences ziņojums (par Bulgāriju, Čehijas Republiku, Horvātiju, Ungāriju, Poliju, Rumāniju un Zviedriju), 2016. gada jūnija Konverģences ziņojums (par Bulgāriju, Čehijas Republiku, Horvātiju, Ungāriju, Poliju, Rumāniju un Zviedriju), 2014. jūnija Konverģences ziņojums (par Bulgāriju, Čehijas Republiku, Horvātiju, Lietuvu, Ungāriju, Poliju, Rumāniju un Zviedriju), 2013. gada jūnija Konverģences ziņojums (par Latviju), 2012. gada maija Konverģences ziņojums (par Bulgāriju, Čehijas Republiku, Latviju, Lietuvu, Ungāriju, Poliju, Rumāniju un Zviedriju), 2010. gada maija Konverģences ziņojums (par Bulgāriju, Čehijas Republiku, Igauniju, Latviju, Lietuvu, Ungāriju, Poliju, Rumāniju un Zviedriju), 2008. gada maija Konverģences ziņojums (par Bulgāriju, Čehijas Republiku, Igauniju, Latviju, Lietuvu, Ungāriju, Poliju, Rumāniju, Slovākiju un Zviedriju), 2007. gada maija Konverģences ziņojums (par Kipru un Maltu), 2006. gada decembra Konverģences ziņojums (par Čehijas Republiku, Igauniju, Kipru, Latviju, Ungāriju, Maltu, Poliju, Slovākiju un Zviedriju), 2006. gada maija Konverģences ziņojums (par Lietuvu un Slovēniju), 2004. gada oktobra Konverģences ziņojums (par Čehijas Republiku, Igauniju, Kipru, Latviju, Lietuvu, Ungāriju, Maltu, Poliju, Slovēniju, Slovākiju un Zviedriju), 2002. gada maija Konverģences ziņojums (par Zviedriju) un 2000. gada aprīļa Konverģences ziņojums (par Grieķiju un Zviedriju) un EMI 1998. gada marta Konverģences ziņojums.

2.2.2. Pielāgošanas apjoms

Pielāgošanas jomas

Lai noteiktu jomas, kurās nepieciešama nacionālo tiesību aktu pielāgošana, tiek vērtēti šādi jautājumi:

- atbilstība NCB neatkarības noteikumiem Līgumā (130. pants) un Statūtos (7. un 14.2. pants);
- atbilstība konfidencialitātes noteikumiem (Statūtu 37. pants);
- atbilstība monetārās finansēšanas (Līguma 123. pants) un privileģētas piekļuves aizlieguma (Līguma 124. pants) noteikumiem;
- vienotas euro rakstības ievērošana, kas prasīta ES tiesību aktos;
- NCB tiesiskā integrācija Eurosistēmā (īpaši saistībā ar Statūtu 12.1. un 14.3. pantu).

"Saderība" pretēji "saskaņošanai"

Līguma 131. pantā noteikts, ka jānodrošina, lai nacionālie tiesību akti ir "saderīgi" ar Līgumiem un Statūtiem; tāpēc visas neatbilstības jānovērš. Šā pienākuma izpildes nepieciešamību neietekmē ne Līgumu un Statūtu prioritāte pār nacionālajiem tiesību aktiem, ne nesaderības raksturs.

Nacionālajiem tiesību aktiem izvirzītā "saderības" prasība nenozīmē, ka Līgums nosaka prasību "saskaņot" NCB statūtus savstarpēji vai ar Statūtiem. Nacionālās atšķirības var turpināt pastāvēt tiktāl, ciktāl tās neierobežo ES neatgriezeniski uzticēto kompetenci monetārajos jautājumos. Statūtu 14.4. pantā tiešām noteikts, ka NCB atļauts veikt funkcijas, kas atšķiras no Statūtos noteiktajām funkcijām, ar noteikumu, ka to izpilde netraucē ECBS mērķu un uzdevumu izpildi. Nosacījumi, kas atļauj šādu papildu funkciju iekļaušanu NCB statūtos, skaidri atspoguļo situācijas, kurās var saglabāties atšķirības. Tātad termins "saderīgs" vairāk liecina, ka nacionālie tiesību akti un NCB statūti jākorģē, lai novērstu neatbilstības Līgumiem un Statūtiem un nodrošinātu NCB integrāciju ECBS nepieciešamajā līmenī. Īpaši jāmaina jebkādi noteikumi, kas ierobežo Līgumā noteikto NCB neatkarību un tās kā ECBS neatņemamas daļas lomu. Tāpēc, lai to panāktu, nepietiek paļauties vienīgi uz ES tiesību aktu prioritāti pār nacionālajiem tiesību aktiem.

Līguma 131. pantā noteiktais pienākums aptver tikai nesaderību ar Līgumiem un Statūtiem. Tomēr nacionālie tiesību akti, kas neatbilst šajā "Konverģences ziņojumā" aplūkotajām pielāgošanas jomām svarīgiem ES sekundārajiem tiesību aktiem, ar tiem jāaskaņo. ES tiesību aktu prioritāte neietekmē nacionālo tiesību aktu pielāgošanas

pienākumu. Šī vispārīgā prasība izriet ne vien no Līguma 131. panta, bet arī no Eiropas Savienības Tiesas prakses.²⁰

Līgumi un Statūti neparedz veidu, kādā jāpielāgo nacionālie tiesību akti. To var veikt, atsaucoties uz Līgumiem un Statūtiem vai inkorporējot to noteikumus un atsaucoties uz to izcelsmi, vai svītrojot katru nesaderību, vai apvienojot minētās metodes.

Turklāt papildus pārējam, lai nodrošinātu un saglabātu nacionālo tiesību aktu saderību ar Līgumiem un Statūtiem, ES iestādēm un dalībvalstīm jākonsultējas ar ECB par tās kompetencē esošo tiesību aktu projektu noteikumiem saskaņā ar Līguma 127. panta 4. punktu un 282. panta 5. punktu un Statūtu 4. pantu. Padomes 1998. gada 29. jūnija Lēmums 98/415/EK par valstu iestāžu konsultēšanos ar Eiropas Centrālo banku par tiesību aktu projektiem²¹ nepārprotami prasa, lai dalībvalstis veiktu vajadzīgos pasākumus šā pienākuma izpildes nodrošināšanai.

2.2.3. NCB neatkarība

Attiecībā uz centrālās bankas neatkarību dalībvalstīs, kas ES pievienojās 2004., 2007. vai 2013. gadā, bija jāpielāgo nacionālie tiesību akti, lai izpildītu attiecīgos Līguma un Statūtu nosacījumus un tie būtu spēkā attiecīgi 2004. gada 1. maijā, 2007. gada 1. janvārī un 2013. gada 1. jūlijā.²² Zviedrijā nepieciešamajiem pielāgojumiem bija jāstājas spēkā līdz ECBS izveidei 1998. gada 1. jūnijā.

Centrālās bankas neatkarība

EMI 1995. gada novembrī izstrādāja centrālās bankas neatkarības pazīmju sarakstu (tas vēlāk detalizēti aprakstīts 1998. gada Konverģences ziņojumā), kas tolaik bija dalībvalstu nacionālo tiesību aktu, īpaši NCB statūtu, novērtējuma pamats. Centrālās bankas neatkarības jēdziens ietver dažādus atsevišķi vērtējamus neatkarības veidus, t.i., funkcionālo, institucionālo, personisko un finansiālo neatkarību. Dažu pēdējo gadu laikā šo centrālās bankas neatkarības aspektu analīze precizēta ECB sniegtajos atzinumos. Šie aspekti veido dalībvalstu, uz kurām attiecas izņēmums, nacionālo tiesību aktu un Līgumu un Statūtu konverģences pakāpes novērtējuma pamatu.

Funkcionālā neatkarība

Centrālās bankas neatkarība nav pašmērķis, bet gan līdzeklis tāda mērķa sasniegšanai, kam jābūt skaidri noteiktam un dominējošam salīdzinājumā ar jebkuru citu mērķi. Funkcionālajai neatkarībai nepieciešams katras NCB galveno mērķi noteikt nepārprotami, juridiski precīzi un pilnīgā saskaņā ar Līgumā noteikto galveno mērķi – cenu stabilitāti. To panāk, nodrošinot NCB ar nepieciešamajiem līdzekļiem un instrumentiem šā mērķa sasniegšanai neatkarīgi no jebkuras citas iestādes. Līguma

²⁰ Sk. arī Lietu C-265/95 "Eiropas Kopienu Komisija pret Francijas Republiku", ECLI:EU:C:1997:595.

²¹ OV L 189, 03.07.1998., 42. lpp.

²² Tas attiecas arī uz ECBS konfidencialitātes režīmu; sk. šā Konverģences ziņojuma 2.2.4. sadaļu.

prasība attiecībā uz centrālās bankas neatkarību atspoguļo vispārējo viedokli, ka galveno mērķi – cenu stabilitāti – vislabāk nodrošinās pilnīgi neatkarīga iestāde ar precīzi formulētām pilnvarām. Centrālo banku neatkarība ir pilnībā saderīga ar NCB atbildību par to pieņemtajiem lēmumiem, kas ir svarīgs aspekts, lai veicinātu uzticēšanos banku neatkarīgajam statusam. Tas ietver caurredzamību un dialogu ar trešām personām.

Attiecībā uz termiņiem Līgumā nav precīzi noteikts, kad to dalībvalstu NCB, uz kurām attiecas izņēmums, jānodrošina atbilstība galvenajam – cenu stabilitātes – mērķim, kas noteikts Līguma 127. panta 1. punktā un 282. panta 2. punktā un Statūtu 2. pantā. Attiecībā uz dalībvalstīm, kas ES pievienojās pēc euro ieviešanas datuma ES, nav skaidrs, vai pienākuma izpilde būtu jāsāk no pievienošanās datuma vai no datuma, kurā šīs dalībvalstis ievieš euro. Lai gan Līguma 127. panta 1. punkts neattiecas uz dalībvalstīm, uz kurām attiecas izņēmums (sk. Līguma 139. panta 2. punkta c) daļu), Statūtu 2. pants attiecas uz šādām dalībvalstīm (sk. Statūtu 42.1. pantu). ECB uzskata, ka pienākums par NCB galveno mērķi noteikt cenu stabilitāti ir spēkā no 1998. gada 1. jūnija Zviedrijas gadījumā un no 2004. gada 1. maija, 2007. gada 1. janvāra un 2013. gada 1. jūlija – to dalībvalstu gadījumā, kuras šajos datos pievienojās ES. Tas pamatojas uz to, ka viens no ES pamatprincipiem, t.i., cenu stabilitāte (Līguma 119. pants), piemērojams arī tām dalībvalstīm, uz kurām attiecas izņēmums. Tas pamatojas arī uz Līguma mērķi visām dalībvalstīm censties panākt makroekonomisko konverģenci, t.sk. cenu stabilitāti, kas ir šo regulāro ECB un Eiropas Komisijas ziņojumu nolūks. Šis secinājums balstīts arī uz centrālās bankas neatkarības loģisko pamatojumu – tā attaisnojas tikai tad, ja prioritāte ir vispārējais cenu stabilitātes mērķis.

Valstu novērtējumi šajā ziņojumā balstīti uz šiem secinājumiem attiecībā uz laiku, kad to dalībvalstu NCB, uz kurām attiecas izņēmums, ir pienākums noteikt cenu stabilitāti kā savu galveno mērķi.

Institucionālā neatkarība

Institucionālās neatkarības princips nepārprotami pausts Līguma 130. pantā un Statūtu 7. pantā. Abu šo pantu nosacījumi aizliedz NCB un to lēmējinstītūciju locekļiem lūgt vai pieņemt norādījumus no ES institūcijām vai iestādēm, no jebkuras dalībvalsts valdības vai kādas citas iestādes. Turklāt tie aizliedz ES iestādēm, institūcijām, birojiem un aģentūrām, kā arī dalībvalstu valdībām censties ietekmēt tos NCB lēmējinstītūciju locekļus, kuru lēmumi var ietekmēt ar ECBS saistīto NCB uzdevumu izpildi. Ja nacionālie tiesību akti atspoguļo Līguma 130. pantu un Statūtu 7. pantu, tajos jābūt ietvertiem abiem aizliegumiem un nedrīkst būt ierobežota to piemērošanas joma.²³ Šādas centrālo banku neatkarības atzīšana nenozīmē atbrīvojumu no visu tiesību normu piemērošanas un nepasargā tās no jebkādu tiesību aktu darbības.²⁴

²³ Atzinums CON/2011/104.

²⁴ Sk. Atzinumu CON/2019/15 un Lietu C-11/00 "Eiropas Kopienu Komisija pret Eiropas Centrālo banku", ECLI:EU:C:2003:395, 134.–136. punkts.

Neatkarīgi no tā, vai NCB ir valsts iestāde, īpaša publisko tiesību iestāde vai vienkārši akciju sabiedrība, pastāv risks, ka Īpašnieks, pamatojoties uz Īpašumtiesībām, var ietekmēt tās lēmumu pieņemšanu attiecībā uz uzdevumiem, kas saistīti ar ECBS.²⁵ Šāda ietekme, kas īsteno, izmantojot akcionāru tiesības vai citādi, var ietekmēt NCB neatkarību, tāpēc tā jāierobežo ar likumu.

Centrālās bankas tiesiskajam regulējumam jānodrošina stabils ilgtermiņa pamats centrālās bankas darbībai. Tāds tiesiskais regulējums, kas ļauj veikt biežas pārmaiņas NCB institucionālajā uzbūvē, tādējādi ietekmējot tās organizatorisko vai pārvaldības stabilitāti, varētu negatīvi ietekmēt NCB institucionālo neatkarību.²⁶

Aizliegums sniegt norādījumus

Trešo personu tiesības sniegt norādījumus NCB, to lēmējinstīcijām vai šo lēmējinstīciju locekļiem ir pretrunā ar Līgumu un Statūtiem, ja tas skar ar ECBS saistītus uzdevumus.

Jebkurai NCB iesaistīšanai finansiālās stabilitātes nostiprināšanas pasākumu īstenošanā jābūt saderīgai ar Līgumu, t.i., NCB funkcijas jāveic veidā, kas pilnībā atbilst NCB funkcionālajai, institucionālajai un finansiālajai neatkarībai, lai nodrošinātu Līgumā un Statūtos noteikto uzdevumu atbilstošu izpildi.²⁷ Ja nacionālie tiesību akti nosaka NCB funkcijas, kas pārsniedz padomdevēja funkcijas un prasa uzņemties papildu uzdevumus, jānodrošina, ka šo uzdevumu īstenošana neietekmē NCB spējas pildīt ar ECBS saistītus uzdevumus ne operacionālā, ne finansiālā ziņā.²⁸ Turklāt, iekļaujot NCB pārstāvjus koleģiālu uzraudzības lēmējinstīciju vai citu iestāžu sastāvā, rūpīgi jāapsver NCB lēmējinstīciju locekļu personiskās neatkarības aizsargmehānismi.²⁹

Aizliegums apstiprināt, apturēt, anulēt vai atlikt lēmumus

Trešo personu tiesības apstiprināt, apturēt, anulēt vai atlikt NCB lēmumus ir pretrunā ar Līgumu un Statūtiem, ja tas skar ar ECBS saistītus uzdevumus.³⁰

Aizliegums grozīt lēmumus ar likumisku pamatojumu

Citu iestāžu, izņemot neatkarīgas tiesas, tiesības ar likumisku pamatojumu grozīt ar ECBS uzdevumu izpildi saistītus lēmumus ir pretrunā ar Līgumu un Statūtiem, jo šo uzdevumu izpildi nedrīkst pakļaut pārvērtēšanai politiskā līmenī. NCB prezidenta tiesības ar likumisku pamatojumu apturēt ECBS vai NCB lēmējinstīcijas pieņemta lēmuma izpildi un pēc tam to iesniegt politiskajām instīcijām galīgā lēmuma pieņemšanai būtu līdzvērtīgas norādījumu lūgšanai no trešām personām.

²⁵ Atzinums CON/2019/23.

²⁶ Atzinumi CON/2011/104 un CON/2017/34.

²⁷ Atzinums CON/2010/31.

²⁸ Atzinums CON/2009/93.

²⁹ Atzinums CON/2010/94.

³⁰ Atzinums CON/2016/33.

Aizliegums ar balsstiesībām piedalīties NCB lēmējinstītūcijās

Trešo personu pārstāvju dalība NCB lēmējinstītūcijās ar tiesībām balsot par jautājumiem, kas skar NCB veicamu ar ECBS saistītu uzdevumu izpildi, pat ja šāda bals nav izšķiroša, ir pretrunā ar Līgumu un Statūtiem. Šāda dalība ir pretrunā ar Līgumu un Statūtiem pat tad, ja nav balsstiesību, gadījumos, kad šāda dalība kavē minētajām lēmējinstītūcijām pildīt ar ECBS saistītus uzdevumus vai apdraud ECBS konfidencialitātes režīma ievērošanu.³¹

Aizliegums *ex ante* konsultācijām saistībā ar NCB lēmumu

NCB ar likumu noteikts pienākums *ex ante* konsultēties ar trešām personām attiecībā uz kādu NCB lēmumu nodrošina trešām personām oficiālu mehānismu galīgā lēmuma ietekmēšanai un tāpēc ir pretrunā ar Līgumu un Statūtiem.

Tomēr NCB un trešo personu dialogs, pat ja tā pamatā ir likumā noteikti pienākumi sniegt informāciju un apmainīties viedokļiem, atbilst centrālās bankas neatkarībai ar nosacījumu, ka:

- nenotiek iejaukšanās NCB lēmējinstītūciju locekļu neatkarībā;
- pilnībā tiek respektēts NCB prezidentu kā ECB lēmējinstītūciju locekļu īpašais statuss; un
- tiek ievērotas Statūtos noteiktās konfidencialitātes prasības.³²

NCB lēmējinstītūciju locekļu atbrīvošana no pienākumiem

Statūtu noteikumos attiecībā uz trešo personu (piemēram, valdību) īstenoto NCB lēmējinstītūciju locekļu atbrīvošanu no pienākumiem (piemēram, saistībā ar pārskatiem) jāietver atbilstoši aizsargmehānismi, lai šādas pilnvaras neaizskartu atsevišķa NCB locekļa spējas patstāvīgi pieņemt ar ECBS uzdevumiem saistītus lēmumus (vai izpildīt ECBS līmenī pieņemtus lēmumus). Šajā nolūkā NCB statūtos ieteikts iekļaut skaidri paustu noteikumu.

Personiskā neatkarība

Centrālās bankas neatkarību aizsargā arī Statūtu noteikums par NCB lēmējinstītūciju locekļu amata pilnvaru termiņa nodrošinājumu. NCB prezidenti ir ECB Ģenerālpadomes locekļi un pēc tam, kad viņu dalībvalstis ieviesīs euro, kļūs par ECB Padomes locekļiem. Statūtu 14.2. pantā noteikts, ka NCB statūtos īpaši jāparedz minimālais prezidenta amata pilnvaru termiņš – pieci gadi. Nodrošināta arī aizsardzība pret prezidentu patvarīgu atbrīvošanu no amata, nosakot, ka prezidentus var atbrīvot no amata tikai tad, ja viņi vairs neatbilst pienākumu veikšanai vajadzīgajiem nosacījumiem vai izdarījuši smagu pārkāpumu. Šādos gadījumos Statūtu 14.2. pants paredz iespēju vērsties Eiropas Savienības Tiesā, kas pilnvarota

³¹ Atzinumi CON/2014/25 un CON/2015/57.

³² Atzinums CON/2018/17.

anulēt valsts lēmumu par prezidenta atbrīvošanu no amata.³³ Statūtu 14.2. panta izpratnē prezidenta pilnvaru apturēšana uz laiku faktiski nozīmē atbrīvošanu no amata.³⁴ NCB statūtiem jāatbilst šim noteikumam, kā skaidrots tālāk tekstā.

Līguma 130. pants nosaka aizliegumu valstu valdībām un jebkura veida institūcijām ietekmēt NCB lēmējinstītūciju locekļus to uzdevumu izpildē. Konkrēti dalībvalstis nedrīkst censties ietekmēt NCB lēmējinstītūciju locekļus, izdarot grozījumus nacionālajos tiesību aktos, kas skar to atalgojumu, ievērojot principu, ka šādi grozījumi drīkst attiekties tikai uz locekļiem, kas tiks iecelti amatā nākotnē.³⁵

Prezidentu minimālais amata pilnvaru termiņš

Saskaņā ar Statūtu 14.2. pantu NCB statūtiem jāparedz, ka minimālais prezidenta amata pilnvaru termiņš ir pieci gadi. Tas neaizliedz ilgākus amata pilnvaru termiņus, savukārt neierobežotam amata pilnvaru termiņam nav nepieciešama statūtu pielāgošana, ja iemesli prezidenta atbrīvošanai no amata atbilst Statūtu 14.2. pantam. Īsākam pilnvaru termiņam nav pamatojuma pat tad, ja tas noteikts tikai pārejas periodā.³⁶ Valsts tiesību aktiem, kas nosaka obligātu pensijas vecumu, jānodrošina, lai pensijas vecums nepārtrauktu Statūtu 14.2. pantā paredzēto minimālo amata pilnvaru termiņu. Piemērojot prezidentam, šādam termiņam ir prioritāte attiecībā pret obligāto pensijas vecumu.³⁷ Ja tiek grozīti NCB statūti, tiesību aktam, ar kuru tiek veikti grozījumi, jānodrošina prezidenta un citu ar ECBS saistītu uzdevumu veikšanā iesaistītu lēmējinstītūciju locekļu amata pilnvaru termiņa aizsardzība.³⁸

Pamatojums prezidentu atbrīvošanai no amata

NCB statūtiem jānodrošina, ka prezidentus nevar atbrīvot no amata tādu iemeslu dēļ, kuri nav minēti Statūtu 14.2. pantā. Šajā Statūtu pantā minētās prasības mērķis ir neļaut prezidentu iecelšanā amatā iesaistītajām iestādēm, īpaši valdībai vai parlamentam, patvarīgi atbrīvot viņus no amata. NCB statūtos vai nu jābūt atsaucei uz Statūtu 14.2. pantu, vai jāietver tā noteikumi un jānorāda to izcelsme, vai arī jāsvīturo jebkāda nesaderība ar 14.2. pantā paredzētajiem atbrīvošanas iemesliem, vai arī jāatsakās no norādēm uz atbrīvošanas iemesliem (jo Statūtu 14.2. panta noteikumi ir tieši piemērojami).³⁹ Kad prezidenti ir ievēlēti vai iecelti, viņu atbrīvošana no amata var notikt tikai, pamatojoties uz Statūtu 14.2. pantā minētajiem iemesliem, pat ja prezidenti vēl nav uzsākuši pienākumu izpildi. Tā kā centrālās bankas vadītāja atbrīvošanas no amata nosacījumi ir autonomi Savienības tiesību jēdzieni, to piemērošana un interpretācija nav atkarīga no nacionālā konteksta.⁴⁰ Visbeidzot, atbilstoši tai piešķirtajām pilnvarām saskaņā ar Statūtu 14.2. panta otro daļu Eiropas Savienības Tiesai jāpārlicinās, ka pieņemto lēmumu par nacionālās centrālās

³³ Sk. Lietu C-202/18 "Ilmārs Rimšēvičs pret Latvijas Republiku", ECLI:EU:C:2019:139, 76. punktu.

³⁴ Sk. Lietu C-202/18 "Ilmārs Rimšēvičs pret Latvijas Republiku", ECLI:EU:C:2019:139, 52. punktu un Atzinumu CON/2011/9.

³⁵ Sk., piemēram, atzinumus CON/2010/56, CON/2010/80, CON/2011/104 un CON/2011/106.

³⁶ Atzinums CON/2018/23.

³⁷ Atzinums CON/2012/89.

³⁸ Atzinumi CON/2018/17, CON/2019/19 un CON/2019/36.

³⁹ Atzinums CON/2018/53.

⁴⁰ Sk. Atzinumu CON/2019/536 un ģenerālvokātes Kokotes secinājumus Lietā C-202/18 "Ilmārs Rimšēvičs pret Latvijas Republiku", ECLI:EU:C:2018:1030, 77. punkts.

bankas prezidenta atbrīvošanu no amata pamato pietiekamas norādes, ka tas izdarījis nopietnu pārkāpumu, kas šādu pasākumu varētu pamatot.⁴¹

Pārējo ar ECBS saistītu uzdevumu izpildē iesaistīto NCB lēmējinstītūciju locekļu amata pilnvaru termiņa nodrošinājums un pamatojums atbrīvošanai no amata

Piemērojot tādus pašus noteikumus, kādi nosaka prezidenta amata pilnvaru termiņu un pamatojumu atbrīvošanai no amata, citiem NCB lēmējinstītūciju locekļiem, kuri veic ar ECBS saistītu uzdevumu izpildi, nodrošina arī šo personu personisko neatkarību.⁴² Statūtu 14.2. panta noteikumos nav noteikts, ka amata pilnvaru termiņa nodrošinājums attiecas tikai uz NCB prezidentiem, bet Līguma 130. pants un Statūtu 7. pants attiecas uz NCB "lēmējinstītūciju locekļiem", nevis konkrēti uz prezidentiem. Tas ir īpaši svarīgi, ja prezidents ir "pirmais starp līdzīgiem" kolēģiem ar vienādām balsstiesībām vai ja šie citi locekļi iesaistīti ar ECBS saistītu uzdevumu veikšanā.

Tiesības uz lēmumu apstrīdēšanu tiesā

Lai ierobežotu politiskās rīcības brīvības iespējas, vērtējot pamatojumu atbrīvošanai no amata, NCB lēmējinstītūciju locekļiem jāparedz tiesības neatkarīgā tiesā apstrīdēt jebkuru lēmumu par viņu atbrīvošanu no amata.

Statūtu 14.2. pantā noteikts, ka no amata atbrīvotie NCB prezidenti šo lēmumu var apstrīdēt Eiropas Savienības Tiesā. Nacionālajos tiesību aktos jāiekļauj atsauce uz Statūtiem vai arī nav jāmin tiesības apstrīdēt lēmumu Eiropas Savienības Tiesā (jo Statūtu 14.2. panta noteikumi ir tieši piemērojami).

Nacionālajos tiesību aktos arī jāparedz tiesības valsts tiesās apstrīdēt lēmumu par citu ar ECBS saistītu uzdevumu izpildē iesaistīto NCB lēmējinstītūciju locekļu atbrīvošanu no amata. Šīs tiesības var būt gan vispārējo tiesību aktu jautājums, gan īpaša norma. Lai gan šīs tiesības, iespējams, ir nodrošinātas saskaņā ar vispārējiem tiesību aktiem, juridiskās noteiktības dēļ būtu ieteicams konkrēti noteikt šādas apstrīdēšanas tiesības.

Nodrošinājums pret interešu konfliktu

Attiecībā uz personisko neatkarību jānovērš arī jebkādu interešu konfliktu rašanās, veicot ar ECBS saistītu uzdevumu izpildē iesaistīto NCB lēmējinstītūciju locekļu pienākumus attiecībā uz savām NCB (NCB prezidentiem – arī attiecībā uz ECB) un jebkuras citas šo lēmējinstītūciju locekļu iespējamās funkcijas, kas varētu apdraudēt viņu personisko neatkarību.⁴³ Principā dalība ar ECBS saistītu uzdevumu izpildē iesaistītā lēmējinstītūcijā nav savienojama ar citu funkciju veikšanu, kas varētu izraisīt interešu konfliktu. Konkrēti šādi lēmējinstītūciju locekļi nedrīkst ieņemt amatus un viņiem nedrīkst būt intereses, kas varētu ietekmēt viņu darbību, pārstāvēt valsts izpildvaras vai likumdevējvaras institūcijas vai reģionu vai vietējā līmeņa pārvaldes institūcijas, vai saistībā ar dalību kādā komercorganizācijā. Sevišķi jā rūpējas, lai

⁴¹ Sk. Lietu C-202/18 "Ilmārs Rimšēvičs pret Latvijas Republiku", ECLI:EU:C:2019:139, 96. punkts.

⁴² Atzinumi CON/2004/35, CON/2005/26, CON/2006/32, CON/2006/44, CON/2007/9, CON/2019/19 un CON/2019/24.

⁴³ Atzinums CON/2018/23.

novērstu potenciālus interešu konfliktus saistībā ar lēmējinstītūciju locekļiem, kuriem nav izpildfunkciju.

Finansiālā neatkarība

NCB kopējā neatkarība būtu apdraudēta, ja tā nevarētu savu pilnvaru pildīšanai (t.i., ar ECBS saistītu uzdevumu izpildei saskaņā ar Līgumu un Statūtiem) autonomi izmantot pietiekamus finanšu resursus.

Dalībvalstis nedrīkst pieļaut, ka to NCB nav pietiekamu finanšu līdzekļu un pietiekama tīrā pašu kapitāla⁴⁴ attiecīgi ar ECBS vai Eurosistēmu saistītu uzdevumu veikšanai. Jāatzīmē, ka Statūtu 28.1. un 30.4. pantā ECB paredzēta iespēja prasīt NCB veikt turpmākus ieguldījumus ECB kapitālā un ieskaitīt papildu līdzekļus ārējās rezervēs.⁴⁵ Turklāt Statūtu 33.2. pantā noteikts⁴⁶, ka gadījumos, ja ECB radušies zaudējumi, kurus nav iespējams pilnībā segt no vispārējo rezervju fonda, ECB Padome var pieņemt lēmumu kompensēt atlikušos zaudējumus no attiecīgā finanšu gada monetārajiem ienākumiem proporcionāli summām, kas sadalītas NCB, bet nepārsniedzot tās. Finansiālās neatkarības princips nozīmē, ka, izpildot šos nosacījumus, NCB jāspēj netraucēti veikt savas funkcijas.

Turklāt finansiālās neatkarības princips nosaka, ka NCB rīcībā jābūt pietiekamiem līdzekļiem, lai veiktu ne tikai tās ar ECBS saistītos, bet arī nacionālos uzdevumus (piemēram, finanšu sektora uzraudzību, tās pārvaldes un darbības finansēšanu, ārkārtas likviditātes atbalsta sniegšanu⁴⁷).

Visu minēto iemeslu dēļ finansiālā neatkarība nozīmē arī to, ka NCB vienmēr jābūt pietiekami kapitalizētai. Īpaši jānovērš jebkura situācija, kuras dēļ ilgākā laika periodā NCB tīrais pašu kapitāls ir mazāks par tās statūtkapitālu vai pat negatīvs, t.sk. gadījumi, kad zaudējumi, kas pārsniedz kapitāla un rezervju apjomu, tiek pārnesti uz nākamo periodu.⁴⁸ Katrs šāds gadījums var negatīvi ietekmēt NCB spēju veikt ne tikai tai noteiktos ar ECBS saistītos uzdevumus, bet arī nacionālos uzdevumus. Turklāt šāda situācija var ietekmēt Eurosistēmas monetārās politikas uzticamību. Tāpēc, ja NCB tīrais pašu kapitāls kļūst mazāks par tās statūtkapitālu vai pat negatīvs, attiecīgajai dalībvalstij pieņemamā laika periodā savai NCB jānodrošina atbilstošs kapitāla apjoms vismaz statūtkapitāla līmenī, lai ievērotu finansiālās neatkarības principu. Attiecībā uz ECB Padome jau atzinusi šā jautājuma nozīmīgumu, pieņemot Padomes 2000. gada 8. maija Regulu (EK) Nr. 1009/2000 par Eiropas Centrālās bankas kapitāla palielināšanu.⁴⁹ Tas deva ECB Padomei iespēju lemt par faktisku

⁴⁴ Atzinumi CON/2014/24, CON/2014/27, CON/2014/56 un CON/2017/17.

⁴⁵ Statūtu 30.4. pants attiecas tikai uz Eurosistēmas dalībniekiem.

⁴⁶ Statūtu 33.2. pants attiecas tikai uz Eurosistēmas dalībniekiem.

⁴⁷ Atzinums CON/2016/55.

⁴⁸ Atzinums CON/2018/17.

⁴⁹ OV L 115, 16.05.2000., 1. lpp.

ECB kapitāla palielinājumu, lai saglabātu kapitāla bāzes pietiekamību ECB darbības atbalstam;⁵⁰ NCB jābūt finansiāli spējīgām izpildīt šādu ECB lēmumu.

Finansiālās neatkarības jēdziens jāvērtē no viedokļa, vai kāda trešā persona var tieši vai netieši ietekmēt ne tikai NCB uzdevumu izpildi, bet arī tās spēju gan operacionāli (cilvēkresursu ziņā), gan finansiāli (pietiekamu finanšu līdzekļu ziņā) īstenot savas pilnvaras. Šajā ziņā tālāk izklāstītie finansiālās neatkarības aspekti ir īpaši nozīmīgi.⁵¹ Tās ir finansiālās neatkarības iezīmes, attiecībā uz kurām NCB ir visneaizsargātākās pret ārējo ietekmi.

Budžeta noteikšana

Ja trešai personai ir tiesības noteikt vai ietekmēt NCB budžetu, tas nav savienojams ar finansiālo neatkarību, ja vien tiesību aktā nav iekļauta drošības klauzula, paredzot, ka šādas tiesības neietekmē NCB ar ECBS saistītu uzdevumu veikšanai nepieciešamos finanšu līdzekļus.⁵²

Grāmatvedības noteikumi

Pārskati jā sagatavo saskaņā ar vispārējiem grāmatvedības noteikumiem vai NCB lēmējinstītūciju pieņemtajiem noteikumiem. Ja šādus noteikumus pieņēmušas trešās personas, tajos vismaz jāņem vērā NCB lēmējinstītūciju priekšlikumi.

Gada finanšu pārskati jāapstiprina NCB lēmējinstītūcijām, piedaloties neatkarīgiem grāmatvežiem, un var arī pieprasīt, lai tos *ex post* apstiprina trešās personas (piemēram, valdība vai parlaments). NCB lēmējinstītūcijām jāspēj patstāvīgi un profesionāli lemt par peļņas aprēķinu.

Ja NCB darbība pakļauta valsts revīzijas institūcijas kontrolei vai tādas līdzīgas institūcijas kontrolei, kurai uzticēts pienākums pārbaudīt valsts finanšu izlietojumu, pārbaudes apjomam jābūt skaidri noteiktam normatīvajos aktos⁵³, tā nedrīkst ietekmēt NCB neatkarīgo ārējo revidentu darbību⁵⁴ un turklāt atbilstoši institucionālās neatkarības principam tai jāievēro aizliegums dot norādījumus NCB un tās lēmējinstītūcijām un tā nedrīkst iejaukties NCB veicamo ar ECBS saistīto uzdevumu izpildē.⁵⁵ Valsts revīzija jāveic, balstoties uz nepolitiskiem, neatkarīgiem un pilnīgi profesionāliem pamatiem.⁵⁶

Peļņas sadale, NCB kapitāls un finanšu uzkrājumi

Attiecībā uz peļņas sadali NCB statūti var noteikt, kā sadalāma tās peļņa. Ja šādu noteikumu nav, lēmums par peļņas sadali būtu jāpieņem NCB lēmējinstītūcijai, balstoties uz profesionāliem apsvērumiem un neatkarīgi no trešo personu ieskatiem,

⁵⁰ 2010. gada 13. decembra Lēmums ECB/2010/26 par ECB kapitāla palielināšanu (OV L 11, 15.01.2011., 53. lpp.).

⁵¹ Galvenie ECB atzinumi šajā jomā: CON/2002/16, CON/2003/22, CON/2003/27, CON/2004/1, CON/2006/38, CON/2006/47, CON/2007/8, CON/2008/13, CON/2008/68 un CON/2009/32.

⁵² Atzinums CON/2019/12.

⁵³ Atzinums CON/2019/19.

⁵⁴ NCB neatkarīgu ārējo revidentu darbība aplūkota Statūtu 27.1. pantā.

⁵⁵ Atzinumi CON/2011/9, CON/2011/53, CON/2015/57 un CON/2018/17.

⁵⁶ Atzinumi CON/2015/8, CON/2015/57, CON/2016/24, CON/2016/59 un CON/2018/17.

ja vien nepastāv tieša drošības klauzula, kas paredz, ka tas neietekmē finanšu līdzekļus, kuri nepieciešami, lai NCB varētu veikt ar ECBS saistītus, kā arī savus nacionālos uzdevumus.⁵⁷

Peļņu var ieskaitīt valsts budžetā tikai pēc tam, kad segti iepriekšējo gadu uzkrātie zaudējumi⁵⁸ un radīti finanšu uzkrājumi, kas nepieciešami NCB kapitāla un aktīvu patiesās vērtības nodrošināšanai. Pagaidu vai *ad hoc* likumdošanas pasākumi, kas ietver norādījumus NCB saistībā ar tās peļņas sadali, nav pieļaujami.⁵⁹ Līdzīgi arī NCB nerealizēto kapitāla guvumu aplikšana ar nodokli pārkāptu finanšu neatkarības principu.⁶⁰

Dalībvalsts nedrīkst noteikt NCB kapitāla samazinājumu bez NCB lēmējinstīciju *ex ante* piekrišanas; tām jācenšas nodrošināt, ka NCB ir pietiekami finanšu līdzekļi Līguma 127. panta 2. punktā un Statūtos NCB kā ECBS dalībnieci paredzēto pilnvaru īstenošanai. Šā paša iemesla dēļ grozījumi NCB peļņas sadales noteikumos jārosina un lēmums jāpieņem tikai sadarbībā ar NCB, kas vislabāk spēj novērtēt tai nepieciešamo rezerves kapitāla līmeni.⁶¹ Attiecībā uz finanšu uzkrājumiem jeb drošības rezervi NCB jābūt tiesībām neatkarīgi veidot finanšu uzkrājumus, lai aizsargātu sava kapitāla un aktīvu patieso vērtību. Dalībvalstis arī nedrīkst traucēt NCB veidot savu rezerves kapitālu apjomā, kāds nepieciešams ECBS dalībnieci savu uzdevumu veikšanai.⁶²

Uzraudzības iestāžu finansiālā atbildība

Vairākumā dalībvalstu finanšu uzraudzības iestādes iekļautas NCB. Ja šādas iestādes pakļautas NCB neatkarīgai lēmumu pieņemšanai, problēmu nav. Taču, ja likums paredz, ka šīs uzraudzības iestādes tomēr pieņem patstāvīgus lēmumus, svarīgi nodrošināt, lai to lēmumi neapdraudētu NCB finanses kopumā. Šādos gadījumos nacionālajos tiesību aktos jāparedz, ka NCB ir galīgā kontrole pār jebkuru uzraudzības iestāžu lēmumu, kas varētu ietekmēt NCB neatkarību, īpaši tās finansiālo neatkarību.

Autonomija personāla jautājumos

Dalībvalstis nav tiesīgas pasliktināt NCB iespējas pieņemt darbā un noturēt kvalificētus darbiniekus, kas NCB nepieciešami, lai neatkarīgi pildītu Līgumā un Statūtos tai noteiktos uzdevumus.⁶³ Turklāt NCB arī nedrīkst nostādīt tādā situācijā, kad tā savu personālu kontrolē tikai daļēji vai nekontrolē vispār vai kad dalībvalsts valdība var ietekmēt NCB politiku personāla jautājumos.⁶⁴ Par jebkuriem grozījumiem tiesību aktu normās attiecībā uz NCB lēmējinstīciju un tās darbinieku atalgojumu jālemj ciešā un efektīvā sadarbībā ar NCB,⁶⁵ pienācīgi ņemot vērā tās viedokli, lai

⁵⁷ Atzinumi CON/2017/17 un CON/2018/17.

⁵⁸ Atzinumi CON/2009/85 un CON/2017/17.

⁵⁹ Atzinumi CON/2009/26 un CON/2013/15.

⁶⁰ Atzinumi CON/2009/59 un CON/2009/63.

⁶¹ Atzinumi CON/2009/53, CON/2009/83 un CON/2019/21.

⁶² Atzinumi CON/2009/26 un CON/2012/69.

⁶³ Atzinums CON/2019/19.

⁶⁴ Atzinumi CON/2008/9, CON/2008/10 un CON/2012/89.

⁶⁵ Atzinums CON/2019/19.

nodrošinātu NCB nepārtrauktu spēju neatkarīgi pildīt tai uzticētos uzdevumus.⁶⁶ Autonomija personāla jautājumos attiecas arī uz darbinieku pensijām. Turklāt grozījumi, kuri nosaka NCB personāla atalgojuma samazināšanos, nedrīkst ietekmēt attiecīgās NCB spēju pārvaldīt savus finanšu līdzekļus, t.sk. tās izmaksātā atalgojuma samazināšanas rezultātā radušos līdzekļus.⁶⁷

Īpašums un ģpašumtiesības

Trešo personu tiesības iejaukties vai sniegt norādījumus NCB saistībā ar ģpašumu, kas atrodas NCB turējumā, nav savienojamas ar finansiālās neatkarības principu.

2.2.4. Konfidencialitāte

Dienesta noslēpuma pienākums ECB un NCB darbiniekiem, kā arī ECB un NCB vadības struktūru locekļiem saskaņā ar Statūtu 37. pantu var noteikt līdzīgu nosacījumu iekļaušanu NCB statūtos vai dalģbvalsts tiesģbu aktos. Savienģbas tiesģbu aktu un saskaņā ar tiem pieņemto noteikumu prioritāte nozģmģ arģ to, ka nacionālajiem tiesģbu aktiem par treģo personu piekļģvu dokumentiem jģievģro attiecģgās Savienģbas tiesģbu aktu, t.sk. Statģtu 37. panta, normas un tie nedrģkst izraisģt ECBS konfidencialitģtes reģģma pģrkģpumus. Valsts revģzģijas iestģdes vai tai lģdzģgas institģcijas piekļģve NCB konfidencialai informģcijai un dokumentiem jģnodroģina tikai likumģ paredzģto informģciju saņģmoģģs iestģdes uzdevumu veikģšanai nepiecieģamajģ apjomģ, nekaitģģot ECBS neatkarģbai un ECBS konfidencialitģtes reģģmam, kas jģievģro NCB lģmģģinstitģciju locekļiem un NCB darbiniekiem.⁶⁸ NCB jģnodroģina, lai šģdas iestģdes aizsargģtu tģm nodotģs informģcijas un dokumentu konfidencialģģti lģmenģ, kas atbģilst NCB izmantotajam lģmenim.

2.2.5. Monetģrģs finansģģšanas un privileģģtas piekļģves aizliegums

Attiecģbģ uz monetģrģs finansģģšanas aizliegumu un privileģģtas piekļģves aizliegumu dalģbvalstģm, kas ES pievienojģs 2004., 2007. vai 2013. gadģ, bija jģpieskaņģo nacionģlie tiesģbu aktģ, lai izpģldģtu attiecģgos Lģģuma un Statģtu nosacģģjumus, un tiem bija jģbģt spģkģ attiecģģi 2004. gada 1. maijģ, 2007. gada 1. janvģrģ un 2013. gada 1. jģlijģ. Zviedrijģ nepiecieģsamajģm pielģģojumiem bija jģstģjas spģkģ lģdz 1995. gada 1. janvģrim.

Monetģrģs finansģģšanas aizliegums

Lģģuma 123. panta 1. punkts aizģiedz pieģaut konta pģrtģriņu, kā arģ aizģiedz ECB vai dalģbvalstu NCB nodroģinģt jģbkģdus citus kredģta pakalģojumus ES iestģdģm, struktģrģm, biroģiem vai aģģntģrģm, dalģbvalstu centrģlajģm valģdģbģm, reģģonģlajģm,

⁶⁶ Atģinumi CON/2010/42, CON/2010/51, CON/2010/56, CON/2010/69, CON/2010/80, CON/2011/104, CON/2011/106, CON/2012/6, CON/2012/86 un CON/2014/7.

⁶⁷ Atģinums CON/2014/38.

⁶⁸ Atģinumi CON/2015/8 un CON/2015/57.

vietējām vai citām publiskajām iestādēm, citiem publisko tiesību subjektiem vai publiskajiem uzņēmumiem. Tas aizliedz arī ECB vai NCB tieši pirkt parāda instrumentus no minētajām valsts sektora iestādēm. Līgumā ietverts viens atbrīvojums no monetārās finansēšanas aizlieguma; tas neattiecas uz kredītiestādēm ar valsts kapitāla līdzdalību, kam saistībā ar rezervju apgādi no centrālajām bankām piemēro tādu pašu režīmu kā privātām kredītiestādēm (Līguma 123. panta 2. punkts). Turklāt ECB un NCB var darboties kā minēto valsts sektora iestāžu fiskālie aģenti (Statūtu 21.2. pants). Monetārās finansēšanas aizlieguma piemērošanas precīzā joma tālāk skaidrota Padomes 1993. gada 13. decembra Regulā (EK) Nr. 3603/93, kas sniedz definīcijas Līguma 104. pantā un 104.b panta 1. punktā⁶⁹ minēto aizliegumu piemērošanai un kas nepārprotami nosaka, ka aizliegums aptver jebkuru valsts sektora saistību finansējumu attiecībā uz trešām personām.

Monetārās finansēšanas aizliegums ir ārkārtīgi nozīmīgs, lai nodrošinātu, ka netiek traucēta monetārās politikas galvenā uzdevuma (t.i., saglabāt cenu stabilitāti) izpilde. Turklāt centrālās bankas veiktā valsts sektora finansēšana mazina fiskālās disciplīnas ievērošanas nepieciešamību. Tāpēc, lai nodrošinātu aizlieguma striktu piemērošanu, tas jāinterpretē paplašināti, ievērojot tikai dažus ierobežotus izņēmumus, kas noteikti Līguma 123. panta 2. punktā un Regulā (EK) Nr. 3603/93. Tādējādi, lai gan Līguma 123. panta 1. punkts īpaši attiecas uz "kredīta pakalpojumiem", t.i., ar līdzekļu atmaksāšanas pienākumu, aizliegums *a fortiori* attiecas uz citiem finansēšanas veidiem, t.i., bez pienākuma atmaksāt līdzekļus.

ECB vispārējā nostāja attiecībā uz aizlieguma ievērošanu nacionālajos tiesību aktos galvenokārt veidota, dalībvalstīm konsultējoties ar ECB par nacionālo tiesību aktu projektiem saskaņā ar Līguma 127. panta 4. punktu un 282. panta 5. punktu.⁷⁰

Nacionālie tiesību akti, kas transponē monetārās finansēšanas aizliegumu

Gadījumos, kad nacionālie tiesību akti atspoguļo Līguma 123. panta vai Regulas (EK) Nr. 3603/93 normas, tie nedrīkst sašaurināt monetārās finansēšanas aizlieguma piemērošanas jomu vai paplašināt ES tiesību aktos noteiktos atbrīvojumus. Piemēram, nacionālie tiesību akti, kas nosaka, ka NCB finansē dalībvalsts finansiālās saistības pret starptautiskajām finanšu iestādēm (izņemot SVF attiecībā uz pilnvarām, kas paredzētas Regulā (EK) Nr. 3603/93)⁷¹ vai trešām valstīm, ir pretrunā ar monetārās finansēšanas aizliegumu.

Valsts sektora vai valsts sektora saistību pret trešām personām finansēšana

Nacionālie tiesību akti nedrīkst prasīt NCB finansēt citu valsts sektora struktūru funkciju izpildi vai valsts sektora saistības pret trešām personām. Tas vienlīdz attiecas uz jaunu uzdevumu uzdošanu NCB. Šajā nolūkā jāvērtē katrs atsevišķais gadījums, lai noteiktu, vai NCB uzdotais uzdevums uzskatāms par centrālās bankas uzdevumu,

⁶⁹ OV L 332, 31.12.1993., 1. lpp. Eiropas Kopienas dibināšanas Līguma 104. pants un 104.b panta 1. punkts tagad ir Līguma par Eiropas Savienības darbību 123. pants un 125. panta 1. punkts.

⁷⁰ Sk. 13. zemsvēitras piezīmi 2008. gada Konverģences ziņojuma 23. lpp., kurā sniegts EMI/ECB atzinumu saraksts šajā jomā par periodu no 1995. gada maija līdz 2008. gada martam.

⁷¹ Atzinumi CON/2013/16, CON/2016/21 un CON/2017/4.

vai par valdības uzdevumu, t.i., uzdevumu, kas ietilpst valdības atbildības jomā.⁷² Citiem vārdiem, jāizveido atbilstoši drošības mehānismi, lai nodrošinātu, ka nenotiek monetārās finansēšanas aizlieguma ievērošanas uzdevuma apiešana. ECB Padome apstiprinājusi kritērijus, lai noteiktu, ko varētu uzskatīt par valsts sektora saistībām Regulas (EK) Nr. 3603/93 izpratnē vai, citiem vārdiem, kas uzskatāms par valdības uzdevumu.⁷³ Lai nodrošinātu monetārās finansēšanas aizlieguma ievērošanu, NCB, tai uzticot jaunu uzdevumu, par to jāsaņem pilna un atbilstoša atbildība, ja tas: a) nav centrālās bankas uzdevums vai darbība, kura veicina centrālās bankas uzdevuma izpildi; vai b) saistīts ar valdības uzdevumu un tiek pildīts valdības interesēs.⁷⁴ Svarīgi kritēriji, klasificējot jaunu uzdevumu par valdības uzdevumu, ir šādi: a) tā netipiskais raksturs; b) fakts, ka tas tiek veikts valdības vārdā un vienīgi valdības interesēs; un c) tā ietekme uz NCB institucionālo, finansiālo un personisko neatkarību. Konkrētāk, uzdevumu var klasificēt par valdības uzdevumu, ja jaunā uzdevuma veikšana atbilst vienam no šādiem nosacījumiem: a) tas rada nenovērstus interešu konfliktus ar esošajiem centrālās bankas uzdevumiem; b) tas ir nesamērīgs salīdzinājumā ar NCB finansiālo vai organizatorisko kapacitāti; c) tas neiederas NCB institucionālajā uzbūvē; d) tas slēpj būtiskus finanšu riskus; un e) tas pakļauj NCB lēmējinstīciju locekļus politiskiem riskiem, kas ir nesamērīgi un kas var arī negatīvi ietekmēt viņu personisko neatkarību.⁷⁵

Daži no NCB uzticētajiem jaunajiem uzdevumiem, ko ECB uzskatīja par valdības uzdevumiem, ir šādi: a) uzdevumi saistībā ar neregulējuma fondu vai finanšu vienošanos finansēšanu, kā arī saistībā ar noguldījumu garantiju vai investoru kompensāciju sistēmām;⁷⁶ b) uzdevumi saistībā ar banku konta numuru centrālā reģistra izveidi;⁷⁷ c) kredīta starpnieka uzdevumi;⁷⁸ d) uzdevumi saistībā ar apdrošināšanas prēmiju pārvedumu aprēķināšanai nepieciešamo datu vākšanu, uzturēšanu un apstrādi;⁷⁹ e) uzdevumi saistībā ar konkurences aizsardzību hipotekāro kredītu tirgū;⁸⁰ f) uzdevumi saistībā ar resursu nodrošināšanu struktūrām, kuras ir neatkarīgas no NCB un darbojas kā valdības iestādes;⁸¹ g) informācijas iestādes uzdevumi ar mērķi atvieglot pārrobežu parāda piedziņu civillietās un komercietās;⁸² h) uzdevumi saistībā ar apdrošināšanas prasību datubāzes izveidi;⁸³ un i) uzdevumi saistībā ar valsts aizsardzības gatavību, kas pārsniedz centrālās bankas iekšējās neparedzēto gadījumu plānošanas uzdevumus.⁸⁴ Tomēr centrālās bankas uzdevumi var būt arī uzraudzības uzdevumi vai ar šiem uzraudzības

⁷² Šāds novērtējums nav nepieciešams, ja NCB uzticamais uzdevums tikai papildina kādu NCB esošo funkciju un nav uzskatāms par patiešām jaunu uzdevumu.

⁷³ Sk., piemēram, atzinumu CON/2016/54.

⁷⁴ Atzinumi CON/2011/30, CON/2015/36 un CON/2015/46.

⁷⁵ Atzinums CON/2015/22.

⁷⁶ Attiecībā uz atsevišķiem konkrētiem gadījumiem sk. sadaļu "Finansiāls atbalsts neregulējuma fondiem vai finanšu vienošanām un noguldījumu apdrošināšanas vai ieguldītāju kompensācijas sistēmām".

⁷⁷ Atzinumi CON/2015/36, CON/2015/46, CON/2016/49, CON/2016/57 un CON/2018/57.

⁷⁸ Atzinums CON/2015/12.

⁷⁹ Atzinums CON/2016/45.

⁸⁰ Atzinums CON/2016/54.

⁸¹ Atzinums CON/2017/19.

⁸² Atzinums CON/2017/32.

⁸³ Atzinums CON/2018/43.

⁸⁴ Atzinums CON/2020/2.

uzdevumiem saistīti uzdevumi (piemēram, ar patērētāju tiesību aizsardzību finanšu pakalpojumu jomā⁸⁵ vai kredītiestāžu kredītu pārstrukturēšanas prasību ievērošanu⁸⁶ saistīti uzdevumi, kredītu saņemošo uzņēmumu⁸⁷ vai finanšu līzinga uzņēmumu uzraudzība⁸⁸, patēriņa kredītu izsniedzēju un starpnieku uzraudzība⁸⁹, mikrokredītu izsniedzēju licencēšana un uzraudzība⁹⁰, kredītinformācijas aģentūru uzraudzība⁹¹, etalona procentu likmju administratoru uzraudzība⁹², uzraudzības uzdevumi, lai nodrošinātu atbilstību Savienības tiesību aktiem ieguldījumu pakalpojumu un produktu jomā⁹³, uzdevumi saistībā ar maksājumu shēmu pārraudzību⁹⁴, uzdevumi saistībā ar Savienības tiesību aktu attiecībā uz maksājumu kontiem piemērošanu un ievērošanas nodrošināšanu⁹⁵, administratīvā noregulējuma uzdevumi⁹⁶ vai uzdevumi saistībā ar kredītreģistru darbību un pārvaldību.⁹⁷

Turklāt NCB nedrīkst nodrošināt pagaidu finansējumu, lai dalībvalsts varētu izpildīt savas saistības sakarā ar valsts garantijām, kas izsniegtas banku saistībām.⁹⁸ Centrālās bankas pilnībā nerealizētas, neuzskaitītas un neauditētas peļņas sadale arī ir pretrunā ar monetārās finansēšanas aizliegumu. Lai ievērotu monetārās finansēšanas aizliegumu, līdzekļi, kas saskaņā ar spēkā esošajiem peļņas sadales noteikumiem tiek ieskaitīti valsts budžetā, pat daļēji nedrīkst tikt izmaksāti no NCB rezerves kapitāla. Tāpēc peļņas sadales noteikumi nedrīkst skart NCB rezerves kapitālu. Turklāt, kad NCB aktīvi tiek nodoti valstij, atlīdzība par tiem jāmaksā atbilstoši tirgus vērtībai un to nodošanai jānotiek vienlaikus ar atlīdzības samaksu.⁹⁹

Līdzīgi nav atļauta iejaukšanās citu Eurosistēmas uzdevumu izpildē, piemēram, ārējo rezervju pārvaldīšanā, ieviešot nodokļus teorētiski iespējamam un nerealizētam kapitāla pieaugumam, jo tādējādi izveidotos zināms centrālās bankas kredīta valsts sektoram veids, avansā sadalot nākotnes un nenoteiktu peļņu.¹⁰⁰

Valsts sektora saistību pārņemšana

Nacionālie tiesību akti, kas prasa NCB pārņemt agrāk neatkarīgas valsts iestādes saistības kādu uzdevumu un pienākumu nacionālās reorganizācijas rezultātā (piemēram, nododot NCB noteiktus uzraudzības uzdevumus, ko iepriekš veikusi valsts vai neatkarīgas valsts iestādes vai institūcijas), pilnībā nenodrošinot NCB pret

⁸⁵ Atzinumi CON/2007/29, CON/2016/31, CON/2017/3 un CON/2017/12.

⁸⁶ Atzinums CON/2019/27.

⁸⁷ Atzinums CON/2015/45.

⁸⁸ Atzinums CON/2016/31.

⁸⁹ Atzinumi CON/2015/54, CON/2016/34 un CON/2017/3.

⁹⁰ Atzinums CON/2019/07.

⁹¹ Atzinums CON/2019/02.

⁹² Atzinums CON/2017/52.

⁹³ Atzinumi CON/2018/2 un CON/2018/5.

⁹⁴ Atzinums CON/2016/38.

⁹⁵ Atzinums CON/2017/2.

⁹⁶ Stikāks izklāsts sniegts turpmākajā sadaļā "Finansiāls atbalsts noregulējuma fondiem vai finanšu vienošanām un noguldījumu apdrošināšanas vai ieguldītāju kompensācijas sistēmām".

⁹⁷ Atzinums CON/2016/42.

⁹⁸ Atzinums CON/2012/4.

⁹⁹ Atzinumi CON/2011/91 un CON/2011/99.

¹⁰⁰ Atzinumi CON/2009/59 un CON/2009/63.

visām finanšu saistībām, kas izriet no šādas institūcijas iepriekšējām darbībām, ir pretrunā ar monetārās finansēšanas aizliegumu.¹⁰¹ Līdzīgi arī valsts tiesību akti, kas daudzos apstākļos prasa NCB pirms noregulējuma darbību veikšanas saņemt valdības apstiprinājumu, bet nenosaka, ka NCB atbildība skar tikai tās administratīvo rīcību, būtu pretrunā ar monetārās finansēšanas aizliegumu.¹⁰² Līdzīgi arī valsts tiesību akti, kas prasa NCB maksāt kompensāciju par zaudējumiem, ja rezultātā šī NCB pārņem valsts saistības, ir pretrunā ar monetārās finansēšanas aizliegumu.¹⁰³

Finansiāls atbalsts kredītiestādēm un/vai finanšu iestādēm

Nacionālie tiesību akti, kas nosaka, ka NCB neatkarīgi un pēc saviem ieskatiem sniedz kredītiestādēm ar centrālās bankas uzdevumiem (piemēram, monetāro politiku, maksājumu sistēmām vai īslaicīga likviditātes atbalsta operācijām) nesaistītu finansējumu, īpaši lai atbalstītu maksātnespējīgas kredītiestādes un/vai citas finanšu iestādes, ir pretrunā ar monetārās finansēšanas aizliegumu.

Tas īpaši attiecas uz atbalstu maksātnespējīgām kredītiestādēm. Pamatojums ir tāds, ka, finansējot maksātnespējīgu kredītiestādi, NCB uzņemtos valdības uzdevumu.¹⁰⁴ Tādas pašas bažas rodas, ja Eurosistēma sniedz finansējumu kredītiestādei, kas rekapitalizēta, lai atjaunotu tās maksātspēju, tieši izvietojot valsts emitētus parāda instrumentus, ja nepastāv alternatīvi uz tirgus instrumentiem balstīta finansējuma avoti (tālāk tekstā – rekapitalizācijas obligācijas) un ja šādas obligācijas paredzēts lietot kā nodrošinājumu. Šādā gadījumā valsts veiktā kredītiestādes rekapitalizācija, tieši izvietojot rekapitalizācijas obligācijas, kā arī vēlāka rekapitalizācijas obligāciju izmantošana par nodrošinājumu centrālās bankas likviditātes operācijās izraisa bažas par monetārās finansēšanas aizlieguma pārkāpumu.¹⁰⁵ Ārkārtas likviditātes atbalstam, ko NCB neatkarīgi un pilnībā pēc saviem ieskatiem sniedz maksātspējīgai kredītiestādei, pamatojoties uz valsts garantijas veidā sniegtu nodrošinājuma vērtspapīru, jāatbilst šādiem kritērijiem: 1) jānodrošina, ka NCB sniegtais kredīts ir ar iespējami īsāku termiņu; 2) jābūt sistēmiskās stabilitātes aspektu apdraudējumam; 3) nedrīkst būt šaubu par valsts garantijas juridisko spēkā esamību un realizējamību saskaņā ar piemērojamiem valsts tiesību aktiem; un 4) nedrīkst būt šaubu par valsts garantijas ekonomisko atbilstību – tai jāsedz gan aizdevumu pamatsumma, gan procentu maksājumi.¹⁰⁶

Šajā sakarā būtu jāapsver atsauces uz Līguma 123. pantu ietveršana valsts tiesību aktos.

Finansiāls atbalsts noregulējuma fondiem vai finanšu vienošanām un noguldījumu apdrošināšanas vai ieguldītāju kompensācijas sistēmām

Lai gan administratīvā noregulējuma uzdevumus pamatā uzskata par tādiem, kas saistīti ar Līguma 127. panta 5. punktā minētajiem uzdevumiem, jebkura

¹⁰¹ Atzinums CON/2013/56.

¹⁰² Atzinums CON/2015/22.

¹⁰³ Atzinums CON/2019/20.

¹⁰⁴ Atzinums CON/2013/5.

¹⁰⁵ Atzinumi CON/2012/50, CON/2012/64 un CON/2012/71.

¹⁰⁶ Atzinuma CON/2012/4 42. zemsvītras piezīme attiecībā uz citiem turpmākiem atbilstošiem atzinumiem šajā jomā. Sk. arī atzinumus CON/2016/55 un CON/2017/1.

noregulējuma fonda vai finansiālas vienošanās finansēšana pārkāpj monetārās finansēšanas aizliegumu.¹⁰⁷ Ja NCB darbojas kā noregulējuma iestāde, tai nekādā gadījumā nevajadzētu uzņemties vai finansēt pagaidu finansējuma iestādes vai aktīvu pārvaldības struktūras saistības.¹⁰⁸ Šajā sakarā valsts tiesību aktiem skaidri jānorāda, ka NCB neuzņemsies vai nefinansēs šādu struktūru saistības.¹⁰⁹

Direktīva par noguldījumu garantiju sistēmām¹¹⁰ un Direktīva par ieguldītāju kompensācijas sistēmām¹¹¹ paredz, ka noguldījumu garantiju sistēmu un ieguldītāju kompensācijas sistēmu izmaksas jāsedz attiecīgi pašām kredītiestādēm un ieguldījumu sabiedrībām. Valsts tiesību akti, kas nosaka to, ka NCB finansē kredītiestādēm paredzētu valsts noguldījumu garantiju sistēmu vai ieguldījumu uzņēmumiem paredzētu valsts ieguldītāju kompensācijas sistēmu, nepārkāptu monetārās finansēšanas aizliegumu tikai tad, ja tas ir īstermiņa finansējums kā risinājums ārkārtas situācijās, kad pastāv sistēmiskās stabilitātes aspektu apdraudējums, un lēmumu pieņemšana būtu pēc NCB ieskatiem.¹¹² Šajā sakarā būtu jāapsver atsauces uz Līguma 123. pantu ietveršana valsts tiesību aktos. Izmantojot savas tiesības pēc saviem ieskatiem izsniegt aizdevumu, NCB jānodrošina, lai tā *de facto* nepārņemtu valdības uzdevuma veikšanu.¹¹³ Konkrēti centrālo banku atbalsts noguldījumu garantiju sistēmām nedrīkst kļūt par sistemātisku priekšfinansēšanas operāciju.¹¹⁴

Fiskālā aģenta funkcija

Statūtu 21.2. pants nosaka, ka "ECB un valstu centrālās bankas var darboties kā fiskāli aģenti" "Savienības iestāžu, struktūru, biroju vai aģentūru, dalībvalstu centrālo valdību, reģionālo, vietējo vai citu publisko iestāžu, citu publisku tiesību subjektu vai publisku uzņēmumu vajadzībām dalībvalstīs". Statūtu 21.2. panta mērķis ir paskaidrot, ka pēc monetārās politikas jomas pilnvaru nodošanas Eurosistēmai NCB drīkst turpināt sniegt fiskālā aģenta pakalpojumu, ko centrālās bankas parasti nodrošina valdībām un citām valsts iestādēm, nepārkāpjot monetārās finansēšanas aizliegumu. Turklāt Regula (EK) Nr. 3603/93 nosaka vairākus nepārprotamus un konkrētus monetārās finansēšanas aizlieguma izņēmumus attiecībā uz fiskālā aģenta funkcijām: 1) atļauti aizdevumi dienas ietvaros valsts sektoram ar nosacījumu, ka netiek pārkāpti vienas dienas ietvari un nav iespējas tos pagarināt;¹¹⁵ 2) atļauta valsts sektora konta kreditēšana ar trešo personu izdotiem čekiem, pirms debetēta trasāta banka, ja kopš čeka saņemšanas brīža pagājis noteikts laika periods, kas atbilst konkrētās NCB čeku saņemšanas parastajam laikam, ar noteikumu, ka jebkādam kursa svārstībām, kas varētu rasties, ir izņēmuma raksturs, tās ir nelielas un īstermiņā

¹⁰⁷ Atzinumi CON/2015/22, CON/2016/28 un CON/2019/16.

¹⁰⁸ Atzinumi CON/2011/103, CON/2012/99, CON/2015/3 un CON/2015/22.

¹⁰⁹ Atzinumi CON/2015/33, CON/2015/35 un CON/2016/60.

¹¹⁰ 27. apsvērums Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 16. aprīļa Direktīvā 2014/49/ES par noguldījumu garantiju sistēmām (OV L 173, 12.06.2014., 149. lpp.).

¹¹¹ 23. apsvērums Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 3. marta Direktīvā 97/9/EK par ieguldītāju kompensācijas sistēmām (OV L 84, 26.03.1997., 22. lpp.).

¹¹² Atzinumi CON/2015/40 un CON/2016/60.

¹¹³ Atzinumi CON/2011/83 un CON/2015/52.

¹¹⁴ Atzinums CON/2011/84.

¹¹⁵ Sk. Regulas (EK) Nr. 3603/93 4. pantu un atzinumu CON/2013/2.

izlīdzināsies;¹¹⁶ un 3) atļauts turēt valsts sektora emitētās un valsts sektora kontos grāmatotās monētas, ja šādu aktīvu vērtība ir mazāka par 10% no apgrozībā esošo monētu vērtības.¹¹⁷

Valsts tiesību aktiem par fiskālā aģenta funkciju kopumā jāatbilst ES tiesību normām un konkrēti – jāievēro monetārās finansēšanas aizliegums.¹¹⁸ Ņemot vērā Statūtu 21.2. pantā ietvertu skaidro norādi par fiskālo aģentu pakalpojumu sniegšanu, kas ir likumīga funkcija, ko tradicionāli pilda NCB, centrālo banku sniegtie fiskālā aģenta pakalpojumi nepārkāpj monetārās finansēšanas aizliegumu, ja šie pakalpojumi tiek sniegti tikai fiskālā aģenta funkciju jomā un nav uzskatāmi par centrālo banku veiktu valsts sektora saistību finansēšanu attiecībā uz trešām personām vai centrālo banku veiktu valsts sektora kreditēšanu, kas neatbilst Regulā (EK) Nr. 3603/93 konkrēti definētajiem izņēmumiem.¹¹⁹ Valsts tiesību akti, kas ļauj NCB glabāt valdības noguldījumus un apkalpot valdības kontus, nerada bažas par monetārās finansēšanas aizlieguma ievērošanu, ja vien šie akti neļauj izsniegt aizdevumus, ieskaitot konta pārtēriņu uz nakti. Tomēr bažas par monetārās finansēšanas aizlieguma ievērošanu rastos, ja, piemēram, valsts tiesību akti pieļautu atlīdzību par noguldījumiem vai norēķinu konta atlikumiem, kas ir augstāka, nevis zemāka par tirgus procentu likmēm vai vienāda ar tām. Atlīdzība, kas ir augstāka nekā tirgus procentu likme, *de facto* ir aizdevums, kas ir pretrunā ar monetārās finansēšanas aizlieguma mērķi un tādējādi varētu to apdraudēt. Ir būtiski, lai jebkura atlīdzība par konta atlikumiem atspoguļotu tirgus raksturlielumus, un īpaši svarīgi ir korelēt noguldījumu atlīdzības likmi ar to termiņiem.¹²⁰ Turklāt, NCB sniedzot fiskālā aģenta pakalpojumus bez atlīdzības, nerodas bažas par monetāro finansēšanu, ja vien tie ir fiskālā aģenta pamatpakalpojumi.¹²¹

Privileģētas piekļuves aizliegums

Līguma 124. pants nosaka, ka "aizliegti ir visi pasākumi, kas nav pamatoti ar uzraudzības apsvērumiem un kas Savienības iestādēm un struktūrām, dalībvalstu valdībām, reģionālām, vietējām vai citām publiskām iestādēm, vai citiem publisko tiesību subjektiem vai publiskiem uzņēmumiem paredz privileģētu režīmu attiecībā ar finanšu iestādēm." Attiecībā uz monetārās finansēšanas aizliegumu privileģētās piekļuves aizlieguma mērķis ir mudināt dalībvalstis īstenot pārdomātu budžeta politiku, nepieļaujot to, ka valsts budžeta deficīta monetārā finansēšana vai valsts iestāžu privileģēta piekļuve finanšu tirgiem novestu pie pārmērīga parāda līmeņa vai dalībvalstu pārmērīga budžeta deficīta.¹²²

¹¹⁶ Sk. Regulas (EK) Nr. 3603/93 5. pantu.

¹¹⁷ Sk. Regulas (EK) Nr. 3603/93 6. pantu.

¹¹⁸ Atzinums CON/2013/3.

¹¹⁹ Atzinumi CON/2009/23, CON/2009/67 un CON/2012/9.

¹²⁰ Sk. arī atzinumus CON/2010/54, CON/2010/55 un CON/2013/62.

¹²¹ Atzinums CON/2012/9.

¹²² Šajā sakarā sk. Lietu C-201/14 "*Smaranda Bara* u.c. pret *Casei Naționale de Asigurări de Sănătate* u.c." ECLI:EU:C:2015:638, 22. punkts; un Lietu C-62/14 "*Peter Gauweiler* u.c. pret *Deutscher Bundestag*", ECLI:EU:C:2015:400, 100. punkts.

Saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 3604/93¹²³ 1. panta 1. punktu ar privileģētu piekļuvi saprot jebkuru normatīvo aktu vai citu saistošu tiesību aktu, kurš pieņemts, īstenojot valsts varu, un kurš: a) uzliek par pienākumu finanšu iestādēm iegādāties vai turēt ES iestāžu vai struktūru, centrālo valdību, reģionālo, vietējo vai citu publisko iestāžu, citu publisko tiesību subjektu vai dalībvalstu valsts uzņēmumu saistības vai b) piešķir nodokļu priekšrocības, ko var izmantot tikai finanšu iestādes, vai finanšu priekšrocības, kuras neatbilst tirgus ekonomikas principiem, lai iedrošinātu minētās iestādes iegādāties vai turēt šādas saistības.

NCB kā valsts iestādes nedrīkst veikt pasākumus, kas valsts sektoram nodrošina privileģētu piekļuvi finanšu iestādēm, ja šādi pasākumi nav balstīti uz prudenciāliem apsvērumiem. Turklāt NCB ieviestos noteikumus par parāda instrumentu mobilizāciju vai ieķīlāšanu nedrīkst izmantot, lai apietu privileģētas piekļuves aizliegumu.¹²⁴ Dalībvalstu tiesību akti šajā jomā nedrīkst noteikt šādu privileģētu piekļuvi.

Regulas (EK) Nr. 3604/93 2. pants definē "prudenciālus apsvērumus" kā tādus, kas ir valstu likumu, noteikumu vai administratīvu darbību pamatā un kas balstīti vai ir saskaņā ar ES tiesību normām, un kas izstrādāti, lai veicinātu finanšu iestāžu stabilitāti un tādējādi stiprinātu finanšu sistēmas stabilitāti kopumā un šo iestāžu klientu aizsardzību. Prudenciālo apsvērumu mērķis ir nodrošināt, lai bankas saglabātu savu maksāspēju attiecībā pret saviem noguldītājiem.¹²⁵ Prudenciālās uzraudzības jomā ES sekundārie tiesību akti nosaka vairākas prasības, lai nodrošinātu kredītiestāžu stabilitāti.¹²⁶ "Kredītiestāde" ir definēta kā uzņēmums, kas pieņem noguldījumus un citus atmaksājamus līdzekļus no klientiem un savā vārdā piešķir aizdevumus.¹²⁷ Turklāt kredītiestādes parasti tiek sauktas par "bankām", un tām nepieciešama kompetentas dalībvalsts iestādes atļauja sniegt pakalpojumus.¹²⁸

Lai gan obligātās rezerves varētu uzskatīt par daļu no prudenciālajām prasībām, tās ir daļa no NCB darbības regulējuma un vairākumā valstu, t.sk. euro zonā, tiek izmantotas kā monetārās politikas instruments.¹²⁹ Šajā sakarā Pamatnostādnes ECB/2014/60¹³⁰ 1. pielikuma 2. punkts nosaka, ka Eurosistēmas obligāto rezervju sistēmas galvenie mērķi ir naudas tirgus procentu likmju stabilizēšana un strukturāla

¹²³ Padomes 1993. gada 13. decembra Regula (EK) Nr. 3604/93, kas precizē definīcijas [Eiropas Kopienas dibināšanas] Līguma 104.a pantā minētā privileģētā režīma aizlieguma piemērošanai (OV L 332, 31.12.1993., 4. lpp.). Eiropas Kopienas dibināšanas Līguma 104.a pants tagad ir Līguma 124. pants.

¹²⁴ Sk. Regulas (EK) Nr. 3604/93 3. panta 2. punktu un 10. apsvērumu.

¹²⁵ Ģenerālvokāta Elmera atzinums Lietā C-222/95 "*Société civile immobilière Parodi* pret *Banque H. Albert de Bary et Cie*", ECLI:EU:C:1997:345, 24. punkts.

¹²⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Regula (ES) Nr. 575/2013 par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012 (OV L 176, 27.06.2013., 1. lpp.), un Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīva 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK (OV L 176, 27.06.2013., 338. lpp.).

¹²⁷ Regulas (EK) Nr. 575/2013 4. panta 1. punkta pirmā daļa.

¹²⁸ Direktīvas 2013/36/ES 8. pants.

¹²⁹ To pamato Regulas (EK) Nr. 3604/93 3. panta 2. punkts un 9. apsvērumus.

¹³⁰ Eiropas Centrālās bankas Pamatnostādne (ES) 2015/510 (2014. gada 19. decembris) par Eurosistēmas monetārās politikas regulējuma īstenošanu (vispārējās dokumentācijas pamatnostādne) (ECB/2014/60) (OJ L 91, 02.04.2015., 3. lpp.).

likviditātes deficīta radīšana vai palielināšana.¹³¹ ECB pieprasa euro zonas kredītiestādēm turēt obligātās rezerves (noguldījumu veidā) kontā savā NCB.¹³²

Šis ziņojums apskata gan nacionālo tiesību aktu, gan NCB pieņemto noteikumu un NCB statūtu atbilstību Līgumā noteiktajam privileģētas piekļuves aizliegumam. Tomēr šis ziņojums neskar vērtējumu par to, vai dalībvalstu likumi, noteikumi, nolikumi vai administratīvie akti, aizbaidinoties ar prudenciālajiem apsvērumiem, netiek izmantoti, lai apietu privileģētas piekļuves aizliegumu. Šāds vērtējums pārsniedz šā ziņojuma darbības jomu.

2.2.6. Euro vienota rakstība

Līguma par Eiropas Savienību 3. panta 4. daļā noteikts, ka "Savienība izveido ekonomisko un monetāro savienību, kuras valūta ir euro". Līguma tekstos visās nacionālajās valodās, kurās izmanto latīņu alfabētu, euro nosaukums vienskaitļa nominatīvā konsekventi lietots kā "euro". Tekstā, kas rakstīts, izmantojot grieķu alfabētu, euro rakstība ir "ευρώ" un tekstā, kas rakstīts, izmantojot kirilicu, euro rakstība ir "евро".¹³³ Atbilstoši tam 1998. gada 3. maija Padomes Regulā (EK) Nr. 974/98 par euro ieviešanu¹³⁴ skaidri norādīts, ka vienotās valūtas nosaukumam visās oficiālajās ES valodās jābūt vienādam, ņemot vērā atšķirīgu alfabētu pastāvēšanu. Tādējādi Līgumi prasa vārda "euro" vienotu rakstību vienskaitļa nominatīvā visos ES un nacionālajos tiesību aktos, ņemot vērā atšķirīgu alfabētu pastāvēšanu.

Pamatojoties uz ES ekskluzīvo kompetenci noteikt vienotās valūtas nosaukumu, jebkādas novirzes no šā noteikuma neatbilst Līgumiem un ir jānovērš.¹³⁵ Lai gan šis princips attiecas uz visu veidu nacionālajiem tiesību aktiem, vērtējums valstīm vēltītajās nodaļās attiecas uz NCB statūtiem un euro ieviešanas tiesību aktiem.

2.2.7. NCB tiesiskā integrācija Eurosistēmā

Nacionālo tiesību aktu (īpaši NCB statūtu, bet arī citu tiesību aktu) noteikumi, kas varētu kavēt ar Eurosistēmu saistīto uzdevumu vai ECB lēmumu izpildi, traucēs Eurosistēmas efektīvu darbību, kad attiecīgā dalībvalsts būs ieviesusi euro. Tāpēc

¹³¹ Jo lielākas rezervju prasības noteiktas, jo bankām būs mazāk finanšu resursu kredīšanai, tāpēc naudas piedāvājuma palielinājums būs mazāks.

¹³² Sk. Statūtu 19. pantu; Padomes 1998. gada 23. novembra Regulu (EK) Nr. 2531/98 par obligāto rezervju piemērošanu, ko veic Eiropas Centrālā banka (OV L 318, 27.11.1998., 1. lpp.); Eiropas Centrālās bankas 2003. gada 12. septembra Regulu (EK) Nr. 1745/2003 par obligāto rezervju piemērošanu (ECB/2003/9) (OV L 250, 02.10.2003., 10. lpp.); un Eiropas Centrālās bankas 2013. gada 24. septembra Regulu (ES) Nr. 1071/2013 par monetāro finanšu iestāžu sektora bilanci (ECB/2013/33) (OV L 297, 07.11.2013., 1. lpp.).

¹³³ Latvijas Republikas, Ungārijas Republikas un Maltas Republikas deklarācija par vienotās valūtas nosaukuma rakstību Līgumos, kas pievienota Līgumiem, nosaka, ka "Latvija, Ungārija un Malta, neierobežojot Eiropas Savienības vienotās valūtas, uz kuru izdarīta atsauce Līgumos, nosaukuma vienādotu rakstību uz banknotēm un monētām, paziņo, ka Līgumu latviešu, ungāru un maltiešu tekstā izmantotā vienotās valūtas nosaukuma rakstība, ieskaitot šā nosaukuma atvasinājumus, neietekmē pastāvošo latviešu, ungāru un maltiešu valodas rakstību".

¹³⁴ OV L 139, 11.05.1998., 1. lpp.

¹³⁵ Atzinums CON/2012/87.

jāveic nacionālo tiesību aktu pielāgošana, lai attiecībā uz uzdevumiem, kas saistīti ar Eurosistēmu, nodrošinātu atbilstību Līgumam un Statūtiem. Lai ievērotu Līguma 131. panta noteikumus, nacionālie tiesību akti bija jāpielāgo, lai nodrošinātu to atbilstību līdz ECBS izveidošanas dienai (attiecībā uz Zviedriju) un līdz 2004. gada 1. maijam, 2007. gada 1. janvārim un 2013. gada 1. jūlijam (attiecībā uz dalībvalstīm, kas pievienojās ES šajos datumos). Taču statūtu prasībām attiecībā uz kādas NCB pilnīgu tiesisko integrāciju Eurosistēmā jāstājas spēkā tikai tajā brīdī, kad tiek īstenota pilnīga integrācija, t.i., datumā, kad dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, ievieš euro.

Galvenās šajā ziņojumā izvērtētās jomas ir tās, kurās statūtu noteikumi varētu kavēt NCB izpildīt Eurosistēmas prasības. Tie ietver noteikumus: 1) kuri varētu kavēt NCB piedalīšanos ECB lēmējinstīciju noteiktās vienotās monetārās politikas īstenošanā, vai 2) kuri varētu aizkavēt NCB prezidenta kā ECB Padomes locekļa pienākumu izpildi, vai 3) kuri neievēro ECB prerogatīvas, vai 4) kuri neatzīst, ka ekskluzīvā kompetence ar ECBS saistītos uzdevumos dalībvalstīs, kuru valūta ir euro, neatgriezeniski uzticēta Savienībai,¹³⁶ vai 5) saskaņā ar kuriem NCB, pildot ar ECBS saistītu uzdevumu izpildi, ir saistoši valsts iestāžu lēmumi, kas konfliktē ar ECB tiesību aktiem. Atsevišķi analizēti ekonomiskās politikas mērķi, uzdevumi, finanšu noteikumi, valūtas kursa politika un starptautiskā sadarbība. Visbeidzot tiek minētas citas jomas, kurās NCB statūtos varētu būt nepieciešami pielāgojumi.

Ekonomiskās politikas mērķi

Pilnīgai NCB integrācijai Eurosistēmā nepieciešama NCB statūtos izvirzīto mērķu atbilstība ECBS mērķiem, kas noteikti Statūtu 2. pantā. Papildus pārējam tas nozīmē, ka statūtos noteiktie mērķi ar "nacionālām īpatnībām" jāpielāgo, piemēram, gadījumos, kad statūtu noteikumi attiecas uz pienākumu īstenošanu monetāro politiku attiecīgās dalībvalsts vispārējās ekonomiskās politikas ietvaros. Turklāt NCB sekundārajiem mērķiem jābūt saskaņotiem ar tās pienākumu atbalstīt ES vispārējo ekonomisko politiku, netraucējot šā pienākuma izpildē, lai veicinātu Līguma par Eiropas Savienību 3. pantā noteikto ES mērķu sasniegšanu, kas pats par sevi ir mērķis, kurš nedrīkst ierobežot cenu stabilitātes mērķi.¹³⁷

Uzdevumi

Tādas dalībvalsts, kuras valūta ir euro, NCB uzdevumi galvenokārt noteikti Līgumā un Statūtos, ņemot vērā NCB kā Eurosistēmas neatņemamas sastāvdaļas statusu. Lai nodrošinātu atbilstību Līguma 131. pantam, NCB statūtos ietvertie noteikumi attiecībā uz uzdevumiem jāsalīdzina ar attiecīgajiem Līguma un Statūtu noteikumiem un jebkuras neatbilstības jānovērš.¹³⁸ Tas attiecas uz ikvienu noteikumu, kas pēc euro ieviešanas un integrācijas Eurosistēmā kavētu ar ECBS saistītu uzdevumu izpildi,

¹³⁶ Atzinums CON/2020/2.

¹³⁷ Atzinumi CON/2010/30 un CON/2010/48.

¹³⁸ Stikāk sk. Līguma 127. un 128. pantu un Statūtu 3.–6. un 16. pantu.

īpaši uz noteikumiem, kuros netiek atzītas ECBS pilnvaras atbilstoši Statūtu IV nodaļai.

Visos nacionālo tiesību aktu noteikumos par monetāro politiku jāievēro princips, ka ES monetārā politika jāīsteno ar Eurosistēmas starpniecību.¹³⁹ NCB statūti var ietvert noteikumus attiecībā uz monetārās politikas instrumentiem. Šādiem noteikumiem jābūt salīdzināmiem ar Līgumā un Statūtos ietvertajiem noteikumiem, un jebkura neatbilstība jānovērš, lai nodrošinātu atbilstību Līguma 131. pantam.

Fiskālo norišu monitoringa uzdevums, ko NCB regulāri veic, lai pienācīgi izvērtētu nostāju, kāda jāpauž monetārajā politikā. NCB arī var sniegt savu viedokli par attiecīgajām fiskālajām norisēm, balstoties uz savu monitoringa aktivitāti un ieteikumu neatkarību, ar mērķi dot ieguldījumu Eiropas Monetārās savienības pienācīgā funkcionēšanā. NCB monetārās politikas vajadzībām veiktajam fiskālo norišu monitoringam būtu jābalstās uz pilnīgu piekļuvi visiem nepieciešamajiem valsts finanšu datiem. Līdz ar to NCB būtu jānodrošina beznosacījumu, savlaicīga un automātiska piekļuve visai nepieciešamajai valsts finanšu statistikai. Taču NCB lomai nevajadzētu pārsniegt monitoringa aktivitāšu robežas, kuras nosaka tās pilnvaras īstenot monetāro politiku vai kuras ir saistītas (tieši vai netieši) ar tās pilnvarām īstenot monetāro politiku.¹⁴⁰ Oficiālas NCB piešķirtas pilnvaras izvērtēt prognozes un fiskālās norises nozīmē uzticēt šai NCB fiskālās politikas veidošanas funkciju (un attiecīgi atbildību par to), kas var radīt risku mazināt Eurosistēmas monetārās politikas pilnvaru īstenošanu un šīs NCB neatkarību.¹⁴¹

Finanšu tirgu satricinājuma risināšanas nacionālās likumdošanas iniciatīvu kontekstā ECB norādījusi, ka jāizvairās no jebkādiem euro zonas naudas tirgus nacionālo segmentu kropļojumiem, jo tas varētu pasliktināt vienotās monetārās politikas īstenošanu. Tas īpaši attiecas uz valsts garantiju izsniegšanu starpbanku noguldījumu nodrošināšanai.¹⁴²

Dalībvalstīm jānodrošina, ka nacionālajiem likumdošanas pasākumiem attiecībā uz uzņēmumu vai profesionāļu likviditātes problēmām, piemēram, to parādiem finanšu iestādēm, nav negatīvas ietekmes uz tirgus likviditāti. Šādi pasākumi nedrīkst būt pretrunā ar atklātā tirgus ekonomikas principu, kas atspoguļots Līguma par Eiropas Savienību 3. pantā, jo tie var kavēt kredītu plūsmu, būtiski ietekmēt finanšu iestāžu un tirgu stabilitāti un tādējādi arī Eurosistēmas uzdevumu izpildi.¹⁴³

Nacionālo tiesību aktu noteikumos, kas NCB piešķir ekskluzīvas tiesības emitēt banknotes, jāatzīst, ka tad, kad ieviests euro, ECB Padomei ir ekskluzīvas tiesības atļaut euro banknošu emisiju saskaņā ar Līguma 128. panta 1. punktu un Statūtu 16. pantu, bet tiesības emitēt euro banknotes ir ECB un NCB. Nacionālo tiesību aktu noteikumi, kas dod valdībai tiesības ietekmēt tādus jautājumus kā, piemēram, euro

¹³⁹ Līguma 127. panta 2. punkta pirmais ievilkums.

¹⁴⁰ Atzinumi CON/2012/105, CON/2013/90 un CON/2013/91.

¹⁴¹ Piemēram, nacionālo tiesību aktu noteikumi, kas transponē Padomes 2011. gada 8. novembra Direktīvu 2011/85/ES par prasībām dalībvalstu budžeta struktūrā (OV L 306, 23.11.2011., 41. lpp.). Sk. atzinumus CON/2013/90 un CON/2013/91.

¹⁴² Atzinumi CON/2009/99, CON/2009/79 un CON/2017/1.

¹⁴³ Atzinums CON/2010/8.

banknošu nominālvērtība, izgatavošana, apjoms vai izņemšana no apgrozības, jāatceļ vai tajos jāatzīst ECB pilnvaras attiecībā uz euro banknotēm, kā norādīts Līguma un Statūtu noteikumos. Neatkarīgi no atbildības sadalījuma starp valdībām un NCB attiecībā uz monētām attiecīgajos noteikumos jānosaka ECB pilnvaras apstiprināt euro monētu emisijas apjomu pēc euro ieviešanas. Dalībvalsts nedrīkst uzskatīt apgrozībā esošo naudu par tās NCB parādu šīs dalībvalsts valdībai, jo tas grautu vienotās valūtas koncepciju un būtu pretrunā ar Eurosistēmas tiesiskās integrācijas prasībām.¹⁴⁴

Attiecībā uz ārējo rezervju pārvaldību¹⁴⁵ katra dalībvalsts, kas ieviesusi euro un kas nepārskaita oficiālās ārējās rezerves¹⁴⁶ uz savu NCB, pārkāpj Līgumu. Turklāt trešās personas, piemēram, valdības vai parlamenta, tiesības ietekmēt kādas NCB lēmumus attiecībā uz oficiālo ārējo rezervju pārvaldību ir pretrunā ar Līguma 127. panta 2. punkta trešo ievilkumu. NCB arī jānodrošina ECB ārējo rezervju aktīvi proporcionāli to daļām ECB parakstītajā kapitālā. Tas nozīmē, ka nedrīkst būt juridisku šķēršļu, lai NCB pārskaitītu ārējo rezervju aktīvus uz ECB.

Runājot par statistiku, lai gan noteikumi, kas pieņemti saskaņā ar Statūtu 34.1. pantu statistikas jomā, nepiešķir nekādas tiesības un neuzliek nekādas saistības dalībvalstīm, kas nav ieviesušas euro, Statūtu 5. pants, kas regulē statistiskās informācijas vākšanu, attiecas uz visām dalībvalstīm neatkarīgi no tā, vai tās ir ieviesušas euro. Līdz ar to tām dalībvalstīm, kuru valūta nav euro, ir pienākums izveidot un ieviest valsts līmenī visus pasākumus, kādus tās uzskata par atbilstošiem, lai savāktu statistisko informāciju, kas nepieciešama, lai izpildītu ECB statistikas pārskatu sniegšanas prasības un laikus sagatavotu statistikas jomu tam, lai kļūtu par dalībvalstīm, kuru valūta ir euro.¹⁴⁷ Nacionālajiem tiesību aktiem, kas nosaka NCB un nacionālo statistikas iestāžu sadarbības regulējumu, jāgarantē NCB neatkarība, veicot tās uzdevumus ECBS statistikas regulējumā.¹⁴⁸

Finanšu noteikumi

Statūtu finanšu noteikumi ietver finanšu pārskatu¹⁴⁹, revīziju¹⁵⁰, kapitāla parakstīšanas¹⁵¹, ārvalstu valūtas rezervju aktīvu pārskaitīšanas¹⁵² un monetāro ienākumu sadales noteikumus¹⁵³. NCB jāspēj pildīt šajos noteikumos paredzētos pienākumus, tāpēc jāatceļ jebkādi nesaderīgi nacionālie noteikumi.

¹⁴⁴ Atzinums CON/2008/34.

¹⁴⁵ Līguma 127. panta 2. punkta trešais ievilkums.

¹⁴⁶ Izņemot apgrozāmos līdzekļus ārvalstu valūtās, ko dalībvalstu valdības drīkst paturēt saskaņā ar Līguma 127. panta 3. punktu.

¹⁴⁷ Atzinums CON/2013/88.

¹⁴⁸ Atzinumi CON/2015/5 un CON/2015/24.

¹⁴⁹ Statūtu 26. pants.

¹⁵⁰ Statūtu 27. pants.

¹⁵¹ Statūtu 28. pants.

¹⁵² Statūtu 30. pants.

¹⁵³ Statūtu 32. pants.

Valūtas kursa politika

Dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, var saglabāt nacionālos tiesību aktus, kas paredz, ka valdība ir atbildīga par dalībvalsts valūtas kursa politiku, nosakot NCB konsultatīvas un/vai izpildu funkcijas. Tomēr līdz brīdim, kad dalībvalsts ievieš euro, šādiem tiesību aktiem jau jāatspoguļo tas, ka atbildība par euro zonas valūtas kursa politiku nodota ES līmenim saskaņā ar Līguma 138. un 219. pantu.

Starptautiskā sadarbība

Lai ieviestu euro, nacionālajiem tiesību aktiem jāatbilst Statūtu 6.1. pantam, kas nosaka, ka ECB izlemj, kā ECBS tiek pārstāvēta starptautiskās sadarbības jomā, kas ietver Eurosistēmai uzticētos uzdevumus. Valstu tiesību aktos, kuri ļauj NCB piedalīties starptautiskajās monetārajās iestādēs, jānosaka, ka šādai dalībai nepieciešama ECB piekrišana (Statūtu 6.2. pants).

Dažādi

Papildus minētajiem jautājumiem attiecībā uz dažām dalībvalstīm ir citas jomas, kurās jāpielāgo valstu noteikumi (piemēram, klīringa un maksājumu sistēmu un informācijas apmaiņas jomā).

3. Ekonomiskās konverģences stāvoklis

Šajā nodaļā sniegts horizontāls pārskats. Daži kopējam novērtējumam būtiski faktori nav aplūkoti šeit, bet gan 4. un 5. nodaļā.

Attiecībā uz konverģences kritērijiem kopš ECB 2018. gada Konverģences ziņojuma publicēšanas panākts ierobežots progress (sk. 3.1. tabulu). Piecās no septiņām šajā ziņojumā vērtētajām valstīm SPCI inflācija pārsniedz atsauces vērtību (2018. gadā – tikai divās valstīs). Kopš 2018. gada maija 12 mēnešu ilgtermiņa procentu likmju starpības vidējie rādītāji salīdzinājumā ar euro zonu turpinājuši samazināties trijās no septiņām ziņojumā aplūkotajām valstīm, un tikai vienā valstī tie saglabājušies lielāki par atsauces vērtību (2018. gadā – divās valstīs). Neviena no šīm valstīm nav Valūtas kursa mehānisma (VKM II) dalībniece, bet divas valstis izteikušas nodomu panākt to valūtu iekļaušanu VKM II. Vairāku šajā ziņojumā vērtēto valstu valūtas kurss attiecībā pret euro dažos pēdējos gados būtiski svārstījies. Vairākumā valstu panākts progress fiskālās nelīdzsvarotības koriģēšanas jomā (ar vienu būtisku izņēmumu).

3.1. tabula.

Konverģences ekonomisko rādītāju kopsavilkuma tabula

		Cenu stabilitāte	Valdības budžeta norises un iespēju aplēses			Valūtas kurss		Ilgtermiņa procentu likme ⁶⁾
		SPCI inflācija ¹⁾	Valsts ar pārmērīgu budžeta deficītu ^{2), 3)}	Valdības budžeta pārpalikums (+)/ deficīts (-) ⁴⁾	Valdības parāds ⁴⁾	Valūta, kas piedalās VKM II ³⁾	Valūtas kurss attiecībā pret euro ⁵⁾	
Bulgārija	2018	2.6	Nē	2.0	22.3	Nē	0.0	0.9
	2019	2.5	Nē	2.1	20.4	Nē	0.0	0.4
	2020	2.6	Nē	-2.8	25.5	Nē	0.0	0.3
Čehija	2018	2.0	Nē	0.9	32.6	Nē	2.6	2.0
	2019	2.6	Nē	0.3	30.8	Nē	-0.1	1.5
	2020	2.9	Nē	-6.7	38.7	Nē	0.2	1.5
Horvātija	2018	1.6	Nē	0.2	74.7	Nē	0.6	2.2
	2019	0.8	Nē	0.4	73.2	Nē	0.0	1.3
	2020	0.9	Nē	-7.1	88.6	Nē	-1.0	0.9
Ungārija	2018	2.9	Nē	-2.1	70.2	Nē	-3.1	3.1
	2019	3.4	Nē	-2.0	66.3	Nē	-2.0	2.5
	2020	3.7	Nē	-5.2	75.0	Nē	-4.3	2.3
Polija	2018	1.2	Nē	-0.2	48.8	Nē	-0.1	3.2
	2019	2.1	Nē	-0.7	46.0	Nē	-0.8	2.3
	2020	2.8	Nē	-9.5	58.5	Nē	-0.6	2.2
Rumānija	2018	4.1	Nē	-2.9	34.7	Nē	-1.9	4.7
	2019	3.9	Nē	-4.3	35.2	Nē	-2.0	4.5
	2020	3.7	Jā	-9.2	46.2	Nē	-1.1	4.4
Zviedrija	2018	2.0	Nē	0.8	38.8	Nē	-6.5	0.7
	2019	1.7	Nē	0.5	35.1	Nē	-3.2	0.0
	2020	1.6	Nē	-5.6	42.6	Nē	-0.8	-0.1
Atsauces vērtība ⁷⁾		1.8		-3.0	60.0			2.9

Avoti: Eiropas Komisija (*Eurostat*, Ekonomikas un finanšu lietu ģenerāldirektorāts) un Eiropas Centrālo banku sistēma.

1) Gada vidējās pārmaiņas (%). Dati par 2020. gadu attiecas uz periodu no 2019. gada aprīļa līdz 2020. gada martam.

2) Norāda, vai uz valsti konkrētajā gadā vismaz kādu laiku attiecas ES Padomes lēmums par pārmērīga budžeta deficīta esamību.

3) Informācija par 2020. gadu attiecas uz periodu līdz statistisko datu iesniegšanas beigu termiņam (07.05.2020).

4) % no IKP. Dati par 2020. gadu iegūti no Eiropas Komisijas 2020. gada pavasara ekonomiskās prognozes.

5) Pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu (%) Pozitīvs (negatīvs) skaitlis norāda uz kursa kāpumu (kritumu) attiecībā pret euro. Dati par 2020. gadu attiecas uz periodu no 2020. gada 1. janvāra līdz 2020. gada 31. martam.

6) Gada vidējā procentu likme. Dati par 2020. gadu attiecas uz periodu no 2019. gada aprīļa līdz 2020. gada martam.

7) SPCI inflācijas un ilgtermiņa procentu likmju atsaucē vērtības attiecas uz periodu no 2019. gada aprīļa līdz 2020. gada martam.

Valdības budžeta bilances un parāda atsaucē vērtības noteiktas Līguma par Eiropas Savienības darbību 126. pantā un saistītajā 12. protokolā par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru.

Lielākajā daļā šajā ziņojumā vērtēto septiņu valstu ekonomiskā situācija laikposmā no iepriekšējā Konverģences ziņojuma publicēšanas līdz koronavīrusa (COVID-19) krīzes sākumam 2020. gada 1. ceturksnī joprojām kopumā bija stabila.

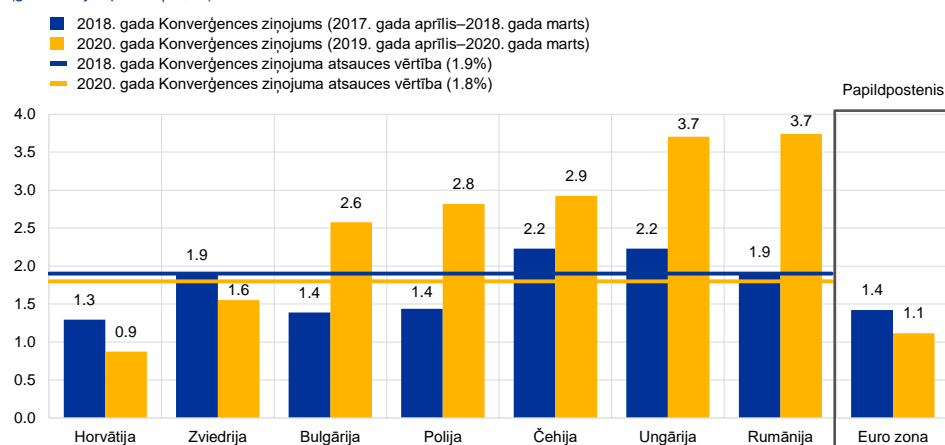
Neraugoties uz ārējās vides pasliktināšanos (īpaši kopš 2019. gada), stabils iekšējais pieprasījums vairākumā gadījumu joprojām veicinājis ekonomisko aktivitāti. Iekšējo pieprasījumu galvenokārt sekmējis stabils nodarbinātības un algu pieaugums, kā arī vairākās valstīs īstenotā stimulējošā monetārā un fiskālā politika. Vairākumā gadījumu situācija darba tirgū kļuvusi saspringtāka. Darbspēka nepietiekamību dažās valstīs ietekmēja arī darbaspējas vecuma iedzīvotāju neto emigrācija. Visās valstīs turpinājies progress ārējās nelīdzsvarotības koriģēšanā un atkarības no ārējā finansējuma mazināšanā. Tas

stiprinājis vairākuma aplūkoto valstu noturību. Tomēr joprojām pastāv būtiska dažādu veidu ievainojamība, kuras pakāpe katrā valstī ir atšķirīga. Ja šāda ievainojamība valstīs ar zemāku IKP uz vienu iedzīvotāju netiek atbilstoši novērsta, ilgtermiņā tā var palēnināt konverģences procesu. Tomēr COVID-19 uzliesmojuma dēļ ekonomiskā vide kopš 2020. gada sākuma dramatiski pasliktinājusies. Visās aplūkotajās valstīs ekonomiskā aktivitāte būtiski palēninājusies un dažās pat samazinājusies. Valstu iestādes īstenojušas nozīmīgus fiskālās, makroprudenciālās uzraudzības, uzraudzības un monetārās politikas pasākumus COVID-19 radīto ekonomisko zaudējumu kompensēšanai.

Kas attiecas uz cenu stabilitātes kritēriju, 12 mēnešu vidējā inflācija bija augstāka par atsauces vērtību (1.8%) piecās no septiņām šajā ziņojumā vērtētajām valstīm (sk. 3.1. att.). Bulgārijā, Polijā, Rumānijā, Čehijā un Ungārijā inflācija būtiski pārsniedza atsauces vērtību, turpretī Zviedrijā tā bija zemāka par atsauces vērtību, bet Horvātijā – būtiski zemāka. Ņemot vērā COVID-19 pandēmiju, inflācijas dinamiku turpmākajos mēnešos ietver liela nenoteiktība. 2018. gada Konverģences ziņojuma laikā Čehija un Ungārija bija vienīgās valstis, kurās inflācija pārsniedza tajā laikā piemērojamo atsauces vērtību (1.9%).

3.1. attēls SPCI inflācija

(gada vidējās pārmaiņas; %)

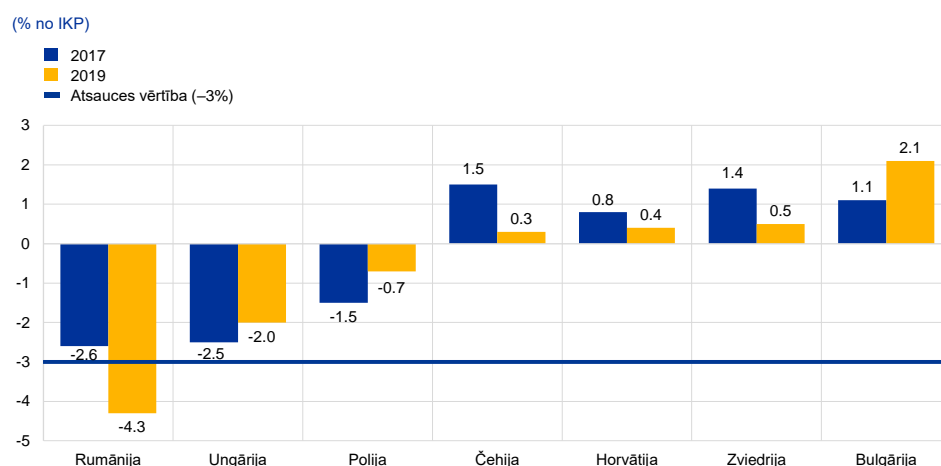
Avots: Eurostat.

Šā ziņojuma publicēšanas brīdī viena valsts ir pakļauta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrai (iepriekšējā ziņojuma laikā šādai procedūrai nebija pakļauta neviena valsts). Neraugoties uz to, COVID-19 pandēmijas ietekmē 2020. gadā visās valstīs gaidāma spēcīga budžeta situācijas pasliktināšanās. Visās aplūkotajās valstīs (izņemot Rumāniju) budžeta deficīts 2019. gadā bija mazāks par atsauces vērtību (3%). Bulgārijā, Horvātijā, Čehijā un Zviedrijā 2019. gadā bija budžeta pārpalikums. Rumānijā kopš 2018. gada Konverģences ziņojuma publicēšanas budžeta deficīts strauji pasliktinājies, palielinoties no 2.6% no IKP 2017. gadā līdz 4.3% no IKP 2019. gadā (sk. 3.2. att.), un 2020. gada aprīlī tika uzsākta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra. Saskaņā ar Eiropas Komisijas 2020. gada pavasara ekonomiskajām prognozēm gaidāms, ka COVID-19 pandēmijas rezultātā budžeta deficīta attiecība pret IKP

2020. gadā visās valstīs (izņemot Bulgāriju) pārsniegs atsauces vērtību (3% no IKP). Balstoties uz tradicionālo nemainīgas politikas pieņemumu (pieņemot, ka krīzes mazināšanas nolūkā īstenoti pagaidu fiskālie pasākumi), gaidāms, ka ar 2021. gadu kopējais deficīts visās aplūkotajās valstīs, izņemot Rumāniju, būtiski samazināsies (Bulgārijā, Zviedrijā un Horvātijā – zem 3% no IKP atsauces vērtības). Runājot par parāda kritēriju, Polijas parāda rādītājs 2019. gadā bija mazāks par 50% no IKP. Čehijā, Rumānijā un Zviedrijā šis rādītājs bija no 30% no IKP līdz 40% no IKP, savukārt Bulgārijā – nedaudz lielāks par 20% no IKP (sk. 3.3. att.). Horvātija un Ungārija 2019. gadā (tāpat kā 2017. gadā) bija vienīgās valstis, kurās valdības parāda attiecība pret IKP pārsniedza atsauces vērtību (60%). No 2015. gada līdz 2019. gadam abu valstu parāda rādītāji samazinājās, līdz 2019. gada beigām apmierinošā tempā tuvojoties 60% no IKP. Tomēr saskaņā ar Eiropas Komisijas 2020. gada pavasara ekonomiskajām prognozēm gaidāms, ka COVID-19 pandēmijas ietekmē šie rādītāji visās 2020. gadā aplūkotajās valstīs palielināsies.

3.2. attēls

Valdības budžeta pārpalikums (+)/deficīts (–)

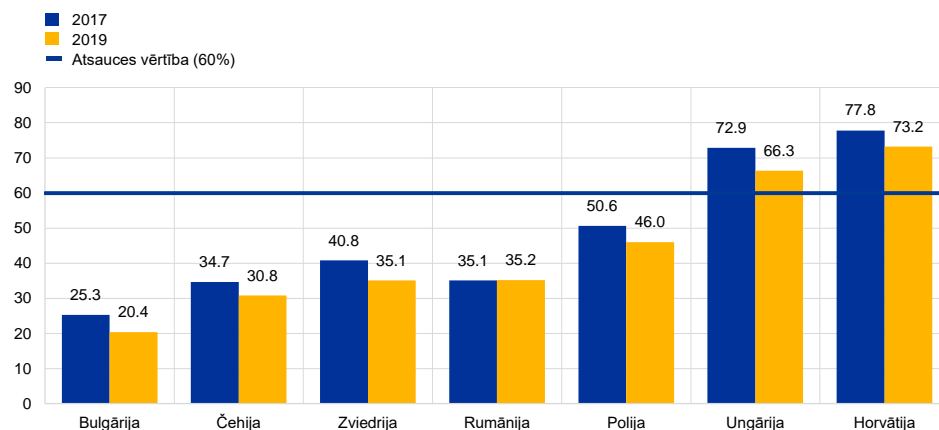
Avots: Eurostat.

Piezīme. Dati par 2017. gadu kopš 2018. gada Konverģences ziņojuma publicēšanas nedaudz pārskatīti.

3.3. attēls

Valdības bruto parāds

(% no IKP)

Avots: Eurostat.

Piezīme. Dati par 2017. gadu kopš 2018. gada Konverģences ziņojuma publicēšanas nedaudz pārskatīti.

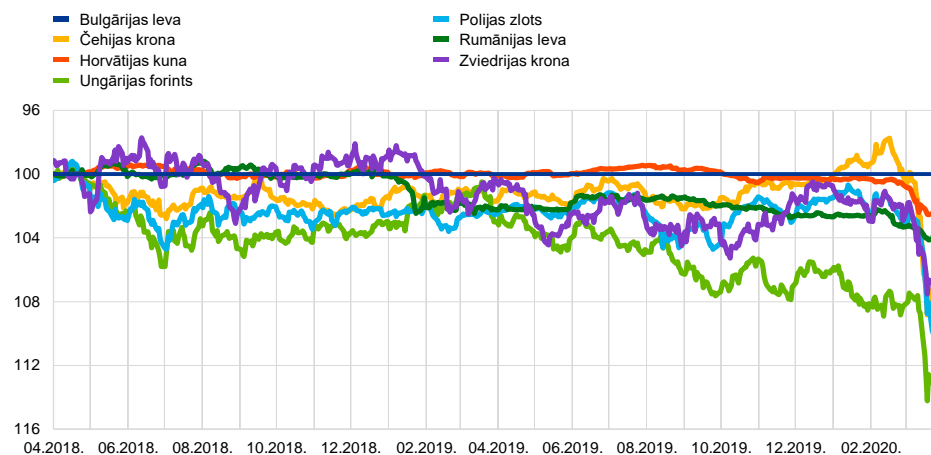
Kas attiecas uz valūtas kursa kritēriju, šā ziņojuma publicēšanas brīdī neviena no aplūkotajām valstīm nepiedalās VKM II. Tomēr Bulgārijas un Horvātijas iestādes paudušas nodomu panākt levas un kunas iekļaušanu VKM II.

2018. gada jūlijā euro zonas valstu finanšu ministri, ECB un Dānijas finanšu ministra un *Danmarks Nationalbank* prezidenta pārstāvji atzinīgi novērtēja Bulgārijas iestāžu nodomu veikt visas nepieciešamās darbības veiksmīgai dalībai VKM II. Līdzīgi 2019. gada jūlijā euro zonas valstu finanšu ministri un Dānijas finanšu ministrs, ECB un *Danmarks Nationalbank* prezidents atzinīgi novērtēja Horvātijas iestāžu nodomu veikt visas nepieciešamās darbības veiksmīgai dalībai VKM II. Šajā sakarā gan Bulgārija, gan Horvātija uzņēmušās daudzas saistības politikas jomās, kas īpaši svarīgas veiksmīgai dalībai VKM II. Pievērsties valūtas kursu tendencēm, atsaucēs periodā līdz 2020. gada februārim vairākumā aplūkoto valstu bija vērojamas samērā plašas valūtas kursa svārstības. Izņēmums bija Bulgārija, kur valūtas kursu attiecībā pret euro nosaka valūtas padome, Horvātija, kur izmanto stingri kontrolētu peldošo kursu, un (mazāk) Rumānija. Līdz 2020. gada februārim Ungārijas forinta un (mazāk) Rumānijas levas un Zviedrijas kronas kurss attiecībā pret euro kritās, savukārt Polijas zlota kurss faktiski saglabājās nemainīgs un Čehijas kronas kurss palielinājās (sk. 3.4. att.). Koronavīrusa uzliesmojuma Eiropā un tā radītās ietekmes uz ekonomisko aktivitāti un pasaules finanšu tirgiem dēļ visu šajā ziņojumā vērtēto valstu valūtu kurss (izņemot Bulgārijas levu), sākot ar 2020. gada martu, saskārās ar spēcīgu lejupvērstu spiedienu.

3.4. attēls

Divpusējie valūtas kursi attiecībā pret euro

(indekss: 2018. gada aprīļa vidējais rādītājs = 100; dienas dati; 2018. gada 1. aprīlis–2020. gada 31. marts)

Avots: ECB.

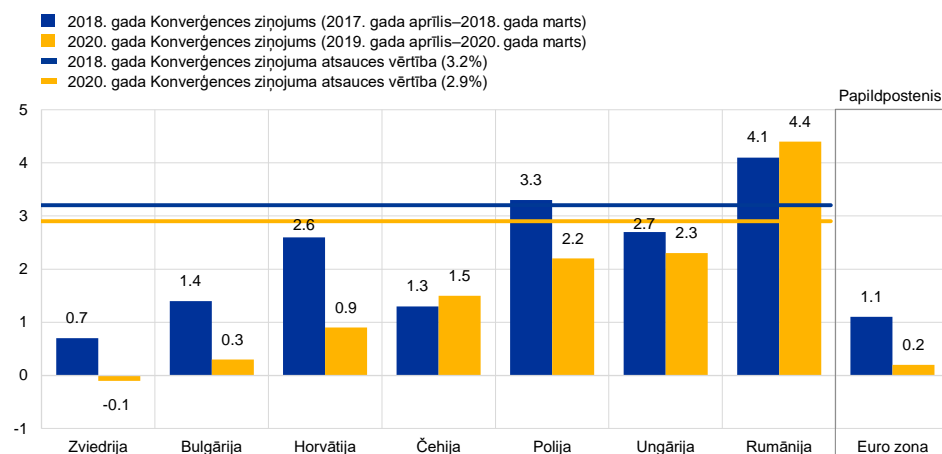
Piezīme. Virzība augšup (lejup) norāda uz valūtas kursa kāpumu (samazināšanos).

Kas attiecas uz ilgtermiņa procentu likmju konverģenci, tikai vienā no septiņām aplūkotajām valstīm ilgtermiņa procentu likme bija augstākas par atsauces vērtību (2.9%; sk. 3.5. att.). Rumānijā procentu likmes pārsniedza atsauces vērtību, bet Bulgārijā un Zviedrijā tās bija viszemākās. Salīdzinājumā ar 2018. gada Konverģences ziņojumu ilgtermiņa procentu likme pārsniedza atsauces vērtību, kura tolaik gan Polijā, gan Rumānijā bija 3.2%.

3.5. attēls

Ilgtermiņa procentu likmes

(%; gada vidējie rādītāji)

Avoti: Eurostat un ECB.

Apsverot atbilstību konverģences kritērijiem, būtiska ir ilgspēja. Jāpanāk, lai konverģence būtu ilgstoša, nevis tikai kādā noteiktā brīdī. Ekonomikas un monetārās savienības (EMS) pirmie 10 gadi parādīja, ka vāji tautsaimniecības pamatrādītāji, pārmērīgi brīva makroekonomiskā nostāja valsts līmenī un pārāk optimistiskas gaidas attiecībā uz reālo ienākumu konverģenci rada riskus ne tikai attiecīgajās valstīs, bet

arī apdraud euro zonas raitu darbību kopumā. Atbilstība skaitliskajiem konverģences kritērijiem kādā brīdī pati par sevi vēl nav garantija raitai dalībai euro zonā. Valstīm, kuras pievienojas euro zonai, tādējādi jāpierāda konverģences procesu ilgspēja un sava spēja pildīt pastāvīgās saistības, ko ietver euro ieviešana. Tas ir gan pašas valsts, gan euro zonas interesēs.

Ilgspējīgas konverģences nodrošināšanai daudzās aplūkotajās valstīs nepieciešamas paliekošas politikas korekcijas.

Ilgspējīgas konverģences priekšnoteikums ir makroekonomiskā stabilitāte – īpaši stabila fiskālā politika. Liela preču un darba tirgus elastība ir būtiska makroekonomisko šoku pārvarēšanā. Nepieciešama stabilitātes kultūra, kurā noturīgas inflācijas gaidas palīdz nodrošināt cenu stabilitāti veicinošu vidi. Vajadzīgi labvēlīgi apstākļi efektīvai kapitāla un darbaspēka izmantošanai tautsaimniecībā, lai veicinātu kopējo faktoru ražīguma kāpumu un ilgtermiņa ekonomisko izaugsmi. Ilgspējīgas konverģences nodrošināšanai nepieciešamas arī stabilas iestādes un uzņēmējdarbību veicinoša vide. Lai panāktu ekonomiskās attīstības ciklu sinhronizāciju, vajadzīga augsta ekonomiskās integrācijas pakāpe ar euro zonu. Turklāt jāsteno atbilstoša makroprudenciālās uzraudzības politika, lai novērstu makroekonomiskās nelīdzsvarotības veidošanos, piemēram, pārmērīgu aktīvu cenu kāpumu un kredīšanas lēciena un krituma ciklus. Jābūt ieviestam arī pienācīgam finanšu iestāžu uzraudzības regulējumam. Valstīm, kuras pakļautas Eiropas Komisijas veiktajam padziļinātajam pārskatam, ir svarīgi novērst ekonomisko nelīdzsvarotību. Visbeidzot, institucionālās vides stiprums ir viens no galvenajiem ekonomiskās integrācijas un konverģences nodrošināšanas faktoriem.

3.1. Cenu stabilitātes kritērijs

Attiecībā uz cenu stabilitātes kritēriju 2020. gada martā piecās no septiņām aplūkotajām valstīm 12 mēnešu vidējā inflācija bija augstāka par atsaucenes vērtību (1.8%). Euro zonas inflācija 2018. gadā palielinājās, bet pēc tam 2019. gadā zemāku enerģijas cenu un ekonomiskās aktivitātes pavājināšanās ietekmē būtiski samazinājās. Turpretī vairākumā šajā ziņojumā vērtēto valstu inflācija turpināja augt vai saglabājās samērā augsta, to galvenokārt noteica stabils iekšējais pieprasījums. Tādējādi Bulgārijā, Polijā, Rumānijā, Čehijā un Ungārijā inflācija būtiski pārsniedza atsaucenes vērtību, turpretī Zviedrijā tā bija zemāka par atsaucenes vērtību, bet Horvātijā – būtiski zemāka. Inflācija vairākumā aplūkoto valstu 2020. gada sākumā pazeminājās (lai arī dažādā apmērā) galvenokārt zemākas naftas cenas dēļ.

Pēdējos 10 gados gan vidējā inflācija, gan tās svārstīgums vērtētajās valstīs bijis būtiski atšķirīgs. Šajā periodā Rumānijā un Ungārijā vidējā SPCI inflācija būtiski pārsniedza 2%. Čehijā un Polijā vidējā inflācija bija tuvāka 1.5%. Bulgārijā, Horvātijā un Zviedrijā inflācija pēdējos 10 gados vidēji tikai nedaudz pārsniegusi 1.0%. Minētajā periodā cenu dinamika Bulgārijā, Ungārijā, Horvātijā, Polijā un Rumānijā bija īpaši svārstīga, jo inflācija šajās valstīs svārstījās samērā plašā diapazonā. Zviedrijā bija vismazākās inflācijas svārstības. Lai gan pēdējo 10 gadu laikā konverģences nodrošināšanā panākts zināms progress, inflācijas atšķirības atsaucenes periodā no 2019. gada aprīļa līdz 2020. gada martam) lielākajā daļā aplūkoto valstu palielinājās.

Ilgāka termiņa cenu dinamika atspoguļoja to, ka makroekonomiskā vide daudzās valstīs ir svārstīgāka.

2010. gadā cenu dinamika vairākumā aplūkoto valstu kļuva neviendabīgāka, daļēji atspoguļojot atšķirīgo tautsaimniecības atveseļošanās tempu un konkrētajās valstīs veiktos pasākumus attiecībā uz administratīvi regulējamām cenām pēc straujās ekonomiskās lejupslīdes. 2013. gadā inflācija visās aplūkotajās valstīs sāka samazināties, sasniedzot vēsturiski zemāko un nereti pat negatīvu līmeni. Šī plaši vērojamā dinamika galvenokārt atspoguļoja pasaules izejvielu cenu norises, zemu importa cenu inflācijas spiedienu un ilgstoši neizmanto tu jaudu dažās valstīs. Pasaules izejvielu cenu dinamika īpaši spēcīgi ietekmēja Centrālās Eiropas un Austrumeiropas valstis, ņemot vērā samērā lielo enerģijas un pārtikas cenu īpatsvaru to SPCI grozos. Dažās aplūkotajās valstīs administratīvi regulējamo cenu un netiešo nodokļu samazinājumi vai nominālā efektīvā valūtas kursa nostiprināšanās arī radīja lejupvērstu spiedienu uz inflāciju. Šādos apstākļos ievērojami mazinājusies monetārās politikas nosacījumu stingrība. Sākot ar 2017. gadu, inflācijas pieauguma temps būtiski paātrinājās. To noteica ekonomiskās aktivitātes pastiprināšanās galvenokārt spēcīga iekšzemes pieprasījuma, kā arī enerģijas un izejvielu cenu kāpuma ietekmē. Neraugoties uz ārējiem šķēršļiem un zemākām enerģijas cenām, inflācija 2019. gadā un 2020. gada sākumā vairākumā šajā ziņojumā vērtēto valstu saglabājās augsta. To noteica stabils iekšējais pieprasījums, arvien saspringtāki darba tirgus apstākļi un pārtikas cenas. Vienlaikus monetārā un fiskālā politika joprojām bija stimulējoša vai lielākajā daļā valstu – ļoti stimulējoša.

Gaidāms, ka inflācija tuvākajos gados vairākumā aplūkoto valstu samazināsies, lai gan dažās valstīs tā saglabāsies samērā augsta. Pašreizējos ārkārtas apstākļos prognozes ietekmē nepieredzēti liela nenoteiktība. Vairākumā vērtēto valstu pastāv bažas par inflācijas konverģences ilgspēju ilgākā termiņā.

Saskaņā ar Eiropas Komisijas 2020. gada pavasara ekonomisko prognozi gaidāms, ka inflācija lielākajā daļā valstu (izņemot Poliju) iespēju aplēšu periodā samazināsies. 2020. gadā COVID-19 pandēmijas ietekmē tieši starptautiskā vide pasliktinājusies vēl vairāk. Liela nenoteiktība raksturo līdzsvaru starp lejupvērsto spiedienu uz inflāciju saistībā ar vājāku pieprasījumu un augšupvērsto spiedienu saistībā ar piegādes pārrāvumiem (īpaši uz pārtikas cenām), kas būtiski ietekmē dažu aplūkoto valstu SPCI grozus. Gaidāms arī, ka 2020. gadā straujš naftas cenu kritums veicinās deflācijas spiedienu. Tomēr tiek prognozēts, ka Čehijā, Ungārijā, Polijā un Rumānijā inflācija iespēju aplēšu periodā joprojām pārsniegs 1.8%. Ar inflācijas perspektīvu saistītie riski visās aplūkotajās valstīs kopumā ir līdzsvaroti, izņemot Poliju, kur tie ir lejupvērsti. Augšupvērstie riski galvenokārt saistīti ar ātrāku, nekā gaidīts, atveseļošanos no COVID-19 pandēmijas izraisītās ekonomiskās lejupslīdes, bet ilgstošāka ekonomiskā lejupslīde rada nozīmīgu inflācijas prognožu lejupvērstu risku. Tālākā perspektīvā paredzams, ka izlīdzināšanās process daudzās aplūkotajās Centrālās Eiropas un Austrumeiropas valstīs, iespējams, izraisīs pozitīvu inflācijas starpību salīdzinājumā ar euro zonu, jo tajās IKP uz vienu iedzīvotāju un cenu līmenis joprojām ir būtiski zemāks nekā euro zonā, ja vien tos nekompensēs nominālā valūtas kursa kāpums dažās valstīs.

Lai šajā ziņojumā aplūkotajās valstīs, kā arī citās valstīs izveidotu ilgspējīgu cenu stabilitāti veicinošu vidi, nepieciešama uz stabilitāti orientēta ekonomiskā

politika, strukturālās reformas un finanšu stabilitātes nodrošināšanas

pasākumi. Cenu stabilitāti veicinošas vides izveidošana vai saglabāšana būs būtiski atkarīga no turpmāku strukturālo reformu īstenošanas. Īpaši darba samaksas pieaugumam būtu jāatspoguļo darba ražīguma kāpums uzņēmumu līmenī, un tam būtu jānotiek, ņemot vērā darba tirgus apstākļus un norises konkurējošajās valstīs. Turklāt nepieciešamas turpmākas reformas, lai uzlabotu darba un preču tirgus darbību un saglabātu labvēlīgus apstākļus tautsaimniecības izaugsmei un nodarbinātības kāpumam. Lai to panāktu, Centrālās Eiropas un Austrumeiropas valstīs būtiski ir pārvaldības stiprināšanas pasākumi un turpmāki institucionālās kvalitātes uzlabojumi. Ņemot vērā monetārās politikas ierobežotās manevrēšanas iespējas, ko nosaka stingri kontrolētais valūtas kursa režīms Horvātijā un valūtas padomes mehānisma izmantošana Bulgārijā, un lai veiksmīgi pievienotos VKM II un tajā piedalītos, ir ļoti svarīgi panākt, lai citas politikas jomas veicinātu šo valstu spēju nodrošināt cenu stabilitāti, pārvarēt katrai valstij raksturīgos šokus un izvairīties no makroekonomiskās nelīdzsvarotības veidošanās. Finanšu sektora un uzraudzības politikai jābūt vērstai uz to, lai turpinātu aizsargāt finanšu stabilitāti. Lai vēl vairāk veicinātu uzticēšanos finanšu sistēmai, valsts kompetentajām iestādēm būtu jāturpina uzlabot uzraudzības praksi, t.sk. ievērojot piemērojamos attiecīgo starptautisko un Eiropas institūciju ieteikumus un uzraudzības kolēģiju ietvaros cieši sadarbojoties ar citām ES dalībvalstu uzraudzības iestādēm.

3.2. Valdības budžeta stāvokļa kritērijs

Šā ziņojuma publicēšanas brīdī viena valsts ir pakļauta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrai (2018. gadā neviena no aplūkotajām valstīm šādai procedūrai nebija pakļauta). Rumānijā kopš 2018. gada budžeta deficīts strauji pasliktinājies, 2019. gadā pārsniedzot atsaucis vērtību (3% no IKP). Pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra tika uzsākta 2020. gada aprīlī, nosakot, ka korekciju veikšanas termiņš ir 2022. gads. Budžeta pārpalikums jeb fiskālā deficīta attiecība pret IKP visās pārējās aplūkotajās valstīs 2019. gadā bija zemāka par atsaucis vērtību. Ungārijā budžeta deficīts bija 2.0% no IKP un Polijā – 0.7% no IKP, bet Čehijā, Horvātijā un Zviedrijā bija neliels budžeta pārpalikums (attiecīgi 0.3% no IKP, 0.4% no IKP un 0.5% no IKP), un Bulgārijā tas nedaudz pārsniedza 2.0% no IKP.

No 2017. gada līdz 2019. gadam fiskālā bilance pasliktinājās vairākumā šajā ziņojumā vērtēto valstu, izņemot Bulgāriju, Ungāriju un Poliju, kur tā uzlabojās.

Rumānijā, Horvātijā, Čehijā un Zviedrijā kopējās budžeta bilances pasliktināšanās galvenokārt skaidrojama ar fiskālās nostājas stingrības mazināšanos, ko daļēji kompensēja labvēlīgākas makroekonomiskās norises. Polijā un Ungārijā valdošie labie makroekonomiskie apstākļi veicināja kopējā deficīta attiecības pret IKP samazināšanos.

Eiropas Komisija prognozē, ka 2020. gadā COVID-19 pandēmijas rezultātā visās valstīs (izņemot Bulgāriju) budžeta deficīta attiecība pret IKP būs lielāka par atsaucis vērtību (3%). Paredzams, ka valdības budžeta bilances stāvokļa pasliktināšanos noteiks spēcīgs ekonomiskās aktivitātes kritums un krīzes mazināšanas nolūkā ieviestie fiskālie pasākumi. Paredzams, ka Ungārijas fiskālā

balance pasliktināsies aptuveni par 3 procentu punktiem, Bulgārijas un Rumānijas – aptuveni par 5 procentu punktiem, Čehijas un Zviedrijas – par 6–7 procentu punktiem, Horvātijas – par 7.5 procentu punktiem un Polijas – aptuveni par 9 procentu punktiem.

Horvātijā un Ungārijā parāda rādītājs 2019. gadā pārsniedza 60% no IKP, savukārt pārējās aplūkotajās valstīs parāda līmenis bija zemāks vai daudz zemāks par šo sliekšni (sk. 3.1. tabulu un 3.3. att.). No 2017. gada līdz 2019. gadam valdības parāda attiecība pret IKP visās aplūkotajās valstīs samazinājās, izņemot Rumāniju, kur tā faktiski stabilizējās. Ungārijā parāda rādītājs samazinājās par 6.6 procentu punktiem, Zviedrijā – par 5.7 procentu punktiem, Bulgārijā – par 4.9 procentu punktiem, Polijā – par 4.7 procentu punktiem, Horvātijā – par 4.5 procentu punktiem un Čehijā – par 3.9 procentu punktiem. Ilgāka termiņa skatījumā no 2010. gada līdz 2019. gadam valdības parāda attiecība pret IKP nozīmīgi palielinājās Horvātijā (par 15.4 procentu punktiem) un būtiski palielinājās Rumānijā (par 5.6 procentu punktiem) un Bulgārijā (par 5.0 procentu punktiem), savukārt pārējās valstīs šī attiecība samazinājās.

Eiropas Komisija prognozē, ka 2020. gadā COVID-19 pandēmijas rezultātā visās valstīs būs vērojams parāda rādītāju pieaugums. Eiropas Komisijas prognozes norāda arī, ka parāda attiecība pret IKP visās valstīs, izņemot Horvātijā un Ungārijā, 2020. gadā joprojām būs mazāka vai būtiski mazāka par atsaucē vērtību (60% no IKP).

Raugoties nākotnē un neņemot vērā COVID-19 pandēmijas ietekmes mazināšanai veiktos politikas pasākumus, vērtētajām valstīm ir būtiski panākt un/vai saglabāt stabilas un ilgtspējīgas fiskālās pozīcijas. Rumānijai, kura 2019. gadā pārsniedza budžeta deficīta rādītāja sliekšni, būtu jānodrošina Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumu ievērošana un līdz 2022. gadam jānovērš pārmērīgais budžeta deficīts. Turklāt saskaņā ar pakta noteikumiem valstīm, kuru parāda attiecība pret IKP pārsniedz atsaucē vērtību, jānodrošina rādītāja pietiekama samazināšanās, ņemot vērā COVID-19 pandēmiju. Turpmāka konsolidācija ļautu arī vieglāk pārvarēt ar nelabvēlīgajām demogrāfiskajām norisēm saistītās budžeta problēmas un izveidot nepieciešamās drošības rezerves, kas ļautu darboties automātiskajiem stabilizatoriem. Spēcīgam valsts fiskālajam regulējumam, kas pilnībā atbilst ES noteikumiem un tiek efektīvi īstenots, jāveicina fiskālā konsolidācija un jāierobežo valsts izdevumu nekontrolēta pieauguma iespējas, vienlaikus palīdzot novērst makroekonomiskās nelīdzsvarotības atjaunošanos. Kopumā fiskālā stratēģija būtu jāsaista ar visaptverošām strukturālajām reformām, lai palielinātu potenciālo izaugsmi un nodarbinātību.

3.3. Valūtas kursa kritērijs

Šā ziņojuma publicēšanas brīdī neviena no aplūkotajām valstīm nepiedalās VKM II. Aplūkotajās septiņās valstīs darbojas atšķirīgi valūtas kursa režīmi. Tomēr 2018. gada jūlijā un 2019. gada jūlijā Bulgārijas un Horvātijas iestādes pauda nodomu panākt levas un kunas iekļaušanu VKM II, un kopš tā laika attiecīgie procesi būtiski pavirzījušies uz priekšu.

Atsauces periodā Bulgārijas levas kurss attiecībā pret euro valūtas padomes mehānisma ietvaros saglabājās stabils (1.95583). Šis valūtas kursa režīms darbojas vidē, kur pārsvarā bija nelielas īstermiņa procentu likmju starpības salīdzinājumā ar euro zonu.

Horvātijas kunai un Rumānijas lejai tika piemērots valūtas kursa režīms, atšķirīgā apmērā izmantojot kontrolēti peldošu kursu attiecībā pret euro.

Horvātijas kunas gadījumā tas nodrošināja pavisam nelielu valūtas kursa svārstīgumu un īstermiņa procentu likmju starpības salīdzinājumā ar euro zonu bija mazas. Rumānijas lejas kurss attiecībā pret euro bija nedaudz svārstīgs, un īstermiņa procentu likmju starpības salīdzinājumā ar euro zonu visā atsauces periodā saglabājās samērā lielas. Tomēr pēc COVID-19 pandēmijas saasināšanās 2020. gada martā un tās radītās finanšu tirgus spriedzes rezultātā abu valūtu kurss pazeminājās.

Visām pārējām valūtām tika piemērots elastīga valūtas kursa režīms, un vairākumā gadījumu bija vērojams augsts valūtas kursa svārstīgums, īpaši pēc finanšu tirgus spriedzes rašanās, ko noteica COVID-19 pandēmijas pastiprināšanās 2020. gada martā.

Zviedrijā un Ungārijā īstermiņa procentu likmju starpības salīdzinājumā ar euro zonu bija nelielas, bet Polijā un Čehijā – samērā lielas. Atsauces periodā bija spēkā *Sveriges Riksbank* mijmaiņas līgums ar ECB, kas, palīdzot mazināt finansiālo ievainojamību, iespējams, ietekmējis arī valūtas kursa dinamiku.

3.4. Ilgtermiņa procentu likmju kritērijs

Tikai vienai no septiņām aplūkotajām valstīm vidējā ilgtermiņa procentu likme atsauces periodā no 2019. gada aprīļa līdz 2020. gada martam pārsniedza atsauces vērtību (2.9%). Zviedrijā vidējā ilgtermiņa procentu likme bija nedaudz negatīva (-0.1%). Bulgārijā tā bija 0.3%, bet Čehijā un Horvātijā – attiecīgi 1.5% un 0.9%. Ungārijā un Polijā procentu likmes stabilizējās līmenī, kas zemāks par 2.5%, savukārt Rumānijā vidējā ilgtermiņa procentu likme pārsniedza atsauces vērtību (2.9%) un bija 4.4%. Pēc COVID-19 pandēmijas saasināšanās atsauces perioda beigās (2020. gada martā) izraisītās finanšu tirgus spriedzes Horvātijas, Ungārijas, Polijas un Rumānijas centrālās bankas izziņoja un dažos gadījumos īstenoja valdības obligāciju iegādes programmas. Zviedrija paziņoja par parāda vērtspapīru (t.sk. valdības obligāciju) iegādes programmas kopējā apjoma palielināšanu.

Kopš 2018. gada Konverģences ziņojuma publicēšanas ilgtermiņa procentu likmju starpību salīdzinājumā ar euro zonas vidējo rādītāju dinamika aplūkotajās valstīs bijusi diezgan atšķirīga. Šāda dažādība atspoguļo gan cikliskās pozīcijas, gan finanšu tirgu novērtējuma attiecībā uz valstu ārējo un iekšējo ievainojamību atšķirības, t.sk. atšķirīgas budžeta izpildes norises un ilgtspējīgas konverģences perspektīvas. Vienā no septiņām aplūkotajām valstīm (Zviedrijā) procentu likmju starpība ir negatīva, bet Bulgārijā tā ir nulle. Zviedrija ir moderna un attīstīta valsts, kuras finanšu sistēma jau lielā mērā integrējusies euro zonā, savukārt Bulgārijā banku sistēma pārsvarā pieder euro zonas bankām, un centrālā banka

izmanto valūtas padomes mehānismu, kurā faktiski iekļauti euro zonas monetārās politikas nosacījumi. Horvātijā pēdējos gados veiktā nepārtrauktā fiskālā konsolidācija līdz atsaucē perioda beigām palīdzēja samazināt procentu likmju starpību attiecībā pret euro līdz aptuveni 80 bāzes punktiem. Čehijā, Ungārijā un Polijā šī starpība svārstās diapazonā no 110 bāzes punktiem līdz 220 bāzes punktiem, un to galvenokārt nosaka augstāka inflācija un straujāks reālā IKP kāpums. Rumānija ir vienīgā valsts, kurā procentu likmju starpība ir ievērojama. Atsaucē perioda beigās tā bija aptuveni 440 bāzes punktu, un tas sasniegts triju gadu ilgas palielināšanās rezultātā, atspoguļojot gan iekšzemes, gan ārējo nelīdzsvarotību.

3.5. Citi būtiski faktori

Saskaņā ar Eiropas Komisijas vērtējumu vairākums aplūkoto valstu panācis progresu ekonomiskās nelīdzsvarotības novēršanā, tomēr šis progress ir atšķirīgs. Eiropas Komisijas veiktajās padziļinātajās pārbaudēs, kuru rezultāti publicēti 2020. gada 26. februārī, secināts, ka Horvātijā, Rumānijā un Zviedrijā pastāvēja makroekonomiskā nelīdzsvarotība. Tomēr Bulgārija vairs netika vērtēta kā valsts, kurā vērojama makroekonomiskā nelīdzsvarotība. Attiecībā uz Horvātiju Eiropas Komisija konstatēja, ka nelīdzsvarotība saistīta ar lielu valsts, privāto un ārējo parādu. Šī krājumu nelīdzsvarotība sāka mazināties vienlaikus ar tautsaimniecības atveseļošanos. Rumānijas gadījumā Eiropas Komisija noskaidroja, ka ļoti ekspansīvas fiskālās politikas kontekstā ar izmaksu konkurētspējas zaudējumiem un augošo tekošā konta deficītu saistītā ievainojamība joprojām pastāv un, ja esošās tendences nemainīsies, palielināsies. Saistībā ar Zviedriju Eiropas Komisija konstatēja, ka, neraugoties uz neseno veikto korekciju, mājokļu cenas joprojām ir vēsturiski augstas, bet mājsaimniecību parāds turpina augt. Lai gan Eiropas Komisija norādīja, ka pārējās aplūkotajās valstīs nepastāv nelīdzsvarotība, arī tās saskaras ar dažādām problēmām.

Ārējā bilance vairākumā valstu pēdējos gados stabilizējusies.

Makroekonomiskās nelīdzsvarotības novēršanas procedūras (MNNP) rādītāju kopsavilkumā redzams, ka tekošā konta bilances triju gadu vidējais rādītājs 2018. un 2019. gadā (sk. 3.2. tabulu) gandrīz visās aplūkotajās valstīs liecināja par pārpalikumu, izņemot Poliju, kurā bija vērojams neliels deficīts, un Rumāniju, kurā deficīts turpināja palielināties.

Gandrīz visās aplūkotajās valstīs negatīvais tīrās starptautisko investīciju bilances rādītājs procentos no IKP samazinājies, tomēr saglabājies augsts.

Centrālās Eiropas un Austrumeiropas valstu neto ārējās saistības galvenokārt saistītas ar ārvalstu tiešajām investīcijām, kas uzskatāmas par stabilāku finansējuma veidu. 2019. gadā tīrā starptautisko investīciju bilance četrās no septiņām aplūkotajām valstīm pārsniedza indikatīvo robežvērtību (–35% no IKP). Vismazākās neto ārējās saistības bija Čehijai (20.7% no IKP), bet Zviedrijas tīrā starptautisko investīciju bilance bija pozitīva (20.9% no IKP).

Cenu un izmaksu konkurētspējas ziņā no 2016. gada līdz 2019. gadam ar SPCI deflētais reālais efektīvais valūtas kurss vairākumā vērtēto valstu dažādā

apmērā palielinājās. Vienīgais izņēmums bija Zviedrija. Vienības darbaspēka izmaksu triju gadu pieauguma temps, kas gados pirms krīzes gandrīz visās valstīs bija ļoti augsts, atkal sācis palielināties un četrās no septiņām šajā ziņojumā vērtētajām valstīm (dažos gadījumos ļoti lielā apmērā) sasniedzis indikatīvo robežvērtību (12%). Īpaši augsts tas bija Rumānijā, kur vienības darbaspēka izmaksu triju gadu pieauguma temps 2019. gadā sasniedza 24.9%. Piecu gadu periodā no 2015. gada līdz 2019. gadam eksporta tirgus daļas ievērojami palielinājās visās valstīs (izņemot Zviedriju), lai gan laika gaitā šis process palēninājās.

Visās aplūkotajās valstīs (izņemot Zviedriju) turpināja palielināties mājokļu cenas. Mājokļu cenu kāpuma temps visās valstīs (izņemot Bulgāriju un Zviedriju) palielinājās, pietuvojoties indikatīvajai robežvērtībai 6% vai pārsniedzot to. Mājokļu cenas Zviedrijā pēc iepriekšējos gados novērotā straujā kāpuma sāka kristies (tas daļēji skaidrojams ar piedāvājuma puses problēmām un vēsturiski zemām procentu likmēm), bet Čehijā un īpaši Ungārijā zemo procentu likmju ietekmē mājokļu cenas turpināja ļoti strauji palielināties, pārsniedzot indikatīvo robežvērtību.

3.2. tabula

Makroekonomiskās nelīdzsvarotības uzraudzības rādītāju kopsavilkums

3.2.a tabula. Ārējās nelīdzsvarotības un konkurētspējas rādītāji

		Tekošā konta bilance ¹⁾	Tīrā starptautisko investīciju bilance ²⁾	Ar SPCI deflētais reālais efektīvais kurss ³⁾	Eksporta tirgus daja ⁴⁾	Nominālās vienības darbaspēka izmaksas ⁵⁾
Bulgārija	2017	2.3	-43.3	-3.3	20.6	13.5
	2018	2.7	-36.8	3.9	13.6	18.3
	2019	3.0	-31.6	4.5	13.7	18.9
Čehija	2017	1.1	-25.0	5.3	8.7	5.9
	2018	1.2	-24.8	11.0	11.5	13.7
	2019	0.6	-20.7	8.7	5.4	14.9
Horvātija	2017	2.9	-65.6	0.1	23.4	-3.9
	2018	2.5	-57.9	4.2	23.0	-2.1
	2019	2.6	-51.0	1.5	21.2	2.5
Ungārija	2017	3.1	-55.1	0.0	11.0	9.1
	2018	2.3	-51.6	2.0	8.9	12.4
	2019	0.5	-47.9	0.3	6.2	14.6
Polija	2017	-0.3	-61.2	-3.5	28.1	4.1
	2018	-0.5	-55.6	0.1	25.8	7.8
	2019	-0.2	-49.8	2.8	23.7	8.2
Rumānija	2017	-1.6	-47.4	-5.6	38.5	15.4
	2018	-2.8	-43.7	-0.7	24.1	29.6
	2019	-3.9	-43.1	0.2	18.4	24.9
Zviedrija	2017	3.6	1.4	-5.5	-4.4	3.9
	2018	2.8	8.0	-4.0	-6.4	7.6
	2019	2.9	20.9	-8.3	-5.3	7.9
Robežvērtība		-4.0/+6.0	-35.0	+/-11.0	-6.0	+12.0

3.2.b tabula. Iekšējās nelīdzsvarotības un bezdarba rādītāji

		Iekšējā nelīdzsvarotība					Bezdarba rādītāji			
		Ar patēriņu deflēktās mājokļu cenas ⁶⁾	Konsolidētā privātā sektora kredītu plūsma ²⁾	Konsolidētā privātā sektora parāda plūsma ²⁾	Finanšu sektora saistības ⁶⁾	Valdības parāds ²⁾	Bezdarba līmenis ⁷⁾	Aktivitātes indekss ⁸⁾	Ilgtermiņa bezdarbs ⁸⁾	Jauniešu bezdarbs ⁸⁾
Bulgārija	2017	5.3	4.1	99.0	7.0	25.3	7.6	2.3	-3.5	-11.0
	2018	4.5	3.9	95.0	6.7	22.3	6.3	2.2	-2.6	-9.1
	2019	4.0	.	.	.	20.4	5.2	4.6	-2.1	-8.3
Čehija	2017	9.1	4.2	67.3	22.9	34.7	4.0	2.4	-1.6	-7.9
	2018	6.2	5.3	70.7	7.4	32.6	3.0	2.5	-1.7	-5.9
	2019	6.0	.	.	.	30.8	2.4	1.7	-1.1	-4.9
Horvātija	2017	2.9	1.5	97.9	3.9	77.8	13.5	0.3	-5.5	-17.9
	2018	4.6	2.3	94.0	4.5	74.7	10.9	-0.6	-6.8	-18.5
	2019	8.1	.	.	.	73.2	8.8	0.9	-4.3	-14.9
Ungārija	2017	9.3	0.7	70.8	-7.6	72.9	5.4	4.2	-2.0	-9.7
	2018	10.9	4.1	69.8	-9.2	70.2	4.3	3.3	-1.7	-7.1
	2019	10.8	3.4	67.4	10.4	66.3	3.8	2.5	-1.3	-1.5
Polija	2017	1.8	2.9	76.5	6.5	50.6	6.2	1.7	-2.3	-9.0
	2018	5.0	3.2	75.8	2.8	48.8	5.0	2.0	-1.9	-9.0
	2019	6.6	.	.	.	46.0	4.0	1.8	-1.5	-7.8
Rumānija	2017	3.3	1.7	50.9	8.1	35.1	5.9	1.6	-0.8	-5.6
	2018	1.3	1.9	47.4	3.3	34.7	5.0	1.7	-1.1	-5.4
	2019	-1.7	.	.	.	35.2	4.3	3.0	-1.3	-3.9
Zviedrija	2017	4.8	13.3	199.0	6.9	40.8	7.0	1.0	-0.2	-5.0
	2018	-3.1	9.1	202.2	-2.6	38.8	6.7	1.0	-0.4	-2.9
	2019	0.6	10.0	205.1	10.4	35.1	6.6	0.9	-0.3	1.3
Robežvērtība		+6.0	14.0	+133.0	+16.5	+60.0	+10.0	-0.2	0.5	2.0

Avoti: Eiropas Komisija (*Eurostat*, Ekonomikas un finanšu lietu ģenerāldirektorāts) un Eiropas Centrālo banku sistēma.

Piezīme. Šajā tabulā ietverti 2020. gada 7. maijā (šajā ziņojumā ietverto datu iesniegšanas beigu termiņš) pieejamie dati, un tāpēc tie atšķiras no kopsavilkuma rādītājiem, kas publicēti 2019. gada novembra Brīdināšanas mehānisma ziņojumā.

1) % no IKP; triju gadu vidējais rādītājs.

2) % no IKP.

3) Triju gadu procentuālās pārmaiņas salīdzinājumā ar 41 citu attīstīto valsti. Pozitīva vērtība norāda uz konkurētspējas mazināšanos.

4) Piecu gadu procentuālās pārmaiņas.

5) Triju gadu procentuālās pārmaiņas.

6) Procentuālās pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu.

7) Triju gadu vidējais rādītājs.

8) Triju gadu pārmaiņas procentu punktos.

Samērā ilgais pirms finanšu krīzes novērotais kredītu ekspansijas periods beidzies ar to, ka izveidojies augsts dažu aplūkoto valstu nefinanšu privātā sektora uzkrātā parāda līmenis, kas gan mēreni samazinās. Tas joprojām ir nozīmīgs ievainojamības faktors šādās valstīs, lai gan privāto kredītu pieaugums ir samazinājies un tas nevienā no aplūkotajām valstīm nepārsniedz indikatīvo robežvērtību (14%). Tomēr Zviedrijā privātā sektora parāda līmenis joprojām bija īpaši augsts, un 2019. gadā tas pārsniedza 200% no IKP.

Finanšu sektora politikai aplūkotajās valstīs jābūt vērstai uz to, lai nodrošinātu, ka finanšu sektors sniedz stabilu ieguldījumu tautsaimniecības izaugsmē un cenu stabilitātes saglabāšanā, un uzraudzības politikai jābūt veidotai tā, lai stabilizētu uzraudzības regulējumu, kas ir daļības Vienotajā uzraudzības mehānismā (VUM) priekšnosacījums. Lai vēl vairāk veicinātu uzticēšanos finanšu sistēmai, valsts kompetentajām iestādēm būtu jāturpina uzlabot uzraudzības praksi,

t.sk. ievērojot piemērojamos attiecīgo starptautisko un Eiropas institūciju ieteikumus un uzraudzības kolēģiju ietvaros cieši sadarbojoties ar citām ES dalībvalstu uzraudzības iestādēm.

Pēc finanšu krīzes veiktā korekciju procesa rezultātā dažās aplūkotajās valstīs izveidojies samērā augsts bezdarba līmenis, tomēr pēdējos gados bezdarbs samazinājies. Vairākumā valstu bezdarba līmenis aplūkojamajā periodā turpinājās samazināties, un aplūkotajās valstīs tas joprojām ir zemāks par indikatīvo robežvērtību (10%). Lai gan, neraugoties uz būtisku bezdarba samazināšanos, ko daļēji veicina ilgtermiņa un īpaši jauniešu bezdarba sarukums, bezdarba līmenis Horvātijā joprojām ir augsts, Ungārijā, Čehijā un Polijā sasniegts vēsturiski zemākais bezdarba līmenis un dažas valstis konkrētos darba tirgus segmentos arvien biežāk saskaras ar darbaspēka trūkumu.

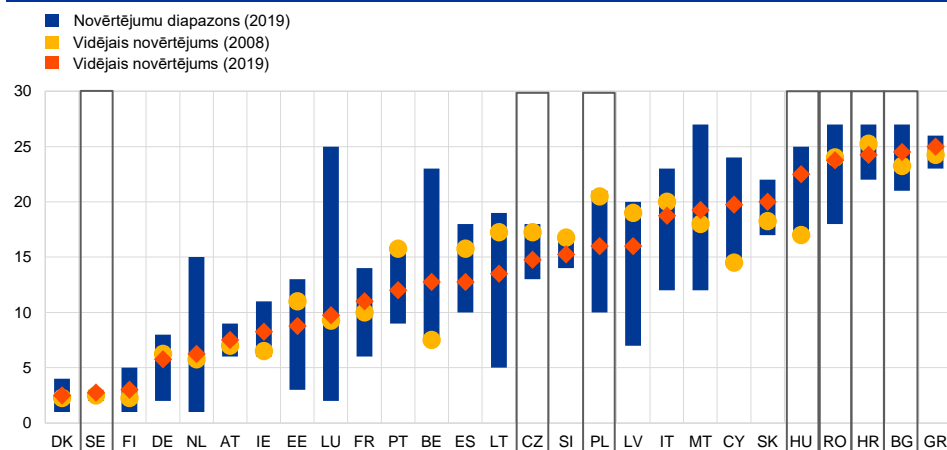
Vēl viens svarīgs faktors, analizējot ekonomiskās integrācijas un konverģences ilgspēju, ir institucionālās vides stiprums. Iestāžu zemā kvalitāte un vājā pārvaldība var atspoguļot, piemēram, uzņēmējdarbības vides vājās vietas, neefektīvu valsts pārvaldi, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, korupciju, sociālās iekļaušanas trūkumu, caurredzamības trūkumu, tiesu neatkarības trūkumu un/vai sliktu tiešsaistes pakalpojumu pieejamību. Vairāku Centrālās Eiropas un Austrumeiropas valstu institucionālās kvalitātes uzlabošana veicinātu esošās neelastības un šķēršļu, kas kavē ražošanas faktoru efektīvu izmantošanu un sadali, novēršanu, tādējādi stiprinot ilgtermiņa izaugsmes potenciālu. Kavējot potenciālās izlaides kāpumu, vāja institucionālā vide var pasliktināt arī valsts parāda apkalpošanas spēju un apgrūtināt ekonomisko korekciju veikšanu. Institucionālā vide var ietekmēt arī valsts spēju īstenot nepieciešamos politikas pasākumus.

Visās aplūkotajās valstīs (izņemot Zviedriju) iestāžu un pārvaldības kvalitāte ir samērā zema, īpaši Bulgārijā, Rumānijā, Horvātijā un Ungārijā. Tas var apdraudēt ekonomisko noturību un konverģences ilgspēju. Konkrēti institucionālie rādītāji pamatā apstiprina vispārējo priekšstatu par to, ka iestāžu kvalitāte un pārvaldība vairākumā šo valstu ir sliktā, lai gan pastāv dažas būtiskas atšķirības (sk. 3.6. un

3.7. att.).¹⁵⁴ Šajā ziņā Bulgārija, Rumānija, Horvātija un Ungārija ir to ES valstu vidū, kuras saskaras ar lielākajām problēmām.

3.6. attēls

ES valstu institucionālās kvalitātes reitings pārskats

Avoti: Pasaules pārvaldības 2019. gada rādītāji (*Worldwide Governance Indicators 2019*), Globālās konkurētspējas 2019. gada ziņojums (*The Global Competitiveness Report 2019*; Pasaules Ekonomikas forums), Korupcijas uztveres 2019. gada indekss (*Corruption Perceptions Index 2019*; *Transparency International*) un Uzņēmējdarbības vides labvēlīguma 2020. gada ziņojums (*Doing Business 2020*; Pasaules Banka).

Piezīmes. Valstīm piešķirts vērtējums no 1 (vislabākais novērtējums ES) līdz 27 (visliktākais novērtējums ES), un tās sakārtotas pēc jaunāko novērtējumu vidējā rezultāta. Uzņēmējdarbības vides labvēlīguma ziņojumā Malta ietverta tikai kopš 2013. gada, bet Kipra – tikai kopš 2010. gada.

¹⁵⁴ Institucionālo kvalitāti joprojām ir grūti izmērīt, un šis process ir pretrunu pilns.

No vienas puses, uz uztveri balstītiem rādītājiem var būt zināmas priekšrocības, kad tos salīdzina ar "objektīvākiem" rādītājiem. Viena no uz uztveri balstīto apsekojumu priekšrocībām ir to visaptverošais raksturs, savukārt konkrētāki mērījumi var sniegt ļoti izkropļotu informāciju. Lai gan uz uztveri balstīto rādītāju absolūtā vērtība var būt apšaubāma, tie ir noderīgi starpvalstu salīdzinājumu veikšanai, ja vien ir skaidrs, ka pret vienu vai vairākām konkrētām valstīm nepastāv sistemātiska neobjektivitāte. Turklāt "objektīvi" rādītāji, kas balstīti tikai uz tiesību aktiem, nevis uz padziļinātām zināšanām par to faktisko īstenošanu, var izrādīties maldinoši. Bez tam, ņemot vērā, ka nevienu institucionālo modeli nevar uzskatīt par labāku *ex ante*, uz uztveri balstīti apsekojumi var novērst neobjektīvu mērījumu rašanos, tieši vērtējot dažādās tautsaimniecības pārvaldības dimensijas.

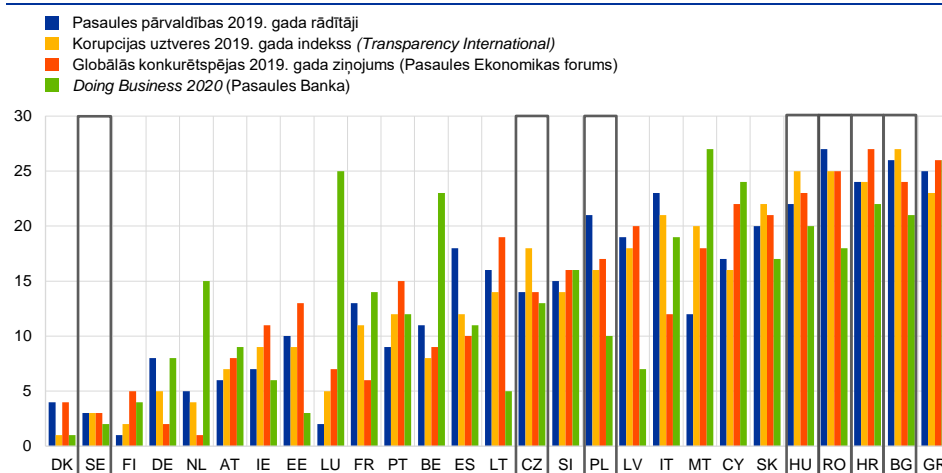
No otras puses, uz uztveri balstīti apsekojumi arī rada kropļojumus. Piemēram, tos var spēcīgi ietekmēt kāda nesena epizode vai slikti formulēti jautājumi.

Ņemot vērā attiecīgos uz uztveri balstītu (piemēram, korupcija) un objektīvāku (piemēram, uzņēmējdarbība) institucionālo rādītāju trūkumus un salīdzinošās priekšrocības, abu veidu rādītāji atainoti 3.6. un 3.7. attēlā.

Turklāt ES valstīs institucionālie jautājumi tikai pēdējos gados ieguvuši analītisku un politisku nozīmi. Tādējādi kopumā var teikt, ka pastāv plašas iespējas mērījumu uzlabošanai. Visbeidzot, starpvalstu pieeja tik sarežģītam jautājumam kā institucionālā kvalitāte vai laba pārvaldība noteikti ir nedaudz nepietiekama, un tā katrā ziņā jāpapildina ar konkrētu valstu un ilgāka termiņa novērtējumiem. Vienlaikus mērīšanas problēmām nevajadzētu novest pie šo ārkārtīgi svarīgo ilgtermiņa pārticības, sociālā taisnīguma un labklājības noteicošo faktoru samazināšanās.

3.7. attēls

ES valstu institucionālās kvalitātes reitingi atsevišķu rādītāju dalījumā

Avoti: Pasaules pārvaldības 2019. gada rādītāji (*Worldwide Governance Indicators 2019*), Globālās konkurētspējas 2019. gada ziņojums (*The Global Competitiveness Report 2019*; Pasaules Ekonomikas forums), Korupcijas uztveres 2019. gada indekss (*Corruption Perceptions Index 2019*; *Transparency International*) un Uzņēmējdarbības vides labvēlīguma 2020. gada ziņojums (*Doing Business 2020*; Pasaules Banka).

Piezīme. Valstīm piešķirts vērtējums no 1 (vislabākais novērtējums ES) līdz 27 (vissliktākais novērtējums ES), un tās sakārtotas pēc jaunāko novērtējumu vidējā rezultāta.

Tautsaimniecības izaugsmes un konkurētspējas uzlabošanai vairākumā aplūkoto valstu nepieciešamas visaptverošas strukturālās reformas. Vietējo iestāžu, pārvaldības un uzņēmējdarbības vides uzlabojumi, kā arī turpmāks valsts uzņēmumu reformas un privatizācijas progress un efektīva ES fondu apguve palīdzētu paātrināt ražīguma kāpumu. Tas savukārt veicinātu konkurences pieaugumu galvenajās administratīvi regulējamajās nozarēs (piemēram, enerģētikā un transportā), mazinot šķēršļus uzņēmējdarbības uzsākšanai un veicinot tik ļoti nepieciešamās privātās investīcijas.

Visbeidzot, raita konverģences procesa veicināšanai būtiski svarīgas arī institucionālās iezīmes, kas saistītas ar statistikas kvalitāti. Tas attiecas arī uz valsts statistikas iestādes juridisko neatkarību, tās administratīvo uzraudzību un budžeta autonomiju, informācijas vākšanas likumiskajām tiesībām un statistikas konfidencialitātes tiesiskajām normām, kas sīkāk aprakstītas 6. nodaļā.

4. Kopsavilkumi par valstīm

4.1. Bulgārija

Bulgārijas 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija 2020. gada martā bija 2.6%, t.i., daudz augstāka par cenu stabilitātes kritērija atsauces vērtību (1.8%). Ņemot vērā koronavīrusa (COVID-19) pandēmiju, pastāv liela nenoteiktība par šīs inflācijas attīstības tendencēm turpmākajos mēnešos. Valsts iestādes īstenojušas nozīmīgus fiskālās un makroprudenciālās politikas pasākumus COVID-19 pandēmijas radīto ekonomisko zaudējumu kompensēšanai. Šī inflācija pēdējos 10 gados svārstījusies samērā plašā diapazonā (no -1.7% līdz 3.8%), un attiecīgajā periodā bijis mērens vidējais rādītājs (1.1%). Raugoties nākotnē, pastāv bažas par Bulgārijas inflācijas konverģences ilgtspēju ilgākā termiņā, ņemot vērā arī nozīmīgo vienības darbaspēka izmaksu pieaugumu, īpaši 2017. un 2018. gadā. Izlīdzināšanās process var radīt pozitīvas inflācijas atšķirības salīdzinājumā ar euro zonu, jo IKP uz vienu iedzīvotāju un cenu līmenis Bulgārijā vēl joprojām ir daudz zemāki nekā euro zonā. Lai novērstu pārmērīga cenu spiediena un makroekonomiskās nelīdzsvarotības veidošanos, izlīdzināšanās process jāveicina ar atbilstošiem politikas pasākumiem.

Bulgārijas valdības budžeta bilances un parāda rādītājs 2019. gadā atbilda Māstrihtas kritērijiem, taču 2020. un 2021. gadā gaidāma būtiska fiskālās situācijas pasliktināšanās. Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvā daļa Bulgārijai piemērota kopš 2012. gada. No 2012. gada līdz 2019. gadam (izņemot 2014. gadu) bez grūtībām tika nodrošināta Bulgārijas budžeta deficīta un parāda rādītāja atbilstība kritērijiem. Tomēr saskaņā ar Eiropas Komisijas 2020. gada pavasara ekonomiskajām prognozēm 2020. gadā krasā ekonomiskās aktivitātes sarukuma un krīzes mazināšanas nolūkā īstenoto fiskālo pasākumu kopējās ietekmes rezultātā gaidāma strauja fiskālā stāvokļa pasliktināšanās. Komisijas 2019. gada *Debt Sustainability Monitor*, kas tika publicēts vēl pirms COVID-19 pandēmijas, liecina, ka Bulgārija pakļauta zemam fiskālās ilgtspējas riskam vidējā termiņā un ilgtermiņā. Ņemot vērā politikas pasākumus COVID-19 pandēmijas ietekmes mazināšanai, lai turpmāk nodrošinātu stabilas valsts finanses, nepieciešama piesardzīga un izaugsmei labvēlīga fiskālā politika.

Divu gadu atsauces periodā (2018. gada 1. aprīlis–2020. gada 31. marts) Bulgārijas leva nepiedalījās VKM II, bet atbilstoši valūtas padomes mehānismam tās kurss bija piesaistīts euro (1 euro = 1.95583 Bulgārijas levas). Pēdējos 10 gados uzlabojusies Bulgārijas tekošā konta un kapitāla konta bilance, bet valsts neto ārējās saistības būtiski samazinājušās. Bulgārijas iestādes 2018. gada 29. jūnijā izteica nodomu panākt Bulgārijas levas iekļaušanu VKM II. 2018. gada 12. jūlijā euro zonas valstu finanšu ministri, ECB un Dānijas finanšu ministra un *Danmarks Nationalbank* prezidenta pārstāvji atzinīgi novērtēja Bulgārijas iestāžu nodomu veikt visas nepieciešamās darbības veiksmīgai dalībai VKM II. Bulgārija uzņēmusies daudzas saistības politikas jomās, kas īpaši svarīgas veiksmīgai pārejai uz VKM II un dalībai tajā. Šīs saistības attiecas uz banku uzraudzību, citiem ar finanšu sektoru saistītiem jautājumiem un institucionālo kvalitāti un pārvaldību. ECB un

Eiropas Komisija veic šo saistību efektīvas izpildes gaitas monitoringu, darbojoties atbilstoši savai Līgumos un sekundārajos tiesību aktos noteiktajai kompetencei.

Atsauces periodā (2019. gada aprīlis–2020. gada marts) Bulgārijas ilgtermiņa procentu likmju vidējais līmenis bija 0.3%, tātad tas bija daudz zemāks par procentu likmju konverģences kritērija atsauces vērtību (2.9%). Bulgārijas ilgtermiņa procentu likmes pazeminājušās kopš 2010. gada, un to 12 mēnešu vidējais rādītājs sarucis no vairāk nekā 7% līdz mazāk nekā 0.5%.

Lai Bulgārijā nodrošinātu ilgtspējīgu konverģenci veicinošu vidi, nepieciešama uz stabilitāti orientēta ekonomiskā politika un visaptverošas strukturālās reformas. Kas attiecas uz makroekonomisko nelīdzsvarotību, Komisija neizvēlējās Bulgāriju padziļinātam pārskatam Brīdināšanas mehānisma 2020. gada ziņojumā. Konverģences ilgtspēju un ekonomisko elastību labvēlīgi ietekmētu visaptverošas strukturālās reformas, kuru mērķis būtu stiprināt strukturālo noturību, uzlabot uzņēmējdarbības vidi, veicināt finanšu stabilitāti, institucionālo kvalitāti un pārvaldību. Attiecīgās Bulgārijas banku uzraudzības iestādes 2018. gada 18. jūlijā nosūtīja pieteikumu, kurā, ņemot vērā dalību VKM II, izteikts lūgums Vienotā uzraudzības mehānisma ietvaros izveidot ciešu sadarbību ar ECB. ECB 2019. gada 26. jūlijā atbilstoši noteiktajai procedūrai publicēja sešu Bulgārijas banku visaptverošā novērtējuma rezultātus. Saskaņā ar šo novērtējumu noteikti tālāki pasākumi, kas būtu jāveic deviņu mēnešu laikā no publiskošanas datuma – tās ir prasības, kas jāievēro divām bankām.

Bulgārijas tiesību akti neatbilst visām prasībām centrālās bankas neatkarībai, monetārās finansēšanas aizliegumam un tiesiskajai integrācijai Eurosistēmā. Bulgārija ir ES dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 131. pantā noteiktajām tiesību aktu pielāgošanas prasībām.

4.2. Čehija

Čehijas 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija 2020. gada martā bija 2.9%, t.i., daudz augstāka par cenu stabilitātes kritērija atsauces vērtību (1.8%). Ņemot vērā koronavīrusa (COVID-19) pandēmiju, pastāv liela nenoteiktība par šīs inflācijas attīstības tendencēm turpmākajos mēnešos. Valsts iestādes īstenojušas nozīmīgus fiskālās, makroprudenciālās un monetārās politikas pasākumus COVID-19 pandēmijas radīto ekonomisko zaudējumu kompensēšanai. Šī inflācija pēdējos 10 gados svārstījies diapazonā no 0.2% līdz 3.6%, un attiecīgajā periodā bijis kopumā mērens vidējais rādītājs (1.6%). Raugoties nākotnē, pastāv bažas par Čehijas inflācijas konverģences ilgspēju ilgākā termiņā. Izlīdzināšanās process, iespējams, radīs pozitīvas inflācijas atšķirības salīdzinājumā ar euro zonu, jo IKP uz vienu iedzīvotāju un cenu līmenis Čehijā vēl joprojām ir daudz zemāki nekā euro zonā, ja vien to nekompensēs nominālā valūtas kursa kāpums. Lai novērstu pārmērīga cenu spiediena un makroekonomiskās nelīdzsvarotības veidošanos, izlīdzināšanās process jāveicina ar atbilstošiem politikas pasākumiem.

Čehijas valdības budžeta bilances un parāda rādītājs 2019. gadā atbilda Māstrihtas kritērijiem. Tomēr COVID-19 pandēmijas ietekmē 2020. un 2021. gadā gaidāma krasa budžeta situācijas pasliktināšanās. Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvā daļa Čehijai piemērota kopš 2014. gada. Sekojošajā periodā līdz 2019. gadam bez grūtībām tika nodrošināta budžeta deficīta un parāda rādītāja atbilstība kritērijiem. Tomēr saskaņā ar Eiropas Komisijas 2020. gada pavasara ekonomiskajām prognozēm krasā ekonomiskās aktivitātes sarukuma un krīzes mazināšanas nolūkā īstenoto fiskālo pasākumu kopējās ietekmes rezultātā gaidāma strauja fiskālā stāvokļa pasliktināšanās. Komisijas 2019. gada *Debt Sustainability Monitor*, kas tika publicēts vēl pirms COVID-19 pandēmijas, liecina, ka Čehija pakļauta zemam fiskālās ilgspējas riskam īstermiņā un vidējā termiņā, bet iedzīvotāju novecošana rada riskus ilgtermiņā. Neņemot vērā politikas pasākumus COVID-19 pandēmijas ietekmes mazināšanai, lai turpmāk nodrošinātu stabilas valsts finanses, nepieciešama piesardzīga fiskālā politika.

Divu gadu atsauces periodā (2018. gada 1. aprīlis–2020. gada 31. marts) Čehijas krona nepiedalījās VKM II, un tai bija elastīga valūtas kursa režīms. Pēc tam, kad 2017. gadā tika pārtraukts izmantot zemāko Čehijas kronas kursu attiecībā pret euro, divu gadu atsauces periodā Čehijas kronas kursam attiecībā pret euro bija raksturīgs samērā liels svārstīgums. Čehijas kronas kurss attiecībā pret euro 2020. gada 31. martā bija 27.312, t.i., par 7.7% zemāks nekā vidējais rādītājs 2018. gada aprīlī. Pēdējos 10 gados uzlabojusies apvienotā tekošā konta un kapitāla konta bilance, bet valsts neto ārējās saistības būtiski samazinājušās.

Atsauces periodā (2019. gada aprīlis–2020. gada marts) Čehijas ilgtermiņa procentu likmju vidējais līmenis bija 1.5%, tātad tas joprojām bija zemāks par procentu likmju konverģences kritērija atsauces vērtību (2.9%). Čehijas ilgtermiņa procentu likmes pazeminājušās kopš 2010. gada, un to 12 mēnešu vidējais rādītājs sarucis no gandrīz 5% līdz 1.5%.

Lai nodrošinātu ilgspējīgu konverģenci veicinošu vidi, nepieciešams īstenot uz cenu stabilitāti orientētu ekonomisko politiku, t.sk. mērķtiecīgas strukturālās

reformas, kas vērstas uz makroekonomiskās stabilitātes nodrošināšanu.

Saistībā ar makroekonomisko nelīdzsvarotību Eiropas Komisija neizvēlējās Čehiju padziļinātam pārskatam Brīdināšanas mehānisma 2020. gada ziņojumā. Tomēr, lai risinātu strukturālās problēmas, kas varētu apdraudēt izaugsmes perspektīvas, nepieciešams paplašināt mērķtiecīgas strukturālās reformas darba un preču tirgus politikas un uzņēmējdarbības vides jomā. Lai turpmāk palielinātu uzticēšanos finanšu sistēmai, nacionālajām kompetentajām iestādēm jāturpina uzlabot uzraudzības praksi, arī ievērojot attiecīgo starptautisko un Eiropas institūciju piemērojamus ieteikumus un uzraudzības kolēģiju ietvaros cieši sadarbojoties ar citām ES dalībvalstu uzraudzības iestādēm.

Čehijas tiesību akti neatbilst visām centrālās bankas neatkarības prasībām, monetārās finansēšanas aizliegumam un tiesiskajai integrācijai Eurosistēmā.

Čehija ir ES dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 131. pantā noteiktajām tiesību aktu pielāgošanas prasībām.

4.3. Horvātija

Horvātijas 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija 2020. gada martā bija 0.9%, t.i., daudz zemāka par cenu stabilitātes kritērija atsaucis vērtību (1.8%). Ņemot vērā koronavīrusa (COVID-19) pandēmiju, pastāv liela nenoteiktība par šīs inflācijas attīstības tendencēm turpmākajos mēnešos. Valsts iestādes īstenojušas nozīmīgus fiskālās un monetārās politikas pasākumus COVID-19 pandēmijas radīto ekonomisko zaudējumu kompensēšanai. Šī inflācija pēdējos 10 gados svārstījies samērā plašā diapazonā (no -0.8% līdz 4.0%), un attiecīgajā periodā bijis mērens vidējais rādītājs (1.2%). Raugoties nākotnē, pastāv bažas par Horvātijas inflācijas konverģences ilgtermiņa ilgākā termiņā. Izlīdzināšanās process var radīt pozitīvas inflācijas atšķirības salīdzinājumā ar euro zonu, jo IKP uz vienu iedzīvotāju un cenu līmenis Horvātijā vēl joprojām ir daudz zemāki nekā euro zonā. Lai novērstu pārmērīga cenu spiediena un makroekonomiskās nelīdzsvarotības veidošanos, izlīdzināšanās process jāveicina ar atbilstošiem politikas pasākumiem.

Horvātijas valdības budžeta deficīta rādītājs 2019. gadā atbilda Māstrihtas kritērijam, bet tās parāda rādītājs pārsniedza atsaucis vērtību, lai gan tas no 2015. gada līdz 2019. gadam samazinājās. Tomēr COVID-19 pandēmijas ietekmē 2020. un 2021. gadā gaidāma būtiska budžeta situācijas pasliktināšanās un krass parāda rādītāja kāpums. Stabilitātes un izaugsmes pakta korektīvā daļa Horvātijai piemērota kopš 2014. gada, un 2017. gada jūnijā valstī tika izbeigta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra. Sekojošajā periodā līdz 2019. gadam bez grūtībām tika nodrošināta budžeta deficīta rādītāja atbilstība kritērijam, un parāda rādītājs samazinājās. Tomēr saskaņā ar Eiropas Komisijas 2020. gada pavasara ekonomiskajām prognozēm 2020. gadā straujā ekonomiskās aktivitātes sarūkuma un krīzes mazināšanas nolūkā īstenoto fiskālo pasākumu kopējās ietekmes rezultātā gaidāma strauja fiskālā stāvokļa pasliktināšanās. Komisijas 2019. gada *Debt Sustainability Monitor*, kas tika publicēts vēl pirms COVID-19 pandēmijas, liecina, ka Horvātija vidējā termiņā un ilgtermiņā pakļauta zemam parāda atmaksājamības riskam. Lai gan sakarā ar paredzamo ar iedzīvotāju novecošanu saistīto izmaksu samazināšanos Horvātijas risks šķiet zems, ilgtermiņā paredzamā pabalstu rādītāja līmeņa pazemināšanās rada bažas par pensiju sistēmas piemērotību. Ņemot vērā politikas pasākumus COVID-19 pandēmijas ietekmes mazināšanai, piesardzīgai fiskālajai politikai, kas vēl vairāk palielina ieņēmumu un izdevumu efektivitāti, jāveicina parāda rādītāja ilgstošs sarūkums.

Divu gadu atsaucis periodā (2018. gada 1. aprīlis–2020. gada 31. marts) Horvātijas kuna nepedalījās VKM II, bet tai bija valūtas kursa režīms, izmantojot stingri kontrolētu peldošu valūtas kursu. Atsaucis periodā Horvātijas kunas kursa svārstības attiecībā pret euro vidēji bija pavisam nelielas. Horvātijas kunas kurss attiecībā pret euro 2020. gada 31. martā bija 7.6255, t.i., par 2.8% zemāks nekā vidējais rādītājs 2018. gada aprīlī. Pēdējos 10 gados uzlabojusies Horvātijas apvienotā tekošā konta un kapitāla konta bilance, bet valsts neto ārējās saistības samazinājušās, tomēr joprojām ir ļoti lielas. Horvātijas iestādes 2019. gada 4. jūlijā puda nodomu panākt Horvātijas kunas iekļaušanu VKM II un informēja par rīcības plānu, kurā detalizēti atspoguļotas reformas, ko valsts plāno īstenot pirms dalības VKM II. 2019. gada 8. jūlijā euro zonas valstu un Dānijas finanšu ministri, ECB un

Danmarks Nationalbank prezidenta pārstāvis atzinīgi novērtēja Horvātijas iestāžu nodomu veikt visas nepieciešamās darbības veiksmīgai dalībai VKM II. Horvātija uzņēmusies daudzas saistības politikas jomās, kas īpaši svarīgas veiksmīgai pārejai uz VKM II un dalībai tajā. Papildus banku uzraudzībai šīs saistības attiecas uz valsts makroprudenciālās uzraudzības regulējumu, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas regulējumu, statistisko datu vākšanu, sagatavošanu un izplatīšanu, valsts sektora pārvaldību, kā arī finanšu un administratīvā sloga samazināšanu. ECB un Eiropas Komisija monitorē šo saistību efektīvu izpildi, darbojoties atbilstoši savai Līgumos un sekundārajos tiesību aktos noteiktajai kompetencei.

Atsauces periodā (2019. gada aprīlis–2020. gada marts) Horvātijas ilgtermiņa procentu likmju vidējais līmenis bija 0.9%, tātad tas joprojām bija daudz zemāks par procentu likmju konverģences kritērija atsauces vērtību (2.9%). Horvātijas ilgtermiņa procentu likmes pazeminājušās kopš 2010. gada, un to 12 mēnešu vidējais rādītājs sarucis no nedaudz mazāk par 7% līdz aptuveni 1.0%.

Lai Horvātijā nodrošinātu ilgspējīgu konverģenci veicinošu vidi, nepieciešama uz stabilitāti orientēta ekonomiskā politika un visaptverošas strukturālās reformas. Saistībā ar makroekonomisko nelīdzsvarotību Eiropas Komisija izvēlējās Horvātijai padziļinātām pārskatam Brīdināšanas mehānisma 2020. gada ziņojumā un secināja, ka Horvātijā pastāv makroekonomiskā nelīdzsvarotība. Horvātijai labvēlīgi ietekmētu strukturālās reformas, kuru mērķis būtu uzlabot institucionālo un uzņēmējdarbības vidi, veicināt konkurenci preču tirgos, mazināt darba tirgus nesabalansētību un darbaspēka piedāvājuma ierobežojumus, kā arī palielināt valsts pārvaldes un tiesu sistēmas efektivitāti. Attiecīgās Horvātijas banku uzraudzības iestādes 2019. gada 27. maijā nosūtīja pieteikumu, kurā, ņemot vērā dalību VKM II, izteikts lūgums Vienotā uzraudzības mehānisma ietvaros izveidot ciešu sadarbību ar ECB.

Horvātijas tiesību akti neatbilst visām centrālās bankas neatkarības prasībām. Horvātija ir ES dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 131. pantā noteiktajām tiesību aktu pielāgošanas prasībām.

4.4. Ungārija

Ungārijas 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija 2020. gada martā bija 3.7%, t.i., daudz augstāka par cenu stabilitātes kritērija atsaucis vērtību (1.8%). Ņemot vērā koronavīrusa (COVID-19) pandēmiju, pastāv liela nenoteiktība par šīs inflācijas attīstības tendencēm turpmākajos mēnešos. Valsts iestādes īstenojušas nozīmīgus fiskālās, makroprudenciālās un monetārās politikas pasākumus COVID-19 pandēmijas radīto ekonomisko zaudējumu kompensēšanai. Šī inflācija pēdējos 10 gados svārstījies samērā plašā diapazonā (no -0.3% līdz 5.7%), un attiecīgajā periodā bijis augsts vidējais rādītājs (2.5%). Raugoties nākotnē, pastāv bažas par Ungārijas inflācijas konverģences ilgtermiņa ilgākā termiņā. Izlīdzināšanās process var radīt pozitīvas inflācijas atšķirības salīdzinājumā ar euro zonu, jo IKP uz vienu iedzīvotāju un cenu līmenis Ungārijā vēl joprojām ir daudz zemāki nekā euro zonā, ja vien to nekompensēs nominālā valūtas kursa kāpums. Lai novērstu pārmērīga cenu spiediena un makroekonomiskās nelīdzsvarotības veidošanos, izlīdzināšanās process jāveicina ar atbilstošiem politikas pasākumiem.

Ungārijas valdības budžeta bilances rādītājs 2019. gadā atbilda Māstrihtas kritērijam, bet tās parāda rādītājs pārsniedza atsaucis vērtību, lai gan tas no 2012. gada līdz 2019. gadam samazinājās. Tomēr COVID-19 pandēmijas ietekmē 2020. un 2021. gadā gaidāma nozīmīga budžeta situācijas pasliktināšanās un būtisks parāda rādītāja kāpums. Ungārijā, kam Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvā daļa piemērota kopš 2013. gada, 2018. gadā uzsākta būtiskas novirzes korekcijas procedūra. Saskaņā ar Eiropas Komisijas 2020. gada pavasara ekonomiskajām prognozēm 2020. gadā krasā ekonomiskās aktivitātes sarukuma un krīzes mazināšanas nolūkā īstenoto fiskālo pasākumu kopējās ietekmes rezultātā gaidāma strauja fiskālā stāvokļa pasliktināšanās. Komisijas 2019. gada *Debt Sustainability Monitor*, kas tika publicēts vēl pirms COVID-19 pandēmijas, liecina, ka Ungārija īstermiņā un vidējā termiņā pakļauta zemam fiskālā saspīlējuma riskam, taču tā pakļauta vidējam fiskālā saspīlējuma riskam ilgtermiņā. Iedzīvotāju novecošana rada valsts finanšu ilgtermiņa problēmas. Neņemot vērā politikas pasākumus COVID-19 pandēmijas ietekmes mazināšanai, lai turpmāk nodrošinātu stabilas valsts finanses, nepieciešama piesardzīga fiskālā politika.

Divu gadu atsaucis periodā (2018. gada 1. aprīlis–2020. gada 31. marts) Ungārijas forints nepiedalījās VKM II, un tam bija elastīga valūtas kursa režīms. Atsaucis periodā Ungārijas forinta kursam attiecībā pret euro vidēji bija raksturīgs samērā liels svārstīgums. Ungārijas forinta kurss attiecībā pret euro 2020. gada 31. martā bija 360.02, t.i., par 15.5% zemāks nekā vidējais rādītājs 2018. gada aprīlī. Pēdējos 10 gados Ungārijā konsekventi saglabājies tekošā konta un kapitāla konta pārpalikums. Tas veicinājis valsts neto ārējo saistību nelielu samazināšanos, tomēr šīs saistības joprojām ir lielas.

Atsaucis periodā (2019. gada aprīlis–2020. gada marts) Ungārijas ilgtermiņa procentu likmju vidējais līmenis bija 2.3%, tāpat tas joprojām bija zemāks par procentu likmju konverģences kritērija atsaucis vērtību (2.9%). Ungārijas ilgtermiņa procentu likmes pazeminājušās kopš 2010. gada, un to 12 mēnešu vidējais rādītājs sarucis no 9% līdz mazāk nekā 3%.

Lai Ungārijā nodrošinātu ilgtspējīgu konvergenci veicinošu vidi, nepieciešama uz stabilitāti orientēta ekonomiskā politika un visaptverošas strukturālās reformas.

Saistībā ar makroekonomisko nelīdzsvarotību Eiropas Komisija neizvēlējās Ungāriju padziļinātam pārskatam Brīdināšanas mehānisma 2020. gada ziņojumā. Tomēr Ungāriju labvēlīgi ietekmētu strukturālās reformas, kuru mērķis būtu uzlabot valsts iestāžu un valsts pārvaldes kvalitāti, un atbilstošas preču un darba tirgus politikas īstenošana. Lai turpmāk palielinātu uzticēšanos finanšu sistēmai, nacionālajām kompetentajām iestādēm jāturpina uzlabot uzraudzības praksi, arī ievērojot attiecīgo starptautisko un Eiropas institūciju piemērojamus ieteikumus un uzraudzības kolēģiju ietvaros cieši sadarbojoties ar citām ES dalībvalstu uzraudzības iestādēm.

Ungārijas tiesību akti neatbilst visām prasībām centrālās bankas neatkarībai, monetārās finansēšanas aizliegumam, vienotai euro rakstībai un tiesiskajai integrācijai Eurosistēmā.

Ungārija ir ES dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 131. pantā noteiktajām tiesību aktu pielāgošanas prasībām.

4.5. Polija

Polijas 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija 2020. gada martā bija 2.8%, t.i., daudz augstāka par cenu stabilitātes kritērija atsaucē vērtību (1.8%). Ņemot vērā koronavīrusa (COVID-19) pandēmiju, pastāv liela nenoteiktība par šīs inflācijas attīstības tendencēm turpmākajos mēnešos. Valsts iestādes īstenojušas nozīmīgus fiskālās, makroprudenciālās un monetārās politikas pasākumus COVID-19 pandēmijas radīto ekonomisko zaudējumu kompensēšanai. Šī inflācija pēdējos 10 gados svārstījies samērā plašā diapazonā (no -0.7% līdz 4.1%), un attiecīgajā periodā bijis mērens vidējais rādītājs (1.5%). Raugoties nākotnē, pastāv bažas attiecībā uz Polijas inflācijas konverģences ilgtspēju ilgākā termiņā. Izlīdzināšanās process var radīt pozitīvas inflācijas atšķirības salīdzinājumā ar euro zonu, jo IKP uz vienu iedzīvotāju un cenu līmenis Polijā vēl joprojām ir daudz zemāki nekā euro zonā, ja vien to nekompensēs nominālā valūtas kursa kāpums. Lai novērstu pārmērīgu cenu spiedienu un makroekonomiskās nelīdzsvarotības veidošanos, izlīdzināšanās process jāveicina ar atbilstošiem politikas pasākumiem.

Polijas valdības budžeta bilances un parāda rādītājs 2019. gadā atbilda Māstrihtas kritērijiem. Tomēr COVID-19 pandēmijas ietekmē 2020. un 2021. gadā gaidāma būtiska budžeta situācijas pasliktināšanās un krass parāda rādītāja kāpums. Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvā daļa Polijai piemērota kopš 2015. gada. Sekojošajā periodā līdz 2019. gadam Polijas budžeta deficīta rādītājs atbilda kritērijam, un parāda rādītājs samazinājās. Saskaņā ar Eiropas Komisijas 2020. gada pavasara ekonomiskajām prognozēm straujā ekonomiskās aktivitātes sarūkuma un krīzes mazināšanas nolūkā īstenoto fiskālo pasākumu kopējās ietekmes rezultātā 2020. gadā gaidāma strauja fiskālā stāvokļa pasliktināšanās. Komisijas 2019. gada *Debt Sustainability Monitor*, kas tika publicēts vēl pirms COVID-19 pandēmijas, liecina, ka Polija pakļauta zemam fiskālās ilgtspējas riskam vidējā termiņā un ilgtermiņā. Tomēr jānodrošina pensiju sistēmas piemērotība, tādējādi vidējā termiņā un ilgtermiņā novēršot būtisku pabalstu rādītāja sarūkumu. Neņemot vērā politikas pasākumus COVID-19 pandēmijas ietekmes mazināšanai, lai turpmāk nodrošinātu stabilas valsts finanses, nepieciešama piesardzīga fiskālā politika.

Divu gadu atsaucē periodā (2018. gada 1. aprīlis–2020. gada 31. marts) Polijas zlots nepiedalījās VKM II, un tam bija elastīga valūtas kursa režīms. Atsaucē periodā Polijas zlota kursam attiecībā pret euro vidēji bija raksturīgs samērā liels svārstīgums. Polijas zlota kurss attiecībā pret euro 2020. gada 31. martā bija 4.5506, t.i., par 8.5% zemāks nekā vidējais rādītājs 2018. gada aprīlī. Pēdējos 10 gados Polijas apvienotā tekošā konta un kapitāla konta bilance uzlabojusies, bet valsts neto ārējās saistības joprojām ir ļoti lielas, lai gan tās kopš 2017. gada samazinājušās un galvenokārt ietver neto tiešo investīciju saistības.

Atsaucē periodā (2019. gada aprīlis–2020. gada marts) Polijas ilgtermiņa procentu likmju vidējais līmenis bija 2.2%, tātad tas bija zemāks par procentu likmju konverģences kritērija atsaucē vērtību (2.9%). Polijas ilgtermiņa procentu likmes pazeminājušās kopš 2010. gada, un to 12 mēnešu vidējais rādītājs sarucis no aptuveni 6% līdz aptuveni 2%.

Lai Polijā nodrošinātu ilgtspējīgu konvergenci veicinošu vidi, nepieciešama uz stabilitāti orientēta ekonomiskā politika, finanšu stabilitātes nodrošināšanas politikas pasākumi un mērķtiecīgas strukturālās reformas. Saistībā ar makroekonomisko nelīdzsvarotību Eiropas Komisija neizvēlējās Poliju padziļinātam pārskatam Brīdināšanas mehānisma 2020. gada ziņojumā. Būtiski saglabāt pašlaik spēcīgo banku sektora finansiālo stāvokli, lai saglabātu ārvalstu investoru uzticēšanos un nodrošinātu to stabilu ieguldījumu tautsaimniecības izaugsmē. To vajadzētu veicināt ar mērķtiecīgām strukturālajām reformām, kuru mērķis ir samazināt darba tirgus frikcijas, uzlabot konkurenci preču tirgos un paātrināt inovācijas, privatizāciju un infrastruktūras modernizāciju. Lai turpmāk palielinātu uzticēšanos finanšu sistēmai, nacionālajām kompetentajām iestādēm jāturpina uzlabot uzraudzības praksi, arī ievērojot attiecīgo starptautisko un Eiropas institūciju piemērojamus ieteikumus un uzraudzības kolēģiju ietvaros cieši sadarbojoties ar citām ES dalībvalstu uzraudzības iestādēm.

Polijas tiesību akti neatbilst visām prasībām centrālās bankas neatkarībai, konfidencialitātei, monetārās finansēšanas aizliegumam un tiesiskajai integrācijai Eurosistēmā. Polija ir ES dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 131. pantā noteiktajām tiesību aktu pielāgošanas prasībām.

4.6. Rumānija

Rumānijas 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija 2020. gada martā bija 3.7%, t.i., daudz augstāka par cenu stabilitātes kritērija atsauces vērtību (1.8%). Ņemot vērā koronavīrusa (COVID-19) pandēmiju, pastāv liela nenoteiktība par šīs inflācijas attīstības tendencēm turpmākajos mēnešos. Valsts iestādes īstenojušas nozīmīgus fiskālās, makroprudenciālās un monetārās politikas pasākumus COVID-19 pandēmijas radīto ekonomisko zaudējumu kompensēšanai. Šī inflācija pēdējos 10 gados svārstījies samērā plašā diapazonā (no –1.7% līdz 7.8%), un attiecīgajā periodā bijis augsts vidējais rādītājs (2.7%). Raugoties nākotnē, pastāv nopietnas bažas par Rumānijas inflācijas konverģences ilgtspēju ilgākā termiņā. Izlīdzināšanās process var radīt pozitīvas inflācijas atšķirības salīdzinājumā ar euro zonu, jo IKP uz vienu iedzīvotāju un cenu līmenis Rumānijā vēl joprojām ir daudz zemāki nekā euro zonā, ja vien to nekompensēs nominālā valūtas kursa kāpums. Lai novērstu pārmērīga cenu spiediena un makroekonomiskās nelīdzsvarotības veidošanos, izlīdzināšanās process jāveicina ar atbilstošiem politikas pasākumiem.

Lai gan Rumānijas parāda rādītājs atbilda Māstrihtas kritērijam, tās valdības budžeta deficīta rādītājs 2019. gadā pārsniedza atsauces vērtību (3% no IKP); tāpēc 2020. gada aprīlī valstī tika uzsākta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra, kuras ietvaros tai vēlākais līdz 2022. gadam jānovērš pārmērīgs budžeta deficīts. Rumānija kopš 2017. gada jūnija pakļauta Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvajā daļā noteiktajai būtiskās novirzes novēršanas procedūrai, un 2020. gada aprīlī tajā uzsākta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra saskaņā ar Stabilitātes un izaugsmes pakta korektīvo daļu. Iestādes joprojām nav veikušas efektīvus pasākumus, lai samazinātu būtisko novirzi no vidēja termiņa mērķa sasniegšanai nepieciešamajām korekcijām; strukturālās bilances novirze kopš 2016. gada bija būtiska un kļuva arvien lielāka. Saskaņā ar Eiropas Komisijas 2020. gada pavasara ekonomisko prognozi paredzams, ka budžeta deficīta rādītājs nozīmīgi palielināsies attiecībā pret atsauces vērtību (3% no IKP). Kraso kopējā budžeta un strukturālās bilances pasliktināšanos nosaka straujais ekonomiskās aktivitātes sarukums un fiskālo pasākumu īstenošana COVID-19 krīzes mazināšanai, kā arī būtiskais 2019. gada vasarā pieņemtajā jaunajā pensiju likumā noteiktais vecuma pensiju pieaugums. Tas veicina arī parāda rādītāja kāpumu. Komisijas 2019. gada *Debt Sustainability Monitor*, kas tika publicēts vēl pirms COVID-19 pandēmijas, norāda uz augstiem ilgtspējas riskiem vidējā termiņā un ilgtermiņā, kas lielākoties saistīti ar prognozētās strukturālās sākotnējās bilances pasliktināšanos un ar to izdevumu pieaugumu, kuri saistīti ar iedzīvotāju novecošanu. Ņemot vērā politikas pasākumus COVID-19 pandēmijas ietekmes mazināšanai, lai novērstu pārmērīgu budžeta deficītu un nodrošinātu valsts finanšu ilgtspēju, šajās jomās nepieciešamas turpmākas reformas un būtiski konsolidācijas pasākumi.

Divu gadu atsauces periodā (2018. gada 1. aprīlis–2020. gada 31. marts) Rumānijas leja nepiedalījās VKM II, un tai bija elastīga valūtas kursa režīms, izmantojot kontrolētu peldošu valūtas kursu. Atsauces periodā Rumānijas lejas kursam attiecībā pret euro vidēji bija raksturīgs zems svārstīgums. Rumānijas lejas kurss attiecībā pret euro 2020. gada 31. martā bija 4.8283, t.i., par 3.7% zemāks nekā vidējais rādītājs 2018. gada aprīlī. Pēdējos 10 gados uzlabojies Rumānijas tekošais

konts un kapitāla konts, bet valsts neto ārējās saistības samazinājušās, tomēr joprojām ir lielas.

Atsauces periodā (2019. gada aprīlis–2020. gada marts) Rumānijas ilgtermiņa procentu likmju vidējais līmenis bija 4.4%, tātad tas bija augstāks par procentu likmju konverģences kritērija atsauces vērtību (2.9%). Rumānijas ilgtermiņa procentu likmes pazeminājušās kopš 2010. gada, un to 12 mēnešu vidējais rādītājs sarucis no nedaudz mazāk par 10% līdz aptuveni 4.5%.

Lai Rumānijā nodrošinātu ilgspējīgu konverģenci veicinošu vidi, nepieciešama uz stabilitāti orientēta ekonomiskā politika un visaptverošas strukturālās reformas. Saistībā ar makroekonomisko nelīdzsvarotību Eiropas Komisija izvēlējās Rumāniju padziļinātam pārskatam Brīdināšanas mehānisma 2020. gada ziņojumā, kas tika sagatavots 2020. gada sākumā. Nepieciešams īstenot plašu pasākumu kopumu, lai uzlabotu institucionālo un uzņēmējdarbības vidi, veicinātu ieguldījumus un konkurenci preču tirgos, mazinātu būtisku prasmju neatbilstību un trūkumu, kā arī veicinātu darbaspēka aktivitāti, lai mazinātu darba tirgus spriedzi un palielinātu valsts pārvaldes un tiesu sistēmas kvalitāti un efektivitāti, īpaši pēc svarīgās jomās (piemēram, cīņā pret korupciju) panāktā progresa palēnināšanās. Nozīmīgas pūles jāvelta arī tam, lai Rumānijā uzlabotu ES fondu līdzekļu apguvi. Lai turpmāk palielinātu uzticēšanos finanšu sistēmai, nacionālajām kompetentajām iestādēm jāturpina uzlabot uzraudzības praksi, arī ievērojot attiecīgo starptautisko un Eiropas institūciju piemērojamos ieteikumus un uzraudzības kolēģiju ietvaros cieši sadarbojoties ar citām ES dalībvalstu uzraudzības iestādēm.

Rumānijas tiesību akti neatbilst visām centrālās bankas neatkarības prasībām, monetārās finansēšanas aizliegumam un tiesiskajai integrācijai Eurosistēmā. Rumānija ir ES dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 131. pantā noteiktajām tiesību aktu pielāgošanas prasībām.

4.7. Zviedrija

Zviedrijas 12 mēnešu vidējā SPCI inflācija 2020. gada martā bija 1.6%, t.i., zemāka par cenu stabilitātes kritērija atsauces vērtību (1.8%). Ņemot vērā koronavīrusa (COVID-19) pandēmiju, pastāv liela nenoteiktība par šīs inflācijas attīstības tendencēm turpmākajos mēnešos. Valsts iestādes īstenojušas nozīmīgus fiskālās, makroprudenciālās un monetārās politikas pasākumus COVID-19 pandēmijas radīto ekonomisko zaudējumu kompensēšanai. Šī inflācija pēdējos 10 gados svārstījies samērā šaurā diapazonā (no 0.2% līdz 2.1%), un attiecīgajā periodā bijis mērens vidējais rādītājs (1.2%). Zviedrijas IKP uz vienu iedzīvotāju jau pārsniedz euro zonas līmeni. Raugoties nākotnē, monetārā politika un uz stabilitāti vērstā institucionālā struktūra, domājams, arī turpmāk veicinās cenu stabilitāti Zviedrijā.

Zviedrijas valdības budžeta bilances un parāda rādītājs 2019. gadā atbilda Māstrihtas kritērijiem, taču 2020. gadā COVID-19 pandēmijas ietekmē gaidāma to būtiska pasliktināšanās. No 1998. gada līdz 2019. gadam Zviedrija nebija pakļauta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrai. Saskaņā ar Eiropas Komisijas 2020. gada pavasara ekonomisko prognozi paredzams, ka Zviedrijas budžeta bilances rādītājs COVID-19 pandēmijas izraisīto makroekonomisko seku un attiecīgo fiskālās politikas pasākumu īstenošanas rezultātā 2020. gadā būtiski pasliktināsies (deficīts 5.6% no IKP). Gaidāms, ka tas 2021. gadā atgriezīsies līmenī, kas zemāks par atsauces vērtību (3% no IKP). Prognozēts, ka arī valdības parāda attiecība pret IKP būtiski palielināsies, tomēr joprojām būs zemāka par atsauces vērtību (60% no IKP). Komisijas 2019. gada *Debt Sustainability Monitor*, kas tika publicēts vēl pirms COVID-19 pandēmijas, liecina, ka Zviedrija joprojām zemā parāda līmeņa dēļ pakļauta zemam riskam vidējā termiņā un ilgtermiņā. Ņemot vērā politikas pasākumus COVID-19 pandēmijas ietekmes mazināšanai, turpmāka atbilstība vidēja termiņa mērķim nākamajos gados nodrošinātu līdzšinējos rezultātus, garantējot stabilas valsts finanses.

Divu gadu atsauces periodā (2018. gada 1. aprīlis–2020. gada 31. marts) Zviedrijas krona nepiedalījās VKM II, un tai bija elastīga valūtas kursa režīms. Atsauces periodā Zviedrijas kronas kursam attiecībā pret euro pēc kopumā novērotās krituma tendences vidēji bija raksturīgs samērā liels svārstīgums. Zviedrijas kronas kurss attiecībā pret euro 2020. gada 31. martā bija 11.0613, t.i., par 6.6% zemāks nekā vidējais rādītājs 2018. gada aprīlī. Pēdējos 10 gados Zviedrijā reģistrēts liels tekošā konta pārpalikums, un kopš 2015. gada tās neto starptautisko investīciju bilance bijusi pozitīva.

Atsauces periodā (2019. gada aprīlis–2020. gada marts) Zviedrijas ilgtermiņa procentu likmju vidējais līmenis bija –0.1%, tātad tas joprojām bija daudz zemāks par procentu likmju konverģences kritērija atsauces vērtību (2.9%). Zviedrijas ilgtermiņa procentu likmes pazeminājušās kopš 2010. gada, un to 12 mēnešu vidējais rādītājs sarucis no vairāk nekā 3% līdz aptuveni 0%.

Lai Zviedrijā saglabātu ilgtspējīgu konverģenci veicinošu vidi, nepieciešams joprojām īstenot uz stabilitāti orientētu ekonomisko politiku, mērķtiecīgas strukturālās reformas un finanšu stabilitātes nodrošināšanas pasākumus.

Saistībā ar makroekonomisko nelīdzsvarotību Eiropas Komisija Brīdināšanas mehānisma 2020. gada ziņojumā secināja, ka Zviedrijā joprojām pastāv makroekonomiskā nelīdzsvarotība. Šādos apstākļos nepieciešami turpmāki pasākumi, lai novērstu makroekonomiskās stabilitātes riskus, ko rada vēsturiski augstās mājokļu cenas un ar tām saistītais augstais mājokļu parādu līmenis. Lai turpmāk palielinātu uzticēšanos finanšu sistēmai, nacionālajām kompetentajām iestādēm jāturpina uzlabot uzraudzības praksi, arī ievērojot attiecīgo starptautisko un Eiropas institūciju piemērojamos ieteikumus un uzraudzības kolēģiju ietvaros cieši sadarbojoties ar citām ES dalībvalstu uzraudzības iestādēm.

Zviedrijas tiesību akti neatbilst visām centrālās bankas neatkarības prasībām, monetārās finansēšanas aizliegumam un tiesiskajai integrācijai Eurosistēmā.

Zviedrija ir ES dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 131. pantā noteiktajām tiesību aktu pielāgošanas prasībām. Saskaņā ar Līgumu Zviedrijai ir saistības veikt valsts tiesību aktu pielāgojumus, lai integrētos Eurosistēmā, jau kopš 1998. gada 1. jūnija. Zviedrijas valsts iestādes pagaidām nav veikušas nekādus tiesību aktu grozījumus, lai novērstu šajā un iepriekšējos ziņojumos norādītās neatbilstības.

© Eiropas Centrālā banka, 2020

Pasta adrese 60640 Frankfurt am Main, Germany
Tālrunis +49 69 1344 0
Interneta vietne www.ecb.europa.eu

Visas tiesības rezervētas. Atļauta pārpublicēšana izglītības un nekomerciālos nolūkos, norādot avotu.

Šajā pārskatā iekļautie dati atbilst stāvoklim 2020. gada 7. maijā.

Terminus un saīsinājumus sk. [ECB Glossary](#) (pieejams tikai angļiski).

HTML ISBN 978-92-899-4317-8, ISSN 1725-9630, doi: 10.2866/671196, QB-AD-20-001-LV-Q
PDF ISBN 978-92-899-4344-4, ISSN 1725-9630, doi: 10.2866/18038, QB-AD-20-001-LV-N

Tabulās lietotie apzīmējumi

"_" datu nav/dati nav izmantojami
"." dati vēl nav pieejami